

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om räddningsväsendet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en ny lag om räddningsväsendet, som skall ersätta lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd. Lagens tillämpningsområde motsvarar till sitt huvudsakliga innehåll tillämpningsområdet för de nämnda lagarna. Den helhet som det nuvarande brand- och räddningsväsendet, räddningstjänsten och befolkningsskyddet bildar kallas i förslaget räddningsväsendet.

Genom att lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd slås samman till en lag befästs i lagstiftningsmässigt hänseende den utveckling som ägt rum och till följd av vilken brandmyndigheterna i så gott som alla kommuner också är befolkningsskyddsmyndigheter. Också inom statsförvaltningen sköter samma organisationer vid länsstyrelserna och inrikesministeriet båda dessa uppgiftsfält. På det praktiska planet innebär sammanslagningen bl.a. att de separata systemen för planering och finansiering frångås.

Lagen om räddningsväsendet innehåller många ändringar med avseende på det nuvarande systemet. De bestämmelser som gäller kommunernas förvaltning är färre än tidigare. Ansvaret för handhavandet av räddningsväsendet grundar sig enligt förslaget huvudsakligen på det nuvarande systemet. Enligt lagen om räddningsväsendet skall en kommun utreda och bedöma riskerna inom sitt område och på basis av dem fastställa räddningsväsendets servicenivå. Servicenivån skall enligt förslaget motsvara olycksriskerna inom området. Länsstyrelsen skall liksom i dag utöva tillsyn över det kommunala räddningsväsendets servicenivå. Den förebyggande verksamheten utvidgas så att den förutom eldsvådor också omfattar andra olyckor,

till den del det inte föreskrivs om att detta ankommer på någon annan myndighet.

Propositionen innehåller också bestämmelser som är nödvändiga för att direktivet om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår skall kunna införlivas med den nationella lagstiftningen.

Det föreslås att om räddningsmyndigheternas rätt att få uppgifter och om myndigheternas personregister skall föreskrivas på ett heltäckande sätt så att räddningsförvaltningens behov tillgodoses och datasekretesskraven beaktas.

Det föreslagna finansieringssystemet grundar sig i huvudsak på det gällande systemet. Staten betalar ersättning till en kommun för sådana kostnader för släcknings- och räddningsverksamhet som är exceptionellt stora med hänsyn till kommunens ekonomiska bärkraft. Systemet för ersättningar är dock rättvisare och mera heltäckande än i dag. Det föreslås att statens nuvarande ersättningsansvar slopas i fråga om kostnader för släckning av eldsvådor som uppstått på sådan skogsmark som tillhör staten. Kommunerna har möjlighet att få ersättning för dessa kostnader enligt grunderna inom det föreslagna allmänna ersättningssystemet. Det föreslås att alternativen när det gäller ordnandet av sotning skall utökas. Bestämmelserna om sökande av ändring föreslås bli ändrade bl.a. när det gäller brandsynerna. Det föreslås att bestämmelserna om tvångsmedel och straff skall specificeras i enlighet med gällande författningspraxis.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 1999. Om lagen förutsätter grundlagsordning, föreslås den träda i kraft vid ingången av 2000.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	79
ALLMÄN MOTIVERING	5
1. Nuläge	5
1.1. Lagstiftning och praxis	5
1.1.1. De allmänna grunderna för och ansvarsfördelningen inom räddningsförvaltningen	5
1.1.2. Brandkårerna och deras verksamhet	6
1.1.3. Kretsalarmeringscentralerna	7
1.1.4. Det förebyggande brandskyddet	7
1.1.5. Utbildningen	8
1.1.6. Planeringen av räddningsväsendet	8
1.1.7. Finansieringen	8
1.1.8. Samarbetet mellan kommunerna	9
1.2. Läget i samhället	9
1.2.1. Den ekonomiska utvecklingen	9
1.2.2. Projekt för utvecklande av förvaltningen	10
1.2.3. Utvecklingen i fråga om riskerna	10
1.2.4. Militära riskfaktorer	10
1.2.5. Den internationella utvecklingen	10
1.3. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet	11
1.3.1. Finlands internationella förpliktelser inom räddningsväsendets område ..	11
1.3.2. Räddningsväsendet i vissa länder i Europa	11
Allmänt om systemen inom räddningsväsendet	11
Sverige	12
Norge	13
Danmark	13
Storbritannien	13
Holland	14
1.4. Bedömning av nuläget	14
1.4.1. Allmänt	14
1.4.2. Brand- och räddningsväsendet	14
1.4.3. Befolkningsskyddet	15
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	16
2.1. Mål och medel	16
2.2. Alternativa lösningsmodeller	17
2.3. De viktigaste förslagen	17
2.3.1. Allmänt	17
2.3.2. Kommunernas förvaltning	18
2.3.3. Ansvaret för räddningsväsendet	18
2.3.4. Det regionala samarbetet mellan kommunerna	18
2.3.5. Räddningsväsendets servicenivå	19
2.3.6. Förebyggandet av olyckor	19
2.3.7. Nödcentralerna	20
2.3.8. Ledningen av räddningsverksamheten	20
2.3.9. Räddningsledarens befogenheter	21
2.3.10. Efterröjning	22
2.3.11. Den internationella räddningsverksamheten	22
2.3.12. Skyddsrummen	22
2.3.13. Befolkningsskyddsutbildningen	23
2.3.14. Särskilda befogenheter under undantagsförhållanden	23

2.3.15. Räddningsmyndigheternas rätt att få uppgifter	24
2.3.16. Personregister	24
2.3.17. Finansieringen av räddningsväsendet	25
2.3.18. Ändringssökande	26
2.3.19. Tvångsmedel och straff	26
2.3.20. Tystnadsplikt	27
2.3.21. Utredning av orsakerna till en eldsvåda	27
3. Propositionens verkningar	28
3.1. Ekonomiska verkningar	28
3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	29
3.3. Miljökonsekvenser	30
4. Beredningen av propositionen	30
4.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	30
4.2 Remissutlåtanden	30
5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	31
DETALJMOTIVERING	32
1. Lagförslag	32
1 kap. Allmänna bestämmelser	32
2 kap. Ansvar för räddningsväsendet	33
3 kap. Kommunalt samarbete	37
4 kap. Räddningsväsendets beredskap	38
5 kap. Utbildning och behörighetsvillkor inom räddningsväsendet	40
6 kap. Förebyggande av olyckor	41
7 kap. Brandsyn	43
8 kap. Sotning	44
9 kap. Nödcentraler	45
10 kap. Räddningsverksamhet	46
11 kap. Befolkningsskydd	48
12 kap. Räddningsväsendets personregister	53
13 kap. Finansiering av räddningsväsendet, arvoden och ersättningar	54
14 kap. Sökande av ändring, tvångsmedel och straff	57
15 kap. Särskilda bestämmelser	58
16 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser	59
2. Närmare bestämmelser	59
3. Ikraftträdande	60
4. Lagstiftningsordning	61
Den personliga friheten	61
Rörelsefriheten	62
Skyddet för hemfrid	62
Egendomsskydd	63
Kommunernas självstyrelse	64
LAGFÖRSLAG	
Lag om räddningsväsendet	65

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

1.1.1. De allmänna grunderna för och ansvarsfördelningen inom räddningsförvaltningen

Begreppet räddningsförvaltningen används allmänt som uttryck för den helhet som utgörs av brand- och räddningsväsendet, räddningstjänsten och befolkningsskyddet.

Brand- och räddningsväsendet grundar sig på lagen om brand- och räddningsväsendet (559/1975) från 1975 och befolkningsskyddet på lagen om befolkningsskydd (438/1958) från 1958. De praktiska arrangemangen inom befolkningsskyddet och räddningstjänsten har i hög grad styrts av de statsrådsbeslut gällande arrangemang för utvecklande av befolkningsskyddet och räddningstjänsten som utfärdats 1973.

Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet omfattar brandväsendet förebyggande brandskydd samt släcknings- och andra åtgärder i samband med eldsvåda. Till räddningsväsendet hänförs sådana åtgärder som, för räddande av offer och avvärjande eller begränsande av förorsakade skador eller uppkommen fara, vidtas med anledning av olyckor som vållats av människor eller naturtilldragelser och som lämpligen kan vidtas av brandväsendets myndigheter.

Kommunen skall dra försorg om brand- och räddningsväsendet inom sitt område. Kommunerna kan på basis av avtal också sköta uppgifterna tillsammans. Den allmänna ledningen och tillsynen inom detta verksamhetsområde ankommer på staten. Den högsta ledningen och tillsynen inom brandväsendet ankommer på inrikesministeriet, som för detta ändamål har en räddningsavdelning. Ministeriet bistås av delegationen för räddningsförvaltningen, som är ett sakkunnigorgan som representerar de olika samarbetsparterna. Inom länen sköts ledningen och tillsynen inom brandväsendet av länsstyrelsen, som har en verksamhetsenhet för detta ändamål. I kommunerna finns en nämnd för räddningsväsendet, och denna sköter i allmänhet uppgifterna inom såväl räddningsväsendet som befolkningsskyddet. I samband

med försöket med frikommuner lät man i många kommuner bli att inrätta en räddningsnämnd, och nämndens uppgifter överfördes på tekniska nämnden, miljönämnden eller någon annan lämplig nämnd. Efter att försöket med frikommuner upphörde ändrades lagen om brand- och räddningsväsendet så, att detta förfarande kan tillämpas också i framtiden.

I kommunen skall finnas en tjänst som brandchef. Tjänsten kan skötas som huvudsyssla eller bisyssla eller kombineras med någon annan tjänst i kommunen. En och samma person kan också sköta tjänsten som brandchef för flera kommuner, vilket sedan 1989 har varit möjligt utan tillstånd av länsstyrelsen.

I kommunerna sköter brandmyndigheterna och brandkårerna utöver de föreskrivna uppgifterna inom räddningsförvaltningens verksamhetsområde också sådana uppgifter inom räddningsväsendet och uppgifter gällande förebyggande av olyckor om vilka föreskrivs någon annanstans i lagstiftningen eller som hör till verksamhetsområdet för andra förvaltningsområden. De viktigaste av dessa uppgifter är sjuktransporterna, då brandkåren på basis av ett avtal med en hälsocentral sköter brådskande sjuktransportuppgifter och, i samband med detta, i enlighet med sina förutsättningar deltar i uppgifter inom akutvården och ger förstahjälpen åt dem som drabbats av en olycka, oljebekämpningen, då brandkåren i allmänhet är den bekämpningsmyndighet som avses i miljöförvaltningslagstiftningen, det förebyggande brandskyddet i fråga om konstruktioner, då brandsinspektörerna i egenskap av sakkunniga deltar i sådana uppgifter inom byggnadstillsynen som hör till miljöförvaltningens område, bekämpningen av farliga ämnen, beträffande vilken transportfrågorna hör till trafikministeriets förvaltningsområde och de tillsynsåtgärder som kemikalielagstiftningen förutsätter hör till handels- och industriministeriets förvaltningsområde. I de flesta kommunerna sköter brandmyndigheterna också uppgifter som gäller samordning av den allmänna beredskapsplaneringen.

Med räddningstjänst förstås alla de åtgärder som myndigheter, frivilliga organisationer och andra sammanslutningar vidtar i

olyckssituationer. Begreppet är således mera omfattande än den släcknings- och räddningsverksamhet som avses i lagen om brand- och räddningsväsendet. Räddningstjänsten indelas i allmän räddningstjänst, sjöräddningstjänst och flygräddningstjänst. Räddningsmyndigheterna leder den allmänna räddningstjänsten. Sjöräddningstjänsten leds av gränsbevakningsmyndigheterna och flygräddningstjänsten av luftfartsmyndigheterna. Flera olika myndigheter deltar i räddningstjänsten. Uppgifterna för de frivilliga organisationer som bistår myndigheterna bestäms enligt respektive organisations verksamhet och natur. Särskild lagstiftning finns om sjöräddningstjänsten och flygräddningstjänsten.

Syftet med befolkningsskyddet är att skydda befolkningen och miljön mot förstörelse på grund av krig och andra motsvarande förhållanden samt att begränsa skadorna och lindra följderna till följd härav. Verkställigheten av befolkningsskyddet sker således främst under krig och andra med krig jämförbara förhållanden. Under normala förhållanden omfattar befolkningsskyddet skapande av beredskap, vilket innebär byggande av skyddsrum samt lednings-, bevaknings- och alarmsystem, planering av evakuering samt av släcknings-, räddnings-, förstahjälps-, underhålls-, röjnings- och rengöringsverksamhet (liksom även ändamålsenliga arrangemang gällande sambandscentraler och teleförbindelser och säkerställande av dem med tanke på undantagsförhållanden).

Befolkningsskyddet indelas i allmänt befolkningsskydd, som sköts av staten och kommunerna, samt självskydd, som sköts av enskilda och sammanslutningar. Inrikesministeriet och länsstyrelserna är statliga befolkningsskyddsmyndigheter. Brandmyndigheterna är nästan undantagslöst befolkningsskyddsmyndigheter i kommunerna.

En grundläggande princip i lagen om befolkningsskydd är att myndigheter och sammanslutningar skall förbereda sig för att skydda inte bara sin egen personal och egendom, utan de skall också ha beredskap att sköta sådana uppgifter inom det allmänna befolkningsskyddet som hör till deras verksamhetsområde. Om befolkningsskyddsuppgifterna för vissa myndigheter föreskrivs närmare i förordningen om befolkningsskydd (237/1959). I den uppräknas de uppgifter som ankommer på myndigheterna in-

om brand- och räddningsväsendet, hälso- och vårdsmyndigheterna och socialvårdsmyndigheterna, polisen, de kommunala myndigheterna inom tekniska områden, väg-, vatten- och miljömyndigheterna, de statliga affärsverk och koncessionsinrättningar som svarar för kommunikation, myndigheterna inom undervisningsväsendet, strålsäkerhetscentralen, meteorologiska institutet samt jord- och skogsbruksmyndigheterna. Befolkningsskyddsmyndigheterna sköter den allmänna ledningen och samordningen av befolkningsskyddet samt vissa särskilda uppgifter. Enligt principen om delning av kostnaderna skall den på vilken utförandet av en uppgift ankommer svara för kostnaderna för befolkningsskyddet.

1.1.2. Brandkårerna och deras verksamhet

Enligt lagen skall i en kommun finnas en brandkår, som kan vara ordinarie, halvordinarie eller en avtalsbrandkår. En kommunal brandkårs personalstyrka och den för brand- och räddningsväsendet nödvändiga materielen samt brandkårens alarmberedskap vara tillräckliga med beaktande av kommunens invånarantal, graden av tätbebyggelse, byggnadssättet, risken för skogsbrand, för personsäkerheten riskfyllda inrättningar, industrier, upplagsområden och trafiken samt riskerna för oljeskador liksom även andra omständigheter som medför risk för olyckor eller brand. Inrikesministeriet har startat ett projekt för riskanalys, som går ut på att kommunerna skall bedöma riskfaktorerna i kommunen och fastställa den servicenivå som skall förutsättas av brandkåren.

Ca 60 kommuner har en brandkår som kan betraktas som ordinarie, i 187 kommuner finns en halvordinarie brandkår och i ett par hundra kommuner har en frivillig brandkår som är avtalsbrandkår det primära ansvaret för verksamheten. Också i de kommuner som har en ordinarie eller halvordinarie brandkår finns ett stort antal frivilliga brandkårer. Totalt finns det 591 frivilliga brandkårer.

Ca 4 800 personer i huvudsyssla och 4 300 personer i bisyssla sköter uppgifter inom det kommunala brand- och räddningsväsendet. Av brandmännen i huvudsyssla har ca 1 500 erhållit utbildning som ambulansförare i samband med brandmannaxamen. Ca 11 000 personer deltar i alarmeringsuppgifter inom de frivilliga brandkårer-

na.

Till den allmänna befolkningsskyddsorganisation som bildas under undantagsförhållanden och som staten och kommunerna ansvarar för omfattar som mest ca 92 000 personer, varav andelen hos kommunerna anställd personal är ca 85 000. För den egna beredskapen inom företag, inrättningar och bostadshus behövs enligt planerna ytterligare ca 200 000 personer.

Fordonen utgör den centrala materielen inom räddningsverksamheten. Brandkåren har ca 3 000 fordon i sitt bruk, varav 1 100 fordon är släckningsbilar. För uppgifter på vattendragen har brandkåren nästan tvåhundra fartyg. Brandkåren har ett sextiotal fartyg avsedda för mera omfattande oljekämpnings-, räddnings- och släckningsuppdrag.

Brandkåren sköter årligen ca 15 000 släckningsuppdrag och 17 000 andra räddningsuppdrag. Antalet sjuktransportuppdrag är ca 200 000. Brandkåren sköter ungefär hälften av alla brådskande sjuktransporter. Med hjälp av brandkårens fartyg utförs årligen över ettusen uppdrag på vattendrag.

1.1.3. Kretsalarmeringscentralerna

Landet har genom inrikesministeriets beslut indelats i alarmeringskretsar, i vilka för mottagning av nödmeddelanden och för alarmering skall finnas en kretsalarmeringscentral, som kommunerna skall inrätta och driva. För närvarande finns det 44 alarmeringskretsar. Förutom att alarmera brandkåren sköter kretsalarmeringscentralerna också alarmering av brådskande sjuktransporter. Befolkningsunderlaget för många kretsalarmeringscentraler har dock i såväl ekonomiskt som funktionellt hänseende konstaterats vara alltför litet. Inrikesministeriet fattade på våren 1991 ett beslut om revidering av kretsindelningen så, att antalet centraler minskar till 27 före millennieskiftet.

En omorganisering av systemet med nödcentraler har förberetts i många år. På basis av lagen om försök med nödcentraler (1257/1993) har sedan 1996 inom fyra områden gjorts försök med för myndigheterna gemensamma nödcentraler som drivs av staten. Försöket varar en tid av fem år inom vilken det beslutas om det är ändamålsenligt att i hela landet på permanent basis sammanföra nödcentralverksamheten inom brand- och räddningsväsendet, polisen och de övri-

ga behöriga myndigheterna inom ramen för statliga nödcentraler som är gemensamma för myndigheterna.

1.1.4. Det förebyggande brandskyddet

Syftet med det förebyggande brandskyddet är att förhindra att eldsvådor uppstår. Till den förebyggande verksamheten hänförs ofta också sådana konstruktiva åtgärder och system vilkas syfte är att begränsa en eldsvåda som redan uppstått.

Om de uppgifter som hänför sig till det förebyggande brandskyddet föreskrivs i flera olika lagar, och de uppgifter om vilka bestäms i dem ankommer på många olika myndigheter. I lagen om brand- och räddningsväsendet finns bestämmelser om brandsyn och sotning samt om godkännande och kontroll av vissa tekniska anordningar. En del av uppgifterna har anförtratts Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö - Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK). Utfärdandet av normer om byggande och det förebyggande brandskyddet i samband med planläggning ankommer på miljöministeriet. Också handels- och industriministeriet deltar i det förebyggande brandskyddet. På ministeriet ankommer främst utfärdandet av normer i anslutning till vissa brännbara vätskor. Brandsäkerheten i fråga om konsumtionsvaror hör enligt produktsäkerhetslagen (914/1986) till konsumentverket. Säkerheten i fråga om elmateriel ankommer enligt elsäkerhetslagen (410/1996) på säkerhetsteknikcentralen.

De kommunala räddningsmyndigheterna sköter inspektions- och tillsynsuppgifterna i anslutning till det förebyggande brandskyddet. I samband med byggnadslovsförfarandet är räddningsmyndigheterna de centrala sakkunnigmyndigheterna i fråga om det förebyggande brandskyddet. Under de senaste åren har brandsynsverksamheten reviderats. Bestämmelserna har ändrats så att resurserna beträffande denna verksamhet har kunnat inriktas på sådana objekt där riskerna för en olycka bedöms vara större än normalt. Inspektionerna har också kunnat effektiviseras inom områden där räddningsverkets aktionsberedskapstid av geografiska eller andra orsaker är sämre. Å andra sidan har man strävat efter att i samband med brandsynerna i allt högre grad ge medborgarna upplysning och rådgivning.

1.1.5. Utbildningen

Yrkesutbildningen inom brand- och räddningsväsendet samt utbildningen av den ledande och specialiserade personalen inom befolkningsskyddet skall enligt de gällande bestämmelserna skötas av staten. Uppgifterna sköts av Räddningsinstitutet, som drivs av staten och om vilket föreskrivs särskilt. Med inrikesministeriets samtycke tillhandahåller också Helsingfors räddningsverk grundläggande yrkesutbildning för dem som anställs vid verket.

Räddningsinstitutet tillhandahåller också kompletterande utbildning för personalen i huvudsyssla samt utbildar befälet i bisyssla och det frivilliga befälet. Suomen Palopäällystöliitto - Finlands Brandbefälsförbund ordnar också i form av kurser fortbildning och kompletterande utbildning inom räddningsbranschen. Utbildningen för undantagsförhållanden och befolkningsskyddsutbildningen utgör en betydande del av den verksamhet som bedrivs i form av kortkurser vid Räddningsinstitutet.

Kommunen svarar för anordnandet av utbildning för manskaper i bisyssla och det frivilliga manskaper. Kommunen skall också sköta den lokala utbildningen inom befolkningsskyddet. Kommunerna samt ämbetsverken, inrättningarna och företagen sköter själva utbildningen i anslutning till självskyddet. Finlands Röda Kors och i synnerhet Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö - Räddningsbranschens Centralförbund i Finland och dess distriktsorganisationer bistår vid anordnandet av denna utbildning.

1.1.6. Planeringen av räddningsväsendet

I kommunerna görs en plan för räddningstjänsten upp, som omfattar en grundläggande plan för räddningstjänsten samt skilda planer för olika branscher, olyckstyper och objekt som kompletterar denna. På basis av dem görs en plan för samarbetsområdet upp. I samarbetsplanen skall, vid sidan av arrangemangen inom räddningsverksamheten, samarbetet inom brand- och räddningsväsendet också annars planeras. I praktiken har så emellertid inte alltid skett.

Inom befolkningsskyddet skall kommunen göra upp en skyddsplan gällande de gemensamma skyddsarrangemang som behövs för kommuninvånarna. Länsstyrelsen skall i samråd med kommunala och andra myndig-

heter göra upp en samarbetsplan för befolkningsskyddet i länet. Också privata bostadshus i vilka finns minst fem bostadslägenheter är skyldiga att göra upp en skyddsplan. På motsvarande sätt skall en skyddsplan göras upp i industri- och affärsföretag, ämbetsverk och inrättningar. I fråga om dessa självskyddsobjekt skall planen innehålla sådana åtgärder som är nödvändiga för deras eget skydd och för att den fortsatta verksamheten skall kunna tryggas. Kommunerna och de statliga räddningsmyndigheterna gör dessutom upp evakueringsplaner.

1.1.7. Finansieringen

Sedan 1976 har kommunerna beviljats statsandel och -understöd med stöd av lagen om statsandelar och -understöd åt kommunerna för kostnaderna för brand- och räddningsväsendet (560/1975). Fram till 1988 betalades statsandel för brand- och räddningsväsendets driftskostnader samt för kretsalarmeringscentralernas drifts- och anläggningskostnader. I lagen om allmän statsandel och allmänna finansieringsunderstöd till kommunerna (1273/1988), som trädde i kraft vid ingången av 1989, inkluderades driftskostnaderna i den allmänna statsandelen. Särskild statsandel har därefter betalats endast för kretsalarmeringscentralernas anläggningskostnader och för kostnader för anskaffning av dyr materiel, inom ramen för statsbudgeten.

I statsbudgeten har årligen beviljats ett anslag om ca 5 milj. mk för kretsalarmeringscentralernas anläggningskostnader och ca 20 milj. mk för anskaffning av materiel, vilket huvudsakligen har använts för att finansiera anskaffning av släckningsbilar och andra räddningsfordon. Kommuner och avtalsbrandkårer kan utöver detta få understöd ur brandskyddsfonden bl.a. för byggande av brandstationer. Brandskyddsfonden är en fond utanför statsbudgeten som finns i anslutning till inrikesministeriet. Brandskyddsfonden får sina medel i form av en brandskyddsavgift, som uppbärs för brandförsäkringspremier. Fonden inrättades 1949, och den har haft en viktig ställning vid utvecklandet av det kommunala brandväsendet och senare också vid stödandet av organisationerna och frivilligarbetet inom branschen.

Oljeskyddsfonden, som finns i anslutning till miljöministeriet, beviljar kommunerna understöd och ersättningar för kostnader för

anskaffning av oljebekämpningsmateriel och för bekämpningsåtgärder.

Staten betalar i vissa fall ersättning till kommunerna för släcknings- och räddningskostnader vid storolyckor samt svarar för släckningskostnaderna i fråga om statens skogar. De storolyckor som berättigat till ersättning av staten har oftast varit skogsbränder. Vissa skador som inte omfattas av försäkring ersätts också av staten, såsom skador som i samband med olyckor åsamkats medlemmar av frivilliga brandkårer.

Vissa riksomfattande bevakningssystem, såsom strålningsövervakningen och spaningen efter skogsbränder, finansieras av staten. Staten har också betalat ersättning för byggandet av vissa skyddsrum.

De olika myndigheterna, andra samman slutningar och enskilda svarar för de uppgifter inom räddningsväsendet som enligt lagstiftningen ankommer på dem. Den viktigaste av dessa uppgifter är byggandet av skyddsrum, vilket innebär en merkostnad om ca 200 milj. mk per år i byggnadskostnaderna. Utöver kommunerna har vissa inrättningar och företag egna brandkårer.

1.1.8. Samarbetet mellan kommunerna

Lagstiftningen om brand- och räddningsväsendet förpliktar kommunerna att bistå varandra i situationer då en kommuns egna resurser inte räcker till. Samarbetet mellan kommunerna har till stor del begränsat sig till samarbete vid eldsvådor och olyckor. När bistånd har begärts har verksamhet bedrivits över kommungränserna, och biståndet har i allmänhet givits utan ersättning. I övrigt har räddningsväsendet i hög grad varit kommuncentrerat.

För säkerställande av det samarbete inom brand- och räddningsväsendet som behövs i den operativa verksamheten har länen genom inrikesministeriets beslut indelats i samarbetsområden, som också fungerar som samarbetsområden för befolkningsskyddet. Länsstyrelsen skall tillsammans med de kommunala myndigheterna göra upp planer för bistånd som ges inom ramen för samarbetsområdet samt om annat samarbete inom brand- och räddningsväsendets område. För planeringen av samarbetet och för ledningen av släcknings- och räddningsverksamheten utser länsstyrelsen, bland brandcheferna i kommunerna inom området, en regional brandchef för området och efter behov bland

befälet i huvudsyssla inom området en eller flera ställföreträdare för honom. Den regionala brandchefen skall ta sig an ledningen av räddningsverksamheten, om en eldsvåda eller någon annan olycka hotar att få stor omfattning eller att annars bli avsevärt farlig. För planeringen av samarbetet tillsätter länsstyrelsen inom varje samarbetsområde en ledningsgrupp, vars ordförande är den regionala brandchefen. Syftet med systemet med regionala brandchefer är att det om en storolycka inträffar skall finnas en kompetent och erfaren ledare med lokalkännedom att tillgå. I särskilda situationer kan länsstyrelsen eller inrikesministeriet också besluta annorlunda om befälsförhållandena.

Samarbetsområdena inom brand- och räddningsväsendet sammanföll tidigare med alarmeringskretsarna, men efter att alarmeringskretsarna utvidgades avviker de i allt flera fall från varandra.

1.2. Läget i samhället

1.2.1. Den ekonomiska utvecklingen

Den förhållandevis kraftiga utvecklingen i materiellt hänseende inom brand- och räddningsväsendet har avstannat som en följd av den ekonomiska depression som började vid ingången av 1990-talet och som drabbade hela samhället. Depressionen har varit djupare och mera långvarig än väntat. Läget beträffande den offentliga ekonomin är fortfarande svårt. I syfte att balansera ekonomin har ett flertal sparåtgärder inletts, av vilka de mest betydande har varit nedskärningarna i personalutgifterna, investeringarna och statsandelarna, som inverkar på kommunernas finansiella ställning.

Man har försökt öka verksamhetens effektivitet och lönsamhet bl.a. genom resultatstyrning och nettobudgetering. Genom att prioritera uppgifter och skaffa inkomster har man försökt säkerställa produktionen av de viktigaste bastjänsterna också under de svårare förhållandena. Sjuktransporterna har visat sig vara en för brandkårerna viktig uppgift, eftersom de ger inkomster och uppgiften också annars lämpar sig väl för brandkårerna. I syfte att få till stånd inbesparingar och också annars rationalisera verksamheten har samarbetsprojekt inletts mellan kommunerna. I många kommuner har man lämnat tjänster som blivit vakanta obesatta. För-

nyandet av den föråldrade brandbilsparken har gått långsamt med avseende på behovet.

1.2.2. Projekt för utvecklande av förvaltningen

Enligt det principbeslut som statsrådet utfärdade i juni 1993 är de speciella målen för förvaltningsreformen en smidigare, funktionsdugligare och mera ekonomisk förvaltning, delegering av befogenheterna samt lättare och klarare administrativa styrsystem. Inom förvaltningen har ett flertal betydelsefulla reformer genomförts som inverkar också på arrangemangen inom räddningsväsendet. Den nya kommunallagen (365/1995) accentuerade kommunernas ställning med avseende på självstyrelsen, som skall beaktas i speciallagstiftning. Vid reformen av länsförvaltningen skall distriktsindelningen och systemen för ledning ses över. I samband med regionalförvaltningsreformen utreddes också olika alternativ beträffande ansvaret för ordnandet av räddningsväsendet. I en gemensam utredning av inrikesministeriet och kommunerna stannade man dock för ett liknande av kommunerna styrt system som det nuvarande.

1.2.3. Utvecklingen i fråga om riskerna

När det gäller utvecklingen av de olycksrisker som inverkar på räddningsväsendets uppgifter är inga väsentliga förändringar att vänta. Antalet eldsvådor och trafikolyckor samt risker som beror på tekniska störningar och naturförhållanden torde förbli relativt oförändrat. Bekämpningen av miljöskador får ökad betydelse.

Förändringarna i det militärpolitiska läget inverkar på den lägesbedömning som planeringen av befolkningsskyddet grundar sig på.

Till följd av centraliseringen av tekniska funktioner kan verkningarna av en olycka på energidistributionen, trafiken, kommunikationerna eller annan infrastruktur i samhället vara stora. Det kan råda obalans mellan mycket stora anläggningar eller objekt där olycksriskerna är stora och räddningsväsendet i kommunen i fråga, om anläggningen eller objektet finns på en ort där olycksriskerna i övrigt inte förutsätter ett starkt räddningsväsende.

Den pågående omvandlingen som innebär att delar av verksamhet som nu bedrivs i offentlig regi överförs på affärsverk och privata bolag samt det ökade kostnadstrycket kan leda till att det inte satsas tillräckligt på tillförlitligheten hos sådana system som är viktiga för samhället och på reparation av dem om störningar inträffar och under undantagsförhållanden. Detta gäller i synnerhet åtgärder som vidtas på förhand.

Sjötrafiken inom Östersjöområdet ökar. En del av denna trafik utgörs av passagerartrafik till de baltiska länderna. Riskerna för en oljeskada eller en annan stor sjöolycka väntas öka.

Skogsbränderna utgör alltså en betydande olycksrisk.

1.2.4. Militära riskfaktorer

I stället för den hotbild som grundade sig på motsättningar mellan tydliga militära allianser har en situation uppstått som är mera komplex och svårare att bedöma än tidigare.

I de kriser som inträffat under den senaste tiden har krigsoperationerna präglats dels av krigshandlingar som genomförts med konventionella vapen och som drabbat civilbefolkningen mycket hårt, dels av attacker som lamslagit samhällets infrastruktur och som genomförts med hjälp av precisionsvapen.

1.2.5. Den internationella utvecklingen

EU-medlemskapet medför att många författningar och bestämmelser, också sådana som gäller räddningsväsendet, internationaliseras och att de skall grunda sig på gemensamma europeiska normer.

Bl.a. systemen för godkännande, kontroll och övervakning av teknisk apparatur ändras så att förhandsbesiktningen ersätts av ett certifieringssystem och marknadstillsyn.

Deltagandet i det av FN samordnade internationella räddningstjänstbiståndet samt i NATO:s program för partnerskap för fred förutsätter ett fungerande internationellt biståndssystem och, på det nationella planet, på förhand planerad och inövad beredskap för att ge bistånd. Risker för strålnings- och andra olyckor i närområdena förutsätter ett effektivt samarbete. Avtal gällande detta har också redan ingåtts med alla våra grannländer.

1.3. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

1.3.1. Finlands internationella förpliktelser inom räddningsväsendets område

Räddningsförvaltningen i Finland har ingått bilaterala avtal med de nordiska länderna, Estland och Ryssland. De bilaterala avtalen innehåller bestämmelser om behöriga myndigheter, anmälning av olyckor och bistånd, befälsförhållanden, kontaktställen, gränsformalityter, soldaters deltagande i biståndet, kostnadsersättningar och skadestånd.

Avtalet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete över territorialgränserna i syfte att vid olyckshändelser hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön (FördrS 21/1992) undertecknades den 20 januari 1989. Avtalet har godkänts och satts i kraft. I avtalet fastställs målen och principerna för samarbetet mellan länderna inom räddningstjänstens område. De avtalsslutande staterna förbinder sig att i mån av möjlighet tillhandahålla behövlig hjälp vid olyckshändelser och i hotfulla situationer. Avsikten är att utöver samarbetet vid olyckshändelser främja utbytet av erfarenheter, forskningssamarbetet och övningarna.

Överenskommelsen mellan Finland och Estland om samarbete och ömsesidigt bistånd vid olyckshändelser (FördrS 54/1996) undertecknades den 26 juni 1995. Överenskommelsen har godkänts och satts i kraft.

Överenskommelsen mellan Republiken Finlands regering och Ryssland om samarbete i syfte att förebygga olyckor och avvärja följderna av dem (FördrS 52/1996) undertecknades den 9 augusti 1994. Överenskommelsen har godkänts och satts i kraft.

Finland deltar i den internationella räddnings- och biståndsverksamhet vid natur- och miljöolyckor samt invecklade kriser (complex emergencies) som avses i resolution (46/182) av FN:s generalförsamling och som samordnas av enheten för koordineringen av humanitära frågor (OCHA). Vid enheten för koordineringen av humanitära frågor (OCHA) finns också en gemensam enhet för FN:s miljöprogram (UNEP) och OCHA, som svarar för samordningen av verksamheten vid olyckor som innefattar teknik och miljöolyckor. Finland deltar i verksamheten genom att sända ut experter för att bedöma verkningarna av skadorna och hjälpbehovet

samt för att samordna hjälpen från utlandet och genom att vid behov sända ut finländska räddningsformationer.

Finland undertecknade den 10 januari 1994 Atlantpaktens Partnerskap för fred-program (PfP). Räddningsförvaltningen deltar i spanings- och räddningsverksamheten samt i bekämpningen av miljöolyckor enligt programmet.

1.3.2. Räddningsväsendet i vissa länder i Europa

Allmänt om systemen inom räddningsväsendet

Jämförelsen av systemen inom räddningsväsendet har här begränsats till länderna i Västeuropa, av vilka Sverige, Norge, Danmark, Storbritannien och Holland har valts som jämförelseobjekt. Räddningsförvaltningen i de tidigare socialistiska länderna i Östeuropa är som bäst föremål för stora förändringar och omorganisationer. Resultatet av dessa förändringar kan ännu inte uppskattas på ett tillförlitligt sätt.

Vid bedömningen fästs särskild uppmärksamhet vid särdragen och utvecklingstrenderna i fråga om systemen inom räddningsväsendet. Räddningsväsendet i Finland består av flera delområden, som i tiden utvecklats som separata system på basis av de skilda utgångspunkterna för respektive delområde. Detta har varit fallet också i andra länder. Det förekommer stora variationer i hur dessa delområden har sammanförts i administrativt hänseende och hur samordningen beträffande dem har skötts.

Brandväsendet och det krigstida befolkningsskyddet kan anses vara de grundläggande systemen. Av dessa är brandväsendet en gammal sektor, som har varit ordnad på ett eller annat sätt i åtminstone alla stadsmässiga samfund. Flygbombningarna och användningen av stridsgaser under första världskriget ledde till att ett särskilt krigstida befolkningsskydd skapades.

Brandväsendet grundar sig i allmänhet antingen på brandkårer avlönade av den offentliga förvaltningen eller på frivilliga brandkårer. Den frivilliga verksamhetens betydelse varierar i mycket hög grad. I Sverige finns praktiskt taget inga frivilliga brandkårer alls. I de flesta länderna i Centraleuropa står de frivilliga brandkårerna däremot för så gott som hela brandväsendet, med undantag

av de allra största städerna. I Danmark har en betydande del av brandkårssystemet anförtratts ett privat företag.

Brandkåren har antingen främst specialiserat sig på släckning av eldsvådor enligt den traditionella modellen, eller så svarar de också för andra räddningsuppgifter. Ju snävare brandkårens verksamhetsområde är, desto större är behovet av andra räddningsorganisationer. Den allmänna trenden går mot en utvidgning av brandkårens uppgifter så, att dessa förutom släckning av eldsvådor också omfattar verksamhet i samband med andra olyckor.

Vid storolyckor behövs flera organisationer för räddningsverksamheten. Verksamheten kan vara framgångsrik bara om det finns gemensamma system för planering och ledning. Det förekommer stora variationer beträffande vilken myndighet som ansvarar för ledningen och samordningen och hur permanent systemet är. De vanligaste alternativen är att ansvaret ankommer antingen på en lokal eller regional allmän förvaltningsmyndighet eller på en central räddningsmyndighet. De allmänna förvaltningsmyndigheter som kommer i fråga är närmast kommundirektörerna och landshövdingarna. Central räddningsmyndighet med det allmänna ansvaret för ledningen vid räddningsverksamhet på land är i allmänhet antingen brandmyndigheten (t.ex. i Finland och Sverige) eller polismyndigheten (t.ex. i Danmark och Norge).

Anknytningen mellan brandväsendet och befolkningsskyddet varierar i olika länder. I de flesta europeiska NATO-länderna är befolkningsskyddet förhållandevis utvecklat, eftersom det inte har haft någon större betydelse i NATO:s strategi. Huvudvikten har lagts på skapandet av riksomfattande och regionala system för ledning och alarmering. I länder med ett välutvecklat befolkningsskydd, dvs. främst i de nordiska länderna och i Schweiz, har trenden den senaste tiden gått mot att befolkningsskyddet och räddningsväsendet under normala förhållanden i allt högre grad knyts till varandra.

Det inom Europeiska unionen använda begreppet civil protection, som ofta felaktigt översatts med befolkningsskydd, avser inte befolkningsskydd i krigstid utan räddningstjänst med tanke på storolyckor som inträffar under normala förhållanden.

Sverige

I Sverige var brandväsendet och befolkningsskyddet fram till 1987 klart åtskilda verksamhetsområden. Kommunerna svarade för brandväsendet och staten för befolkningsskyddet. År 1987 sammanfördes verksamhetsområdena. Ledande myndighet blev Statens räddningsverk, som lyder under försvarsministeriet.

På det praktiska planet har sammanföringen ännu inte slutförts. De krigstida räddningsuppgifterna ankommer på kommunerna, men staten bär fortfarande det huvudsakliga kostnadsansvaret. Verksamhetsorganisationerna har inte entydigt sammanslagits, men de har samordnat sin verksamhet.

Brandkåren i Sverige består av personal i huvudsyssla och bisyssla som avlönas av kommunerna. Ju mindre kommunen är, desto större är andelen personal i bisyssla. Brandkåren är allmänna räddningsorganisationer, och brandmyndigheterna bär ansvaret för ledningen i fråga om de flesta typerna av olyckor. Endast ett fåtal av brandkåren i Sverige sköter sjuktransporter. Nu verkar det dock som om brandkårens intresse för att börja sköta sjuktransporter, vilket de i tiden upphörde med, på nytt skulle vakna.

Enligt räddningstjänstlagen skall varje kommun göra upp en räddningstjänstplan, i vilken den slår fast det kommunala räddningsväsendets resurser. Länsstyrelsen övervakar beredskapen i fråga om det kommunala räddningsväsendet och befolkningsskyddet, men räddningsverket deltar å statens vägnar i upprätthållandet av servicenivån beträffande materiel och personalens yrkeskunskap.

I Sverige har man strävat efter att främja samarbetet mellan kommunerna, så att flera kommuner tillsammans skulle sköta räddningsväsendet inom sitt område. Tills vidare har samarbete fått tillstånd endast inom ett fåtal, visserligen betydelsefulla, områden (Stockholms- och Göteborgsregionen).

Sjöräddningstjänsten, flygräddningstjänsten och fjällräddningstjänsten utgör från den allmänna räddningstjänsten separata räddningstjänstsektorer. Statens räddningsverk har ett relativt vagt ansvar för samordning av funktionerna inom de olika sektorerna i fråga om alla slag av olyckor. Ansvaret för

ledningen vid strålningsolyckor ankommer på länsstyrelsen.

Norge

I Norge hör räddningsväsendet till justitiedepartementets verksamhetsområde. Liksom i Sverige är befolkningsskyddet ett relativt välutvecklat verksamhetsområde som staten huvudsakligen ansvarar för. Räddningsväsendet under normala förhållanden är däremot rätt splittrat och saknar ett entydigt administrativt samordningssystem.

Med undantag av de ordinarie brandkårerna i de största städerna begränsar sig brandkårernas uppgifter till eldsvådor. Brandchefen är i allmänhet en kommuningenjör, som bistås av en brandmästare i egenskap av sakkunnig inom brandsektorn. Polisen ansvarar för ledningen vid storolyckor. Norge är indelat i två räddningsområden, som har räddningscentraler i Stavanger och Bodö. Deras uppgift är att leda verksamheten vid omfattande olyckor, i praktiken främst inom sjö- och flygräddningstjänsten.

I Norge har brandskadorna varit stora jämfört med de övriga nordiska länderna. Målet är nu att få ner dem till samma nivå som i de övriga nordiska länderna. Det förebyggande brandskyddet har ansetts vara det viktigaste medlet för att nå detta mål, och man fäster därför särskild uppmärksamhet vid utvecklandet av det. Det krävs att kommunerna skall använda åtminstone ett årsverke per 10 000 invånare och år för uppgifter inom det förebyggande brandskyddet.

Kommunal- och arbetsdepartementet har också bestämt om brandkårernas utryckningsberedskap utgående från antalet invånare i kommunen. Brandvarnare har varit obligatoriska i bostadslägenheter i ett par års tid. Kommunen har befogenheter att bestämma att förstahandssläckare skall skaffas också till bostadsbyggnader, och sådana bestämmelser har i praktiken meddelats överallt. Skyddsnivån och inspektionerna inom storindustrin har förbättrats. I Norge har man också genomfört omfattande upplysningskampanjer bl.a. för att förbättra säkerheten för barn och äldre.

Danmark

I Danmark är den beredskapsstyrelse som inledde sin verksamhet 1993 och som lyder under inrikesministeriet den ledande myndigheten inom räddningsväsendet.

Det danska räddningsväsendet har drag som är gemensamma med systemet i Norge. Också Danmark har ett på nordiskt sätt välorganiserat befolkningsskydd. Räddningsväsendet under normala förhållanden är däremot relativt splittrat.

Kommunerna ansvarar för brandväsendet inom sitt område. Det kommersiella räddningsföretaget Falck sköter en stor del av räddningsuppgifterna samt sjuktransporterna. I ungefär hälften av kommunerna sköter Falck också brandkårstjänsterna.

Brandväsendet och befolkningsskyddet sammanfördes i administrativt hänseende genom den beredskapslag som trädde i kraft vid ingången av 1993. Lagen innehåller också ett mera permanent planeringssystem än tidigare. I praktiken märks verkningarna av lagen ännu inte i någon större utsträckning. Ansvar för beslut om huruvida skyddsrum skall byggas i en kommun har överförts på kommunerna. Man har befarat att detta kommer att leda till att byggandet av skyddsrum så småningom upphör. För alarmering av befolkningen har ett omfattande, av staten finansierat och byggt modernt system med utomhuslarmanordningar nyligen färdigställt.

Beredskapslagen omfattar inte sjö- och flygräddningstjänsten, bekämpning av olja och kemikalier på havsområden samt räddningstjänsten i fråga om kärnkraftverk. Ingen myndighet har uttryckligen ansvaret för samordningen av helheten. Polisen ansvarar för ledningen i fråga om storolyckor på land.

Storbritannien

I Storbritannien hör räddningsväsendet till inrikesministeriets förvaltningsområde. Brandväsendet har ordnats regionalt enligt grevskap. Vart och ett av de ca femtio grevskapen har en ordinarie brandkår. Brandkåren består av ett antal regionala divisioner. Till en division hör ca tio brandstationer. Särskilt i de glesbebyggda områdena kompletteras de ordinarie brandkårerna av frivilliga brandkårer.

Enligt lagen ankommer endast eldsvådor och förebyggande av eldsvådor på brandkårerna. I praktiken har de dock blivit allmänna räddningsorganisationer vilkas verksamhet omfattar också andra olyckor.

Byggandet av ledningscentraler och alarm-

system har utgjort en central del av förberedelserna för det krigstida befolkningsskyddet. I grevskapen har man också gjort upp planer gällande verksamheten under krig. Efter att det internationella läget har förändrats håller tyngdpunkten inom förberedelserna på att flyttas till planering av beredskapen för storolyckor och främjandet av samarbetet mellan myndigheterna i anslutning här till.

Holland

I Holland hör räddningsväsendet till inrikesministeriets verksamhetsområde.

Kommunerna (ca 650 stycken) ansvarar för brandväsendet. Man har strävat efter att få till stånd samarbete mellan kommunerna. Brandlagen ålägger kommunerna att inrätta regionala brandverk. Inrikesministeriet har styrt samarbetet också med hjälp av ekonomiskt stöd. Antalet regionala brandverk är ca 60.

I nio städer finns en ordinarie brandkår. Sammanlagt 119 kommuner har en brandkår som motsvarar den halvordinarie brandkåren i Finland. I de övriga kommunerna finns frivilliga brandkårer.

Man förbereder sig för storolyckor och undantagsförhållanden med stöd av en katastrofsvärjningslag. Kommunerna är skyldiga att göra upp beredskapsplaner. Under krig skall samma räddningsorganisationer användas som under normala förhållanden. Rörliga formationer bestående av värnpliktiga inrättas för att bistå de lokala organisationerna. Kommundirektören bär ansvaret för ledningen vid storolyckor, men han kan delegera ansvaret till brandchefen.

1.4. Bedömning av nuläget

1.4.1. Allmänt

I Finland har förvaltningssystemet och ett stort antal författningar som hänför sig till den lagstiftning som gäller räddningsväsendet förändrats kraftigt under de senaste åren.

Normstyrningen med avseende på kommunernas förvaltning skall vara så begränsad som möjligt, och beslutsfattandet skall ske på den lokala nivån. Målet är att ministeriernas uppgifter skall ses över så, att de i så stor utsträckning som möjligt frantas uppgiften att fatta enskilda förvaltningsbeslut som grundar sig på en ansökan. Man strävar

efter att minska på tillståndsförvaltningen.

Medlemskapet i Europeiska unionen har gett anledning att se över bestämmelser med avseende på den fria konkurrensen och den fria rörligheten för varor. Helt ny lagstiftning har också kommit till, såsom bestämmelserna om skydd för personuppgifter, enligt vilka myndigheterna får inrätta personregister endast för sådana ändamål om vilka föreskrivs i lag.

Begreppen inom räddningsväsendet måste göras klarare. I dag används redan termen räddningsväsendet som benämning på en bransch. Begreppets innehåll har inte definierats i författningarna, och de funktioner som de olika termerna avser överlappar delvis varandra. I de nuvarande lagarna föreskrivs om brand- och räddningsväsendet, släcknings- och räddningsverksamheten samt befolkningsskyddet. Termen räddningstjänst används om samarbetet mellan de olika parterna i räddningsverksamheten. Man har övervägt att slopa begreppet befolkningsskydd, eftersom det i själva verket innebär räddningsverksamhet under undantagsförhållanden och skapande av beredskap för sådan. Å andra sidan underlättar bibehållandet av termen lagens tillämpning, eftersom den klart utvisar när det är fråga om verksamhet under undantagsförhållanden. Inom Ålands självstyrelseområde har riket lagstiftningsbehörighet endast i fråga om befolkningsskyddet.

1.4.2 Brand- och räddningsväsendet

Som helhet betraktat har skötseln av räddningsförvaltningens uppgifter i kommunal regi fungerat bra, och kommunerna har allmänt skött sina uppgifter på behörigt sätt. Möjligheten att utnyttja lokala nätverk och ansvaret för det egna områdets säkerhet utgör fördelar med detta system. I en stor del av landet bygger systemet i hög grad på frivillig verksamhet som bedrivs av kommuninvånarna själva, och tack vare systemet har arrangemang skapats som lämpar sig väl för de lokala förhållandena.

I många fall är en kommun en alltför liten enhet för att producera de behövliga tjänsterna till de per invånare beräknade fördelaktigaste kostnaderna. Vissa händelser som inträffat under den senaste tiden har visat att faran med att det saknas en fastslagen, på normer baserad miniminivå för aktionsberedskapen kan vara att man i alltför hög

grad ger avkall på säkerheten. Det är viktigt att lägga märke till att inte enbart kommunens egna invånare utan alla som uppehåller sig i kommunen är mottagare av tjänster i samband med räddningsverksamhet vid olyckor.

Arrangemangen och beredskapen inom räddningsväsendet har i praktiken bestämts av den historiska utvecklingen och den kostnadsnivå som ansetts acceptabel i kommunerna. I genomsnitt är kostnaderna ca 200 mk per invånare, dvs. ca 1 % av kommunens totala utgifter. Beroende på kommunens storlek är den beredskap som uppnås på mycket olika nivå, och den står inte alltid i rätt proportion till riskerna i kommunen. Nivån på systemen inom räddningsväsendet och på kostnaderna för dem kan variera märkbart i kommuner som är lika stora och i vilka också förhållandena är mycket lika. I många kommuner som vuxit och urbaniserats snabbt har systemen inom räddningsväsendet inte alltid utvecklats på det sätt som riskerna skulle förutsätta. Eftersom kommunerna i allmänhet inte uppbär ersättningar av varandra för bistånd vid olyckor, har en del kommuner låtit bli att utveckla sitt räddningsväsende och i själva verket förlitat sig på gratis hjälp från grannkommunen.

Kommunen svarar i regel för sådana kostnader för räddningsväsendet som de olyckor som inträffar inom dess område förutsätter. Omfattande och långvariga räddningsåtgärder kan åsamka en liten kommun oskäligen kostnader. Statens ersättningsansvar är i dag inte kopplat till den ekonomiska bärkraften hos kommunen i fråga, utan det är beroende av om sådana kommuner som inte hör till samarbetsområdet på förordnande av länsstyrelsen har deltagit i räddningsverksamheten. Staten ersätter endast kostnaderna för det bistånd de gett.

Utvidgningen av samarbetet mellan kommunerna i syfte att förbättra effektiviteten och resurshushållningen inom systemet som helhet så, att det förutom bistånd vid olyckor också omfattar annan verksamhet har framskridit långsamt, trots att mera omfattande regionala arrangemang i princip så gott som undantagslöst betraktas som önskvärda och rentav nödvändiga.

Som de största hindren för samarbetet har, utöver långa avstånd, nämnts problem som hänför sig till delningen av kostnaderna, rädsla för eventuell indragning av tjänster, de frivilliga brandkårernas oro för att deras

roll försvagas i en stor regional enhet och allmänna kommunalpolitiska faktorer som bromsar samarbetet.

Sotning är en uppgift som i dag ankommer på kommunen och för vilken kommunen kan anlita en distriktssotare. En distriktssotare som fått ensamrätt till sotning eller en kommunal sotare har rätt att med jämna mellanrum utföra sotning i byggnader, och kommunen fastställer sotningstaxan. Det nuvarande systemet garanterar att sotningen blir utförd, men å andra sidan har det hindrat konkurrens och kundens möjligheter att välja vem som utför arbetet.

Systemet för ledning är i princip klart och entydigt på den kommunala och regionala nivån. I fråga om de dagligen förekommande olyckorna leds räddningsverksamheten av jourhavande brandmästaren eller av någon annan på förhand utsedd medlem av befälet som har jour. I praktiken finns det särskilt i små kommuner inte på långt när alltid en ledare som har fått befälsutbildning att tillgå. Vid storolyckor är den kommunala brandchefen eller den regionala brandchefen räddningsledare. Räddningsledaren har alltid sådana på lag baserade tillräckliga befogenheter som uppgiften förutsätter. I fråga om stora olyckor som omfattar flera samarbetsområden, ett eller flera län eller hela landet är de bestämmelser om länsstyrelsens och inrikesministeriets ansvar för ledningen som finns i den lagstiftning som gäller normala förhållanden i viss mån oklara, och de förutsätter att räddningsledaren utses särskilt i varje enskilt fall.

1.4.3. Befolkningsskyddet

Lagen om befolkningsskydd reviderades 1990, och bestämmelserna motsvarar rätt bra dagens behov.

Som helhet betraktat är läget i fråga om befolkningsskyddet förhållandevis bra. Planerna har till största delen gjorts upp på alla nivåer, och de har också hållits à jour. Av de bevakningssystem som behövs under undantagsförhållanden är systemet för strålningsövervakning i bruk redan under normala förhållanden, och en komplettering av det med tanke på allvarigare hot har planerats. Alarmsystemen för befolkningen har huvudsakligen redan byggts, och förberedelser har gjorts för skyddande av befolkningen genom att man inrättat skyddsrum samt system för ledning jämte ledningslokaler och kommuni-

kationsmedel.

Befolkningsskyddet och det räddningsväsende som behövs under normala förhållanden har i enlighet med den utveckling som började 1973 sammanslagits så att de sköts av samma räddningsmyndighet. Ännu har funktionerna inte sammanslagits i tillräckligt stor utsträckning. Planerna, inspektionerna, utbildningen och upplysningen sköts ofta separat. Sammanslagningen har också försvårats av att räddningsväsendet och befolkningsskyddet under normala förhållanden grundar sig på olika lagar.

Efter att de lagar som gäller räddningsväsendet stiftades har datatekniken gjort det möjligt att föra register som betjänar planeringen och övervakningen samt att erhålla uppgifter som behövs i räddningsverksamheten. Skyddet för personuppgifterna och personregisterlagstiftningen ställer villkor gällande registreringen och erhållandet av uppgifterna om vilka måste föreskrivas genom lag. Hittills har inga sådana bestämmelser funnits i lagstiftningen om räddningsväsendet.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

2.1. Mål och medel

Ett viktigt mål för reformen är att främja säkerheten för människor, egendom och miljön vid olyckor och under undantagsförhållanden. I lagen föreskrivs om uppgifter för olika grupper i samhället med vilkas hjälp man dels kan förebygga eldsvådor, dels förhindra mera omfattande skador om en olycka skulle inträffa. Ett mål med reformen är att effektivisera systemet för räddningsväsendet så att räddningsorganisationerna, om en olycka skulle inträffa, på ett effektivt sätt kan ge hjälp inom hela landet, och så att de under krig kan skydda befolkningen och egendom.

I syfte att förebygga olyckor skall var och en inom sitt verksamhetsområde sörja för säkerheten i fråga om byggnader och konstruktioner och deras omgivning. Man strävar efter att öka människornas egen beredskap att förebygga eldsvådor och att handla rätt om en eldsvåda bryter ut. Propositionen innehåller skyldigheter för byggnaders ägare att sörja för vissa saker och skyldigheter som gäller beredskap för olyckor. Man försöker minska antalet människor som om-

kommer i eldsvådor genom att kräva att varje bostadslägenhet och inkvarteringslokal skall förses med brandvarnare. Myndigheternas skyldighet att ge upplysning och att också annars främja förebyggandet av olyckor betonas. Brandsynerna och sotningen är viktiga medel vid det förebyggande brandskyddet, och dessa uppgifter kvarstår, delvis förändrade.

Syftet med bestämmelserna om att på lokal nivå skall göras upp en utredning över olycksriskerna och att på basis av dem skall fastställas en servicenivå som skall uppfylla vissa minimikrav är att säkerställa att räddningsväsendets aktionsberedskap och de övriga tjänsterna är tillräckliga. I lagen föreslås också att den närmaste ändamålsenliga enheten skall alarmeras till platsen när en olycka inträffar, oberoende av kommungränserna. Med tanke på räddningsväsendet skulle det vara fördelaktigt om kommunerna avtalsvägen skulle upprätta permanenta samarbetsarrangemang, som skulle omfatta också annat än räddningsverksamhet, t.ex. brandsyn, utbildning av personal och upplysning.

För att den verksamhet som myndigheterna inom räddningsväsendet bedriver skall kunna samordnas måste bestämmelserna om samarbetet mellan dem och de inbördes befälsförhållandena i räddningsverksamheten göras klarare.

Systemet för ledning skall vara klart, och organisationerna och enheterna inom räddningsverksamheten skall huvudsakligen vara uppbyggda på samma sätt för att samarbetet och ledningen skall kunna skötas framgångsrikt också i mera omfattande situationer. De organisationer som inrättas med tanke på undantagsförhållanden skall noggrant ha planerats på förhand, och de skall vara kompatibla så att behövlig personal kan reserveras för dem och verksamheten vid behov inledas utan dröjsmål. Därför föreslås i lagen att förvaltningsmyndigheternas nuvarande normgivningsbefogenheter och övervakningsmöjligheter, vilka är relativt omfattande, skall bibehållas i stort sett oförändrade.

Beträffande systemet med nödcentraler är målet större alarmeringskretsar, ett enhetligt riksomfattande tekniskt system samt en mera ekonomisk verksamhet, vilket det samarbete med polisens nödcentraler som nu prövas skulle möjliggöra.

Strävan är att den regionala brandchefens, länsstyrelsens och inrikesministeriets led-

ningsbefogenheter skall klarläggas. För länsstyrelsernas och inrikesministeriets del är ledningsbefogenheterna fortgående och kräver inte att ansvaret för ledningen överförs särskilt i varje enskilt fall. Bestämmelserna om de statliga myndigheternas ledning kommer i praktiken att tillämpas ytterst sällan. Bestämmelser kan meddelas endast av särskilda skäl, främst vid mycket vittomfattande olyckor eller olyckor som inträffar utanför landets gränser och vars verkningar utsträcker sig till Finlands territorium, eller om många olyckor inträffar samtidigt och det på grund av begränsade resurser eller specialmateriel som behövs krävs centraliserad inriktning av resurserna, eller om det annars finns särskilt behov härav. Systemet förbättrar förutsättningarna för att sköta ledningsarrangemangen vid storolyckor på ett smidigt sätt.

Syftet med sammanslagningen av lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd är att fortsätta förenhetligandet av verksamheten inom brand- och räddningsväsendet och befolkningsskyddet under normala förhållanden. Vid uppgörandet av de operativa planerna och vid fastställandet av servicenivån skall också undantagsförhållanden beaktas, och förberedelserna för undantagsförhållanden skall ingå som en del i planerna och besluten under normala förhållanden. Befolkningsskyddet bör bygga på de normala funktionerna inom räddningsväsendet, vars uppgiftsfält under undantagsförhållanden utvidgas och personalen utökas enligt på förhand uppgjorda planer och personal som hålls i beredskap.

2.2. Alternativa lösningsmodeller

Alternativen när det gäller ordnandet av räddningsväsendet har utretts med anledning av statsrådets principbeslut av den 17 juni 1993, i vilket förutsattes att inrikesministeriet tillsammans med kommunerna skall utreda behoven av och möjligheterna till ett partiellt förstatligande av räddningsväsendet. Ett statligt alternativ som beskrivs i utredningen är att det lokala räddningsväsendet skulle skötas i häradena som en del av den statliga lokalförvaltningen. Detta skulle förutsätta att det kommunala räddningsväsendets personal skulle överföras till staten. Brandstationerna skulle vara kvar på sina nuvarande platser med nuvarande personal. De kunde också förläggas någon annanstans

enligt vad riskerna förutsätter. I stället för kommunerna skulle staten ingå avtal med avtalsbrandkårerna. Inrikesministeriets och länsstyrelsernas uppgifter skulle öka liksom även deras bestämmanderätt över de myndigheter som lyder under dem.

Fördelarna med ett statligt system skulle vara att befäls- och ansvarsförhållandena skulle vara klara och att det skulle vara möjligt att fastställa beredskapsnivån i hela landet på enhetliga grunder och att omfördela resurser. Också samordningen av de tekniska systemen skulle underlättas.

Eventuella nackdelar är svårigheten att på lokal nivå ordna de andra verksamhetsområdenas deltagande i räddningsverksamheten i samma utsträckning som i dag. Det är också osäkert i vilken mån de frivilliga brandkårernas motivation kan upprätthållas i en statlig organisation. De frivilliga brandkårerna har ofta en kraftig anknytning till kommunalfunden och den verksamhet som bedrivs inom ramen för dem. De understöd som kommunerna betalar till dem går förutom till räddningsväsendet ofta också till annan verksamhet, såsom ungdoms- och kulturarbete.

Vid jämförelsen av fördelarna och nackdelarna med ett statligt respektive ett kommunalt system ansågs det kommunala systemet vara mera ändamålsenligt också framöver, och lagförslaget bygger på ett huvudsakligen kommunalt system som styrs av staten.

2.3. De viktigaste förslagen

2.3.1. Allmänt

Det föreslås att lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd skall slås samman till en lag, och att det verksamhetsområde som de uppgifter om vilka föreskrivs i dem utgör skall kallas räddningsväsendet. De uppgiftshelheter som ingår är förebyggande av eldsvådor och andra olyckor, räddningsverksamhet och befolkningsskydd. Befolkningsskyddet under undantagsförhållanden omfattar av brandkåren utförd räddningsverksamhet samt röjningsverksamhet, försörjning av och förstahjälpen åt befolkningen, vilka uppgifter sköts av verksamhetsområdena i fråga under ledning av kommundirektören och en ledningsgrupp som består av cheferna inom verksamhetsområdet. Under normala förhållanden omfattar

tar befolkningsskyddet beredskapsuppgifter såsom planering, utbildning och övning, anskaffning av materiel och redskap, skapande och upprätthållande av alarm- och teleförbindelser samt byggande av skyddsrum. Syftet med att lagarna sammanförs till en lag är att den sammanslagning av brand- och räddningsväsendet samt befolkningsskyddet som de facto redan har ägt rum också skall befästas i lagstiftningen. Principen är att arrangemangen under undantagsförhållanden skall grunda sig på organisationer som är verk samma under normala förhållanden och de uppgifter som föreskrivits för dem. Avsikten är inte att genom propositionen ändra de nuvarande lagarnas tillämpningsområde till dessa delar.

2.3.2 Kommunernas förvaltning

Lagförslaget innehåller färre bestämmelser om kommunernas förvaltning än i dag. Avsikten är att genom lagen styra kommunernas förvaltning endast i den omfattning som är nödvändigt för att lagens syfte skall uppnås. Inga särskilda nämnder behöver längre inrättas i kommunerna. En kommun skall ha en brandchef och en brandkår, men de kan vara gemensamma med en annan kommun. Det föreslås att kommundirektören skall leda befolkningsskyddet och samordna den verksamhet som de myndigheter som deltar i det bedriver i kommunen, liksom i den gällande lagen om befolkningsskydd. I fråga om vissa uppgifter, t.ex. brandsyn, förutsätts det att den som förrättar brandsynen skall vara anställd i tjänsteförhållande, eftersom uppgiften är förknippad med utövande av offentlig makt. Formella behörighetskrav skall enligt förslaget fortfarande gälla för den centrala personalen inom räddningsväsendet, eftersom det är fråga om krävande uppgifter som kräver ett mångsidigt kunnande och som om de misslyckas kan leda till omfattande egendoms- och personskador. Yrkesutbildningen inom räddningsbranschen garanterar också att verksamheten är enhetlig, vilket är nödvändigt i samarbetssituationer.

2.3.3 Ansvaret för räddningsväsendet

Olika gruppers ansvar när det gäller skötseln av räddningsväsendets uppgifter grundar sig enligt förslaget huvudsakligen på det nuvarande systemet. Verksamheten i olycksituationer förutsätter oftast samarbete mel-

lan flera myndigheter. I praktiken skall var och en av dem sköta de uppgifter som också annars ankommer på den eller som lämpligen kan skötas inom ramen för dess verksamhetsområde. De centrala myndigheter om vilka föreskrivs särskilt i lagen deltar i räddningsverksamheten genom att utföra de uppgifter som ankommer på dem, enligt vad den räddningsmyndighet som är generell räddningsledare bestämmer. Härvid skall de också svara för kostnaderna för sin verksamhet. Dessutom skall enligt propositionen också andra myndigheter och inrättningar på begäran av räddningsledaren ge sådan handräckning som är lämplig med tanke på deras verksamhetsområde. Det föreskrivs inte om någon bindande skyldighet att ge handräckning, eftersom uppgifterna enligt bestämmelserna i sig inte ankommer på myndigheterna och inrättningarna i fråga. Detta innebär att, om något annat inte har föreskrivits eller överenskommits, den som tar emot en begäran om handräckning har rätt att besluta om handräckning skall ges, och att ersättning skall betalas för handräckningen.

Det är skäl att samla bestämmelserna om de centrala uppgifterna för dem som deltar i räddningsverksamhet i lagen om räddningsväsendet, också om uppgifterna ankommer på dem redan med stöd av författningarna för förvaltningsområdet i fråga. Uppgifterna definieras närmare genom förordning. Skyldigheten att delta gäller också uppgörandet av planer för räddningsväsendet.

2.3.4 Det regionala samarbetet mellan kommunerna

Enligt propositionen får kommunen fortfarande besluta om den ordnar tjänsterna inom räddningsväsendet själv eller i samarbete med en eller flera andra kommuner. De flesta kommunerna är alltför små för att kunna sköta sitt räddningsväsende på ett effektivt sätt. Genom samarbete kan servicenivån höjas och resurserna användas på ett effektivare och mera ekonomiskt sätt. En likadan skyldighet som i dag gäller beträffande tillfällig handräckning åt en annan kommun. En kommun skall göra upp alarmeringsanvisningar tillsammans med grannkommunerna så, att den närmaste ändamålsenliga enheten alltid skall tillkallas, också om det inte är den ifrågavarande kommunens egen enhet. Denna princip har redan följts i en del av landet när alarmeringsan-

visningarna har gjorts upp, trots att det inte har funnits någon skyldighet därtill. Enligt propositionen är en kommun skyldig att betala full ersättning för hjälpen, om det inte har överenskommits annorlunda.

2.3.5. Räddningsväsendets servicenivå

Bestämmelserna om räddningsväsendets aktionsberedskap revideras så, att en kommun är skyldig att utreda och bedöma olycksriskerna inom sitt område och på basis av dem fastställa sin servicenivå. Servicenivån skall stå i rätt proportion till olycksriskerna, och länsstyrelsen ges i lagen rätt att vid behov förelägga vite för att en godtagbar nivå på servicen skall uppnås. Avsikten är att beslutet om servicenivån skall fattas i kommunfullmäktige, för att det skall få tillräcklig tyngd och offentlighet. Minimikrav gällande servicenivån meddelas vid behov genom inrikesministeriets beslut.

2.3.6. Förebyggandet av olyckor

I förslaget strävar man efter att betona den förebyggande verksamheten på många sätt. Ägare av byggnader, verksamhetsidkare samt enskilda personer skall se till att byggnader och deras omgivning är säkra, handskas varsamt med eld och antändliga ämnen samt göra anmälan om eldsvådor och andra olyckor som de varseblir och vidta bekämpningsåtgärder enligt sin förmåga. En viktig reform är att brandvarnare föreslås bli obligatoriska i alla byggnader och lägenheter som används för boende eller övernattnig. Brandvarnaren hjälper människor att rädda sig i tid. I Norge har brandvarnare krävts sedan 1990, och enligt en undersökning som gjordes där 1994 räddades 70 människor tack vare brandvarnaren (1,6 personer per 100 000 invånare). För närvarande har ca 60 % av hushållen i Finland en brandvarnare. I småhus är antalet större än i våningshus.

De centrala uppgifterna inom räddningsmyndigheternas verksamhetsområde när det gäller det förebyggande brandskyddet, dvs. brandsyn och sotning, kvarstår också enligt den nya lagen. Inom brandsynen föreslås främst reformer som gäller förfaringssätten och ändringssökandet. Kommunen har flera alternativ än i dag när det gäller ordnandet av sotningstjänsterna. För närvarande utförs sotningen av en kommunalt anställd sotare, av en distriktssotare som godkänts av brand-

nämnden eller av en sotare som är anställd hos honom. Trots att det från konkurrenssynpunkt skulle vara motiverat att tillåta konkurrens inom sotningen, föreslås konkurrensen inte bli helt fri, eftersom sotningen är förknippad med en viktig uppgift, att övervaka brandsäkerheten, som främjar det förebyggande brandskyddet. Det finns risk för att kontakterna mellan de kommunala räddningsmyndigheterna och sotarna liksom även övervakningen av hur sotningen utförs skulle försvåras betydligt, om sotaren skulle kunna väljas helt fritt. Enligt förslaget kan kommunen fortfarande ordna sotningen som sin egen verksamhet, varvid sotarna är anställda hos kommunen, eller genom att efter en anbudstävling ingå avtal med en privat sotare eller ett företag eller en sammanslutning. Sotningen kan också, om kommunen så beslutar, skötas i form av tjänster som står till buds på marknaden så, att byggnadens ägare eller innehavare beställer arbetsprestationen hos en tillhandahållare av sotningstjänster som han valt. Ansvar för att eldstäder och rökkanaler sotas, vilket i dag ankommer på myndigheterna, överförs enligt förslaget på byggnadens ägare och innehavare. Synpunkter som hänför sig till övervakningen förutsätter att sotarna för en förteckning över sotningarna.

På lagnivå kan man inte särskilt ingående bestämma om speciella åtgärder för främjande av brandsäkerheten. Därför skall ministeriet på allmän nivå ha rätt att meddela bestämmelser om arrangemang som ökar säkerheten, och de lokala myndigheterna skall ha rätt att meddela sådana bestämmelser i enskilda fall.

Rådets direktiv 96/82/EG om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår innehåller skyldigheter som hänför sig till räddningsväsendet. Dessa skyldigheter skall sättas i kraft genom lagen om räddningsväsendet och den förordning om räddningsväsendet som utfärdas med stöd av den. Till en del bestäms om dessa åtgärder i förordningen om industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier (682/1990).

En särskild författning kommer att beredas om tekniska krav, kontroller, underhåll och övervakning i fråga om vissa anordningar inom räddningsväsendets område. Enligt ett beslut av statsrådet (884/1995) skall den beredande myndigheten anmäla förslag till nya och ändrade tekniska föreskrifter till Europe-

iska gemenskapernas kommission. På grund av den nämnda handläggningsordningen och tidtabellen för den har det ansetts befogat att sköta beredningen av författningarna om de tekniska föreskrifterna i fråga separat från beredningen av lagen om räddningsväsendet.

2.3.7. Nödcentralerna

Enligt förslaget indelas landet liksom i dag i alarmeringskretsar, inom ramen för vilka mottagningen av nödmeddelanden och alarmeringsverksamheten ordnas. Allmänna centraler för nödmeddelanden är de nödcentraler som kommunerna gemensamt driver och som liknar de nuvarande, samt de försöksnödcentraler som staten inrättar och driver. Om huvudmannaskapet för kretsalarmeringscentralerna inom försöksområdena återgår till kommunerna, skall kommunerna i försöksområdet enligt förordningen om försök med nödcentraler (1532/1995) underrättas om detta minst ett år innan försöket upphör. Beslut om att den verksamhetsmodell som tillämpats vid försöket med nödcentraler skall tas i bruk i hela landet eller om att man återgår till separata nödcentraler för räddningsväsendet och polisen skall således fattas före den 30 mars 2000. Den föreslagna lagen om räddningsväsendet måste eventuellt ändras ganska snart efter att den trätt i kraft med anledning av det beslut som då fattas.

2.3.8. Ledningen av räddningsverksamheten

Ledningen av räddningsverksamheten grundar sig på det nuvarande systemet, enligt vilket räddningsmyndigheten i den kommun där en eldsvåda har uppstått eller någon annan olycka har inträffat ansvarar för ledningen. Bestämmelsen behövs, eftersom enheter från flera kommuner deltar i räddningsverksamheten vid en storolycka. Också någon annan än räddningsmyndigheten kan sköta uppgiften som räddningsledare till dess att räddningsmyndigheten övertar ansvaret för ledningen. Detta gör det möjligt för avtalsbrandkårernas personal att vara räddningsledare. I regel är den kommunala räddningsmyndigheten eller den regionala brandchefen räddningsledare. Länsstyrelsen eller inrikesministeriet kan i enskilda fall meddela bestämmelser om räddningsverksamheten. Den högre räddningsmyndigheten har, om den bedömer att det är nödvändigt, vid be-

hov bestämmanderätt främst när det gäller omfattande olyckor, medan uppgiften att leda den praktiska verksamheten på fältet kvarstår hos den lokala ledaren. Det ovan sagda tillämpas främst vid exceptionellt stora olyckor.

Kommundirektören ansvarar för ledningen av befolkningsskyddet i kommunen under sådana undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen (1080/1991). Detta är nödvändigt för att de olika förvaltningarnas åtgärder skall kunna samordnas. I befolkningsskyddssituationer har alla de kommunala verksamhetsområdena liksom under normala förhållanden en ansvarig ledare, varvid också den kommunala räddningsmyndigheten ansvarar för sitt verksamhetsområde, på samma sätt som under normala förhållanden. Till den kommunala befolkningsskyddsorganisationen hör då alla de berörda förvaltningarna som representerar de olika verksamhetsområdena.

Befolkningsskyddet leds av länsstyrelsen i länet samt av det ministerium som svarar för räddningsväsendet på riksomfattande nivå. De sköter räddningsmyndighetens allmänna ledningsuppgift med avseende på de myndigheter och inrättningar som deltar i befolkningsskyddet.

Sjöräddningen, flygräddningstjänsten samt bekämpningen av vissa olje- och kemikalieskador har ordnats särskilt genom speciallagstiftning. Lagen om räddningsväsendet är i egenskap av allmän lag sekundär i förhållande till dessa lagar. Räddningsuppgifterna och ledningen av dem ordnas liksom i dag i den ordning som de ifrågavarande speciallagarna föreskriver.

I lagen om sjöräddningstjänst (628/1982) föreskrivs om gränsbevakningsväsendets skyldighet att utföra sjöräddningsåtgärder samt sörja för planeringen, ledningen och övervakningen av sjöräddningstjänsten liksom även för samordningen av den verksamhet som bedrivs av de myndigheter och samfund som är skyldiga att delta i sjöräddningstjänsten. Gränsbevakningsväsendet har således ansvaret för den allmänna ledningen av sjöräddningstjänsten. Sjöräddningstjänsten består av åtgärder för räddande av människor i sjönöd eller i hotande farosituationer på havsområde.

Enligt lagen om räddningsväsendet ansvarar kommunen för räddningsväsendet inom sitt område liksom hittills. Eftersom lagen om sjöräddningstjänst skall betraktas som en

speciallag, ankommer den allmänna ledningen av sjöräddningen dock alltid på gränsbevakningsväsendet. Detta gäller också verksamhet i hamnbassänger eller annars i närheten av strand. Om en kommunal räddningsmyndighet i en sådan situation har förutsättningar att på egen hand få läget under kontroll, gör den också det, utan att det är fråga om en konflikt gällande befogenheterna. Också gränsbevakningsväsendet får nödmeddelandet och kan om det så beslutar börja leda verksamheten och vidta sjöräddningsåtgärder. Den allmänna räddningsmyndigheten skall dock alltid ansvara för andra räddningsuppgifter på havsområden än sådana som omfattas av begreppet sjöräddningstjänst.

Enligt luftfartslagen (281/1995) skall Luftfartsverket meddela föreskrifter om åtgärder med tanke på situationer då ett luftfartyg är nödställt, saknat eller förolyckat eller fara hotar lufttrafiken. Luftfartsverket meddelar dessutom föreskrifter om deltagandet i sådan flygräddningstjänst som avses här.

Finlands miljöcentral ansvarar enligt lagen om förhindrande av vattens förorening, förorsakad av fartyg (300/1979) för det allmänna ordnandet och utvecklandet av bekämpningen av olje- och kemikalieskador som förorsakats av fartyg. Centralen bestämmer också om utförandet av bekämpningen och tillsätter en ledare för bekämpningsarbetena, om en skada har uppkommit på öppen fjärd. I övriga fall leds bekämpningsarbetet av den regionala brandchefen eller av räddningsmyndigheten i kommunen, om inte Finlands miljöcentral av särskilda skäl beslutar annorlunda. Kommunen svarar inom sitt område för bekämpningen av oljeskador på land. Bekämpningen av miljöskador förutsätter sakkunskap inom och samarbete mellan olika områden. Vid letandet efter försvunna personer på land och insjöområden ankommer ledningen på polisen.

I andra situationer än de ovan nämnda, som regleras av speciallagar, ansvarar räddningsmyndigheten enligt propositionen för den allmänna ledningen. När flera myndigheter och andra grupper deltar i räddningsverksamheten är det nödvändigt att fastställa vars och ens uppgifter. Den generella ledaren skall ha överblick över situationen i dess helhet så, att resurserna kan samordnas och samarbetsparterna anvisas uppgifter snabbt och på ett ändamålsenligt sätt.

Den generella ledaren förutsätts på ett ef-

fektivt sätt hålla kontakt med ledningen inom alla de myndigheter som deltar i verksamheten. I praktiken kan detta förutsätta att en gemensam ledningsgrupp bildas. Ledningsgruppen har karaktären av stab, där en helhetsuppfattning kan bildas om situationen och om de resurser som står till förfogande och där de olika sektorerna kan enas om ett gemensamt mål och gemensamma tillvägagångssätt.

2.3.9. Räddningsledarens befogenheter

I propositionen har räddningsledaren berättigats att vidta åtgärder som kan begränsa individens grundläggande rättigheter. Befogenheterna gäller åtgärder som måste vidtas för att förhindra större skador eller som är nödvändiga för att spara tid i räddningsverksamheten. Lagförslaget föreskriver om rätt att evakuera människor, djur och egendom och att befalla människor att söka skydd, att vidta nödvändiga åtgärder, även om de kan medföra skada för egendom, att mot ersättning ta i bruk byggnader, kommunikationsförbindelser, annan materiel och andra förnödenheter, släckningsämnen, bränsle och livsmedel, samt rätt att vidta också eventuella andra åtgärder som räddningsverksamheten kräver. Ett villkor för utövandet av befogenheterna är att situationen inte annars kan bemästras. Till sitt sakinnehåll motsvarar bestämmelsen de gällande bestämmelserna i lagen om brand- och räddningsväsendet.

Vid storolyckor, vilkas verkningar utsträcker sig till stora områden, är det för att beslutsfattandet skall vara snabbt och räddningsverksamheten effektivt nödvändigt att också länsstyrelsen eller ministeriet skall kunna utöva befogenheterna, varvid befallningarna kunde ges på en gång i hela länet eller t.o.m. hela landet. I situationer då brådskande åtgärder krävs kan man inte vänta med att vidta de nödvändiga räddnings- och skyddsåtgärderna tills förfarandet med beviljande av exceptionella befogenheter enligt beredskapslagen har fullföljts.

Det föreslås att skyldigheten för utomstående att delta i släcknings- och räddningsverksamhet skall kvarstå som i dag. Arbetsföra personer som vistas på en brand- eller olycksplats och också andra arbetsföra personer som uppehåller sig i kommunen är skyldiga att delta i räddningsverksamheten. I synnerhet vid skogsbränder är det viktigt att en stor mängd extra arbetskraft finns att till-

gå för att bistå brandkårerna. För att personer som vistas i en kommun skall kunna förordnas till räddningsuppgifter krävs dock ett beslut av en myndighet.

2.3.10. Efterröjning

I dag är det ägaren eller innehavaren av egendomen som skall sörja för efterröjningen på en brand- eller olycksplats, förutom vid skogsbränder, då efterröjningen ankommer på de behöriga myndigheterna. I fråga om skogsbränder överförs ansvaret på ägaren eller innehavaren av skogen. Lagen om brand- och räddningsväsendet stiftades främst med tanke på byggnadsbränder och andra olyckor som inträffar i byggnader. Eftersom brandkårerna i dag i allt högre grad sköter bekämpning av olyckor som förorsakats av olja och andra farliga kemikalier, har det beträffande tolkningen av lagen uppstått oenighet om huruvida uppstädandet och bortforslandet av dessa ämnen samt oskadliggörandet av det uppkomna avfallet också hör till brandkårens lagstadgade uppgifter, vilka är kostnadsfria. Räddningsverksamheten kan dock i fråga om oljeskador endast anses omfatta sådana direkta åtgärder genom vilka det förhindras att oljan sprider sig eller faromoment som förorsakas av kemikalier avvärjs. Om uppstädningen av olja och annat avfall och om skyldigheten att betala ersättning föreskrivs i speciallagar. I lagen om räddningsväsendet föreskrivs endast om skyldighet att sörja för efterröjning och -bevakning efter eldsvådor.

2.3.11. Den internationella räddningsverksamheten

I lagen föreslås också bestämmelser om internationellt bistånd inom räddningsväsendet. Enligt förslaget kan det ministerium som svarar för räddningsväsendet på begäran av en annan stat eller en internationell organisation besluta om bistånd till utlandet, när detta är motiverat för att skydda människor, miljö eller egendom. På motsvarande sätt kan ministeriet begära bistånd från utlandet. Bestämmelsen gör det möjligt att också ge hjälp till eller ta emot hjälp från sådana länder med vilka man inte har ingått något mellanstatligt avtal. Det centrala syftet med bestämmelsen är att beslutet om att ge eller begära bistånd kan fattas utan dröjsmål. Därför föreslås det att beslutsfattandet skall an-

komma på det ministerium som svarar för räddningsväsendet. Finland är med i det ramavtal för räddningsbranschen som ingåtts mellan de nordiska länderna och har ingått bilaterala avtal med Ryssland och Estland. I avtalen har inrikesministeriet utsetts till den behöriga myndighet som ansvarar för åtgärderna enligt avtalen. Dessutom gäller ett stort antal internationella avtal inom räddningstjänstens olika delområden.

2.3.12. Skyddsrummen

Inga väsentliga ändringar föreslås i bestämmelserna om skyddsrum. I det kapitel i lagförslaget som gäller befolkningsskyddet har bestämmelserna om beredskap för undantagsförhållanden, skyldighet att inrätta skyddsrum och verksamheten under undantagsförhållanden samlats. I bestämmelserna om skyldigheten att inrätta skyddsrum föreslås preciseringar som har visat sig vara nödvändiga på grund av de problem som uppstått vid tillämpningen av de nuvarande bestämmelserna. I lagen sägs att skyddsrum endast skall inrättas i byggnader av en viss storlek vilka används som stadigvarande bostad eller arbetsplats. Den gällande lagen har tolkats så att skyddsrum i vissa fall skall inrättas också i byggnader som inte används för boende, såsom parkeringshus.

Skyldigheten att inrätta skyddsrum lindras också på andra punkter jämfört med den gällande lagen. I dag beaktas, när skyldigheten att inrätta skyddsrum fastställs, alla på samma tomt eller byggnadsplats befintliga byggnader som har färdigställts under de fem år som föregått ansökan om byggnadslov för nybyggnaden. Enligt förslaget skall endast de byggnader beaktas för vilka inget skyddsrum finns. Också byggnader på mer än 600 m² vilka omfattar en eller två bostäder skall omfattas av skyldigheten att inrätta skyddsrum, vilket kan betraktas som en skärpning av skyldigheten.

I lagen föreskrivs om skyldigheten att inrätta skyddsrum. Bestämmelser om skyddsrummens hållfasthet och storlek meddelas genom förordning. Enligt den gällande lagen skall antingen ett lätt skyddsrum eller ett egentligt skyddsrum byggas, beroende på om byggnaden finns inom ett område som utsetts till skyddsart eller någon annanstans, och delvis beroende på hur stor den byggnad är till vilken skyddsrummet hör. Avsikten är att genom förordning bestämma om att

skyddsrummets art skall vara beroende av dess storlek. Ett skyddsrum på mer än 20 m² på en skyddsort skall vara ett egentligt skyddsrum. Inom bevakningsområdet är maximistorleken för ett lätt skyddsrum 180 m².

Enligt lagen om befolkningsskydd skall staten bygga skyddsrum vid järnvägs- och flygstationer till skydd för den resande allmänheten och trafikpersonalen. Kommunen skall på en skyddsort bygga skyddsrum vid centralstationer för bussar och i hamnar, och staten är skyldig att ersätta kommunen för kostnaderna för byggandet av skyddsrummen. Det föreslås att dessa bestämmelser slopas i den lag som stiftas, varvid skyldigheten att bygga skyddsrum ankommer på ägaren av en stationsbyggnad, men skyldigheten bestäms på basis av byggnadens storlek på samma sätt som i fråga om andra byggnader. Behovet av skydd för dem som rör sig utomhus skall beaktas vid byggandet av allmänna skyddsrum i kommunen. På basis av de gällande bestämmelserna har kommunerna redan en sådan skyldighet i fråga om skyddsorter.

Enligt lagen om befolkningsskydd är kommunerna i dag skyldiga att göra upp en plan för byggande av skyddskonstruktioner för dem som saknar möjligheter att skydda sig. Ägaren av en byggnad får också åläggas att göra upp en plan för inrättande av ett tillfälligt skyddat utrymme eller att på något annat sätt i samarbete med kommunens befolkningsskyddsmyndigheter reda ut möjligheterna till skydd. Uppgörandet av dylika separata planer har inte visat sig vara en fungerande lösning. Inga motsvarande bestämmelser föreslås i lagen om räddningsväsendet. Samma slutresultat uppnås om kommunerna och ägare av byggnader får anvisningar om att beakta dessa omständigheter i sina skyddspaner och genom upplysning om möjligheterna att söka skydd.

2.3.13. Befolkningsskyddsutbildningen

Det föreslås att skyldigheten att delta i befolkningsskyddsutbildning under högst tio dygn per år skall bibehållas i lagen. En person har rätt att vägra delta i utbildningen endast om han har giltigt skäl härför. Trots att utbildningen innebär en begränsning av friheten, skall skyldigheten anses nödvändig för upprätthållande av befolkningsskyddspersonalens yrkeskunskap. Utbildningen kan

jämföras med försvarsmaktens reservövningar, från vilka manliga värnpliktiga befrias när de reserveras för befolkningsskyddsuppgifter. Största delen av dem som omfattas av skyldigheten är i statens eller kommunens tjänst, och befolkningsskyddet hör då också till deras tjänsteåligganden.

2.3.14. Särskilda befogenheter under undantagsförhållanden

I lagen föreskrivs också om motsvarande befogenheter under undantagsförhållanden som i lagen om befolkningsskydd. Under krig eller i en med krig jämförbar situation måste befolkningen kunna skyddas effektivt, också om detta innebär att enskilda individers grundläggande rättigheter begränsas. Den personal som hålls i beredskap för befolkningsskyddsuppgifter måste kunna förordnas till befolkningsskyddsuppgifter, människor, djur och egendom måste kunna evakueras från ett område som hotas av fara, transportmedel måste kunna tas i bruk för transport av evakuerade personer, lokaler måste kunna tas i bruk för inkvartering och materiel och redskap måste kunna tas i bruk för bekämpning av olyckor och efterröjning. Man måste också under undantagsförhållanden vid behov kunna göra avvikelser från myndigheternas normala behörighetsförhållanden.

Befolkningsskyddet har planerats så att den extra personal som under undantagsförhållanden behövs för räddningsverksamhet, röjning, förstahjälpen, försörjning av befolkningen, verkställande av evakueringar samt kommunikations- och alarmeringsuppgifter fås genom att de personer som hålls i beredskap och utbildats för dessa uppgifter kallas till tjänstgöring inom den befolkningsskyddsorganisation som bildas. All den materiel och utrustning som behövs i befolkningsskyddet kan inte anskaffas på förhand, utan under undantagsförhållanden skaffas de genom att materiel som är i annan användning tas i bruk. Befolkningsskyddsorganisationen under undantagsförhållanden har större personal och omfattar en bredare skala av funktioner än den normala räddningsverksamheten, varför befälsförhållandena vid behov måste kunna ändras.

För att befolkningsskyddsuppgifterna skall kunna utföras förutsätts befogenheter att i vissa avseenden avvika från de grundläggande rättigheter som regeringsformen garante-

rar och som gäller den personliga friheten, friheten att förflytta sig och egendomsskyddet. De exceptionella befogenheterna införs i samma ordning som enligt beredskapslagen, och samma begränsningar gäller i fråga om utövandet av dem.

2.3.15. Räddningsmyndigheternas rätt att få uppgifter

I de gällande lagarna finns inga bestämmelser om att räddningsmyndigheterna skulle ha rätt att få uppgifter ur myndigheters och andras register, en brist som i vissa fall har inverkat menligt på planeringen och övervakningen samt, till en del, på den operativa verksamheten.

Den som tar emot ett nödmeddelande måste omedelbart under samtals gång kunna bedöma vilken typ av hjälp som behövs. På basis av bedömningen avgörs nivån på de enheter som sänds ut. De första åtgärderna är ofta av avgörande betydelse, varför de måste grunda sig på en korrekt lägesbedömning, vilket å sin sida förutsätter bakgrundsfakta. Det kan vara fråga om tekniska redogörelser för objekt men också om personuppgifter. Myndigheterna skall ha motsvarande tystnadsplikt.

Om skyddet för och användningen av personuppgifter skall på basis av 8 § regeringsformen föreskrivas genom lag. Myndigheternas rätt att få uppgifter skall dikteras av ett med tanke på skötseln av tjänsteåliggandena godtagbart skäl. På motsvarande sätt begränsas utlämnandet av uppgifter. Om utlämnande av personuppgifter i form av massutlämnande föreskrivs i personregisterlagen (471/1987) och i övrigt i lagen om allmänna handlingars offentlighet (83/1951). Det är befogat att uppgifter på förhand lämnas till räddningsmyndigheterna i sådana fall när förfarandet främjar bemästrandet av en nödsituation.

Vid planeringen av och skapandet av beredskap inom räddningsväsendet samt vid övervakningen av brandsäkerheten och skapandet av beredskap för befolkningsskydd i fråga om fastigheter behöver räddningsmyndigheterna uppgifter om fastigheterna och om de byggnader och konstruktioner som finns på dem. I allmänhet finns dessa uppgifter hos byggnadstillsynsmyndigheten i kommunen på basis av de byggnadslov som behandlats, men de har annan form också hos skattemyndigheterna samt i befolknings-

datasystemet. Det är nödvändigt att den räddningsmyndighet som förrättar brandsyn för sitt bruk för varje enskilt fall får uppgifter om byggnader i form av massutlämnande med ett specificerat innehåll. Skattemyndigheten kan lämna ut uppgifter endast om mottagaren har lagstadgad rätt att få dem. Ur befolkningsdatasystemet lämnas uppgifter ut till myndigheter för utförande av uppgifter om vilka föreskrivits genom lag.

Sotarnas åtgärdsregister utgör informationsskällor vid övervakningen av brandsäkerheten i byggnader. Sotningen är på grund av att den är obligatorisk en verksamhet av officiell natur, i fråga om vilken sotarens eller kundens yrkeshemlighet inte skall utgöra något hinder för erhållande av uppgifter. En räddningsmyndighet som utövar tillsyn skall ha rätt att på begäran få uppgifter ur sotarens åtgärdsförteckning. Detta gäller inte sotarens ekonomiska bokföring.

Olika organisationer skall vid behov lämna ut uppgifter om sin personal för skapande av sådan beredskap som är nödvändig med tanke på befolkningsskyddet. Den planering som gäller befolkningsskyddspersonalen förutsätter uppgifter både om huruvida personerna i fråga har befriats från krigstjänst och om i vilken utsträckning de står till förfogande, med beaktande av deras egen arbetsgivares motiverade behov. Den sistnämnda frågan avgörs av befolkningsskyddsmyndigheten när den på basis av de erhållna uppgifterna reserverar den personal som skall hållas i beredskap för befolkningsskyddet.

Det är nödvändigt att beredskapen för uppgifter inom räddningsväsendet under undantagsförhållanden planeras i samarbete med militärmyndigheterna. Förfarandet grundar sig på 3 kap. värnpliktslagen (452/1950) och på förordningen om befrielse från fullgörande av värnplikt i vissa fall (635/1968). Militärmyndigheten avgör på framställning en fråga som gäller befrielse från värnplikt.

2.3.16. Personregister

Genom registrering av uppgifter om personer i ett register som behandlas med ADB eller ur vilket uppgifter om personer annars kan fås på ett enkelt sätt, skapas ett sådant personregister som avses i personregisterlagen. Om upprättandet av ett nytt personregister skall föreskrivas genom lag, om det sätt på vilket registret upprättas inte till alla delar motsvarar bestämmelserna i personre-

gisterlagen. I författningar som gäller personregister skall förutom ändamålet och källorna fastställas principerna för inhämtande, användning och utlämnande samt sammanställning och skydd av uppgifter, hur länge uppgifter skall sparas och utplånande av uppgifter. Inhämtandet och registreringen av uppgifter förutsätter att det finns en saklig anknytning mellan personen i fråga och den registeransvarige och att nytta för verksamheten uppnås.

Räddningsmyndigheterna kan anses ha ett motiverat behov av att registrera uppgifter om personer i sådana fall när förfarandet främjar bemästrandet av en nödsituation, sådan övervakning av räddningsväsendet som ankommer på myndigheten samt skapandet av beredskap för befolkningsskyddet. Uppgifterna kan vara av betydelse i senare utredningar, inbegripet undersökning av olyckor och brottsutredning. Uppgifter som kommer i fråga vid registreringen är uppgifter om nödmeddelanden och åtgärder som vidtagits, uppgifter om räddningsväsendets personal, särskilt den personal som hålls i beredskap för befolkningsskyddsuppgifter, samt uppgifter om byggnader och fastigheter jämte uppgifter om ägare. Uppgifterna om nödmeddelanden och räddningsuppdrag betjänar statistikföringen, kartläggningen av risker och skapandet av beredskap. Uppgifterna om fastigheter och byggnader främjar förutom räddningsuppgifter också övervakningen och skapandet av beredskap för befolkningsskyddet. Räddningsmyndigheten skall ha förteckningar över den personal som står till förfogande och som hålls i beredskap samt om deras utbildning och övriga behörighet.

Den tid i vilken uppgifter om nödmeddelanden skall sparas skall fastställas bl.a. med beaktande av preskriptionstiden för eventuella rättsprocesser. Uppgifter som föråldras snabbt skall avföras ur registret om de inte kan kontrolleras inom en utsatt tid. Det är inte nödvändigt att i samband med nödmeddelanden registrera uppgifter om personbeteckning. Däremot skall räddningsmyndigheten ha möjlighet att registrera ett nödmeddelande genom att banda det eller genom någon annan motsvarande åtgärd.

En personuppgiftslag, som skall ersätta personregisterlagen, är under beredning. I lagen beaktas de frågor som 1995 års reform av de grundläggande rättigheterna förutsätter och effektiviserar utlämnandet av sådana re-

gisteruppgifter till en registrerad som gäller honom.

2.3.17. Finansieringen av räddningsväsendet

Propositionen grundar sig huvudsakligen på det gällande finansieringssystemet. Varje part ansvarar för sina egna kostnader. Kommunerna svarar för kostnaderna för sitt räddningsväsende. De får, inom ramen för statsbudgeten, särskild statsandel för kostnader för anskaffning av dyr materiel för brand- och räddningsväsendet. För utgifter för befolkningsskyddet kan understöd enligt prövning beviljas av statens medel, om dessa utgifter blir särskilt betungande för kommunerna. Bistånd som erhållits av en annan kommun vid räddningsverksamhet skall ersättas. För handräckning som erhålls av andra än räddningsmyndigheterna skall också betalas ersättning, om inte något annat överenskomms. En ändring jämfört med det nuvarande systemet är att staten inte längre betalar ersättning till kommunerna för kostnader för släckning av en eldsvåda på statens mark. Hittills har staten betalat ersättning för kostnader för släckning av sådana eldsvådor. Detsamma gäller torvproduktionsområden. Om släckningskostnaderna i något fall blir mycket höga i förhållande till kommunens ekonomiska bärkraft, ersätts de enligt propositionen av statens medel, liksom andra exceptionellt höga släckningskostnader.

Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet betalar staten ersättning till en kommun för kostnader för släcknings- och räddningsverksamhet i samband med en storolycka, om länsstyrelsen har förordnat brandkårer från kommuner utanför samarbetsområdet i fråga att delta i släcknings- och räddningsverksamheten. Ersättning betalas för kostnaderna för det bistånd som dessa kommuner gett. Ersättningen är således oberoende av kommunens ekonomiska bärkraft. Å andra sidan kan en kommun tvingas betala också mycket stora ersättningar till kommuner inom samma samarbetsområde utan att få någon ersättning av staten för dem.

I lagförslaget föreslås att staten skall betala ersättning till en kommun för kostnader som är exceptionellt stora i förhållande till kommunens ekonomiska bärkraft. En kommuns möjlighet att klara av överraskande kostnader är främst beroende av dess skatteinkomstbas. Vid fastställandet av en kom-

muns eget ansvar bör man dock beakta att kommunernas ekonomiska möjligheter att klara av sina uppgifter med stöd av den lag om statsandelar till kommunerna (1147/1996) som trädde i kraft vid ingången av 1997 utjämnas genom en utjämning av statsandelarna som grundar sig på skatteinkomsterna. Det föreslås att förutom kommunens kalkylerade skatteinkomst också de utjämningstillägg och -avdrag som grundar sig på skatteinkomsterna skall beaktas när kommunens självriskandel bestäms.

För att antalet ersättningsfall skall hållas på en skälig nivå och för att kommunernas ansvar för upprätthållandet av beredskapen inom räddningsväsendet skall bibehållas, är det motiverat att kommunerna själva skall ha ett relativt stort ansvar för kostnaderna. Å andra sidan får en kommuns förutsättningar att klara av sina övriga uppgifter inom den kommunala servicen och sina övriga skyldigheter inte i alltför hög grad äventyras på grund av de kostnader en storolycka medför. Självriskgränsen föreslås vara en procent av den i 7 § lagen om statsandelar till kommunerna avsedda kalkylerade skatteinkomsten jämte de utjämningar som grundar sig på den.

Ersättning kan betalas för sådana extra kostnader som ett räddningsuppdrag medför, men däremot inte för kostnader för löner till den personal som hålls i alarmberedskap i kommunen i fråga eller för sådana kostnader som beror på användning av kommunens egen materiel. Merparten av kommunerna, dvs. 346 kommuner, får utjämningstillägg på basis av skatteinkomsterna, och för dem alla skulle självriskgränsen på 1997 års nivå vara 97 mk per invånare. Om invånarantalet i kommunen är 2 000, ersätts kostnader som överstiger ca 200 000 mk. Om invånarantalet är 5 000, är självriskgränsen 500 000 mk. I en kommun med 10 000 invånare måste släckningskostnaderna överstiga en miljon mark för att ersättningsgränsen skall överstridas.

Staten betalar ersättning för olycksfall som drabbat en person som deltagit i släckningsarbete på samma sätt som olycksfall i arbete ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948). Ersättning kan också betalas till en person som hör till en avtalsbrandkår. I dag betalas olycksfallsersättning av statens medel också till sotare. Det föreslås att olycksfallsersättningen skall slopas för sotares del, eftersom en sotare enligt förslaget

antingen är anställd hos kommunen, varvid kommunen är skyldig att försäkra honom, eller arbetar som privatföretagare och själv skall sköta sitt försäkringsskydd.

2.3.18. Ändringssökande

I dag söks ändring i beslut som kommunen har fattat med stöd av lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd genom kommunalbesvär, eftersom det inte har bestämts något annat. I lagförslaget finns många frågor beträffande vilka kommunen och kommuninvånaren är motparter och i fråga om vilka det med tanke på kommuninvånarens rättssäkerhet inte är skäligt att ändring söks hos samma myndighet som den som t.ex. har ålagt honom en skyldighet. Det vore ändamålsenligt om beslutet redan i det första skedet skulle behandlas i en egentlig besvärinstans. Därför föreslås det att ändring i de frågor som har störst betydelse med tanke på en persons rättsliga ställning skall sökas hos länsrätten enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996). Detta gäller t.ex. beslut som fattats vid brandsyn.

2.3.19. Tvångsmedel och straff

I lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd finns bestämmelser om användning av tvångsmedel och en straffbestämmelse. Inte i någondera lagen uppfyller dessa bestämmelser de krav som i dag ställs på tvångsmedels- och straffbestämmelser. De gärningar beträffande vilka vite kan föreläggas eller straff dömas ut har över huvud taget inte preciserats. I straffparagrafen anges inte heller när en gärning skall betraktas som grov och strängare straff dömas ut för den. Det föreslås att föreläggande av vite och hot om tvångsutförande skall vara möjligt vid försummelser som hänför sig till de planeringsskyldigheter som gäller räddningsverksamheten och den egna beredskapen, säkerheten vid användningen av byggnader och anordningar och de särskilda säkerhetskraven för dem, vid brandsyn utfärdade förelägganden att avhjälpa brister, förandet av sotningsregister samt byggandet av allmänna skyddsrum och ledningscentraler för befolkningsskyddet i kommunen. Gärningar som bestraffas som räddningsförseelse är sådana försummelser som hänför sig till säkerheten vid användning av

byggnader och anordningar, den allmänna aktsamhetsplikten som gäller hantering av eld och motsvarande ämnen, anmälan om hygges- och halmbränning, brandsäkerheten på torvproduktionsområden, den allmänna handlingsskyldigheten i samband med eldsvådor och andra olyckor, de särskilda säkerhetskrav som gäller byggnader och andra objekt (t.ex. skyldighet att sörja för brandvarnare), vid brandsyn utfärdade förelägganden att avhjälpa brister samt skyldigheten att delta i räddningsverksamhet. För räddningsförseelse bestraffas också den som bryter mot förbudet att göra upp öppen eld samt den som beordrats att delta i räddningsverksamhet och som avlägsnar sig från brand eller olycksplatsen innan räddningsledaren har gett sitt tillstånd till detta. Den som fått order att delta i befolkningsskyddsuppgifter och vägrar delta i befolkningsskyddsutbildning bestraffas för förseelse mot befolkningsskyddet. Underlåtelse att iaktta vissa sådana av statsrådet påförda skyldigheter som hänför sig till befolkningsskyddet straffas som brott mot befolkningsskyddet. Sanktionerna för räddningsförseelse och förseelse mot befolkningsskyddet är böter. För brott mot befolkningsskyddet kan enligt förslaget också dömas ut fängelsestraff på högst sex månader.

Enligt strafflagen (19.12.1889) föreskrivs om straff för bl.a. orsakande av fara, försummelse av räddningsväsendet, sabotage, vållande av allmän fara, förberedelse av allmänfarligt brott, falskt alarm, störande av radiokommunikationer för nödanrop (grovt störande av post- och teletrafik), vanvård av eld, tändande av eld i skog under vissa förhållanden, försummelse att göra anmälan om hygges- eller halmbränning och försummelse av skyldigheten att släcka en skogsbrand. Enligt lagen om räddningsväsendet skall straff utdömas enligt den föreslagna lagen om inte strängare straff för gärningen föreskrivs i någon annan lag. När reformen av strafflagen framskrider kan av straffbestämmelserna i lagen om räddningsväsendet de som innehåller hot om fängelsestraff framöver koncentreras till strafflagen.

2.3.20. Tystnadsplikt

I de gällande lagarna föreskrivs inte om tystnadsplikt för räddningsväsendets perso-

nal. Om offentligheten i fråga om uppgifter som myndigheterna har i sin besittning bestäms i lagen om allmänna handlingars offentlighet. I 40 kap. 5 § strafflagen föreskrivs om straffet för brott mot tjänstehemlighet också i fråga om annat än vad som bestäms i lagen om allmänna handlingars offentlighet. I nödcentralerna och också i räddningsverksamheten liksom även vid brandsynerna och reserveringen av personal för organisationerna för undantagsförhållanden får räddningsväsendets personal kännedom om också andra konfidentiella uppgifter än sådana som omfattas av bestämmelserna om hemlighållande av handlingar. Det är nödvändigt att i lagen om räddningsväsendet föreskriva om tystnadsplikt också i dessa fall. Också personer som deltagit i räddningsverksamheten och som inte har ställning som myndighet har tystnadsplikt.

2.3.21. Utredning av orsakerna till en eldsvåda

Det har inte föreskrivits om skyldighet för de kommunala räddningsmyndigheterna att utreda orsakerna till en eldsvåda. Om det finns anledning att misstänka att ett brott har begåtts, skall myndigheterna underrätta polisen om detta, som på basis av prövning utreder orsakerna till eldsvådan. I övriga fall utreds orsakerna till en eldsvåda i allmänhet inte. Räddningsmyndigheterna är dock skyldiga att för statistiken uppge vad de anser orsakat eldsvådan. I en mycket stor del av fallen förblir orsakerna okända. Avsikten är inte heller att i lagförslaget utvidga räddningsmyndigheternas utredningsskyldighet, eftersom detta skulle medföra ett behov av kraftigt ökade resurser i kommunerna. Det är dock viktigt att en särskild undersökning vid behov kan utföras när en eldsvåda har medfört stora skador och i sådana fall som är av betydelse med tanke på det förebyggande brandskyddet. I dag föreskrivs om rätten att utföra en sådan undersökning i förordningen om brand- och räddningsväsendet. För att de som utför undersökningen skall kunna utföra sitt arbete på ett effektivt sätt, skall de ha rätt att höra parter och att besöka olycksplatsen och ta prover där, och därför skall om beviljandet av dessa rättigheter föreskrivas i lagen.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Ersättningarna till kommunerna för exceptionellt höga släckningskostnader kommer sannolikt inte att åsamka staten merkostnader jämfört med det nuvarande systemet, utan kostnaderna kan rentav minska. Synnerligen stora olyckor inträffar förhållandevis sällan. Sådana olyckor som berättigar till

ersättning av staten inträffar inte nödvändigtvis ens en gång om året. Ersättningarna har under de senaste åren klart understigit en miljon mark. Största delen av de släckningskostnader som har ersatts har förorsakats av släckning på torvmossar eller av skog. Kalkylen nedan innehåller exempel på hur stora ersättningar det kan bli fråga om i olika stora kommuner, om kostnaderna är 500 000 mk, 1 000 000 mk eller 2 000 000 mk.

Antalet invånare i kommunen	Kostnaderna sammanlagt mk	Kommunens självrisk mk	Ersättning av staten mk
2 000	500 000	200 000	300 000
	1 000 000	200 000	800 000
	2 000 000	200 000	1 800 000
5 000	500 000	500 000	0
	1 000 000	500 000	500 000
	2 000 000	500 000	1 500 000
10 000	500 000	500 000	0
	1 000 000	1 000 000	0
	2 000 000	1 000 000	1 000 000

Kostnaderna för släckning av skogsbränder på skogsmark som tillhör staten ersätts i dag av staten. De kostnader som årligen har ersatts har varit små. Åren 1993-1996 betalade forststyrelsen ersättningar på 17 700 mk, 47 800 mk, 93 500 mk och 102 800 mk. Dessutom har justitieministeriets fängerväsende betalat ersättning för kostnader för släckning av bränder på dess torvmossar. En brand som inträffade 1992 medförde ersättningar på 567 600 mk och en brand som inträffade 1996 ersättningar på 138 500 mk. Slopandet av statens skyldighet att betala ersättning innebär en motsvarande kostnadsökning för kommunerna i norra Finland, där en stor del av statens skogsmark finns. Om kostnaderna för en kommun blir höga, har den ändå alltid möjlighet att få ersättning av staten. Å andra sidan befrias kommunerna från skyldigheten att sörja för efterröjning och -bevakning efter skogsbränder.

Uppgiften och de kostnader som den medför överförs på skogsägarna. I fråga om statens skogar är den myndighet som ansvarar för statens skogar redan i dag skyldig att sörja för efterröjningen och -bevakningen.

De obligatoriska brandvarnarna medför en liten ökning av boendekostnaderna. Till det befintliga bostadsbeståndet skall brandvarnare skaffas efter att lagen trätt i kraft. Till nya byggnader skaffas de redan i byggnadsskedet. En brandvarnare kostar ca 50 mk. Till större bostäder skall flera än en brandvarnare skaffas. Merkostnaderna per hushåll rör sig dock endast kring 100 mk. Eftersom ca 60 % av hushållen i dag har en brandvarnare, kan efterfrågan uppskattas till ca 1 600 000 stycken, vilkas sammanlagda pris uppgår till 82 313 000 mk. Priset på en brandvarnare som kopplas till elnätet är ca 500 mk.

Skyldigheten att inrätta skyddsrum utvid-

gas inte enligt propositionen. Det att ansvaret för finansieringen överförs från staten till kommunerna eller affärsverken i fråga om busstationer, flygstationer, järnvägsstationer och hamnar minskar statens utgifter med ca en miljon mark på årsnivå. Detta är det högsta belopp som årligen har betalats ur statsbudgeten till de nämnda objekten. Byggnadsprojekt förekommer alls inte alla år. Att bygga ett skyddsrum kostar ca 5 000 mk/m², och skyddens storlek har i genomsnitt varit 60 m². Kostnaderna för byggandet av ett skyddsrum är i genomsnitt 300 000 mk.

3.2. Verknings i fråga om organisation och personal

Förslaget grundar sig huvudsakligen på räddningsväsendets nuvarande organisation, och det har inga direkta verkningar i fråga om personalen. Det föreslås att ett sötningssystem som baserar sig på avtal skall vara ett alternativ till ordnande av sötningssamheten. Enligt systemet kan ägaren eller innehavaren av en byggnad kan låta en sotare som han själv väljer utföra sötningen. Införandet av ett sötningssystem grundat på avtal förutsätter ett beslut av kommunen. En övergång till avtalsbaserad sötning skulle inverka på ställningen för de nuvarande kommunalt anställda sotarna och distriktsotarna, som är företagare. Antalet kommunalt anställda sotare kan minska, och sötningssotarna hamnar i en konkurrenssituation.

3.3. Miljökonsekvenser

Enligt lagens tillämpningsområde skyddas genom räddningsverksamheten förutom människor och egendom också miljön. De skyldigheter som olika grupper ålagts i syfte att förebygga olyckor gäller också sådana olyckor som drabbar miljön. De funktioner som regleras i lagförslaget har inga direkta miljökonsekvenser, utan verkningarna är förknippade med olyckor. I ju större utsträckning man kan förebygga olyckor och ju effektivare brandkårerna lyckas begränsa skadorna till följd av olyckor, desto mindre blir skadorna på miljön.

Genom den föreslagna lagen samt den förordning och de bestämmelser av ministeriet som utfärdas med stöd av den genomförs också de bestämmelser om räddningsväsendet som ingår i direktivet om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarli-

ga olyckshändelser där farliga ämnen ingår. I bestämmelserna i direktivet åläggs verksamhetsidkare som hanterar och lagrar farliga ämnen i stora mängder samt räddningsmyndigheterna att förebereda sig för eventuella olyckor bl.a. genom att göra upp räddningsplaner och genom att informera dem som utsätts för fara.

4. Beredningen av propositionen

4.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

I statsrådets principbeslut av den 17 juni 1993 om åtgärder för förnyande av centralförvaltningen och regionalförvaltningen förutsattes bl.a. att inrikesministeriet tillsammans med kommunerna utreder behoven av och möjligheterna till ett partiellt förstatligande av räddningsväsendet. Denna uppgift kopplades samman med det utredningsarbete som gällde systemet inom räddningsväsendet, och en arbetsgrupp för räddningsförvaltningen inrättades. Arbetsgruppen hade i uppdrag att utreda hur det nuvarande systemet gällande brand- och räddningsväsendet samt räddningstjänsten fungerar samt hur ändamålsenligt det är, samt alternativen till hur de skall ordnas i framtiden, med beaktande av de allmänna principerna för utvecklandet av förvaltningen samt den kommande utvecklingen i fråga om kommunalförvaltningen och -lagstiftningen.

Inrikesministeriet tillsatte den 28 februari 1995 en arbetsgrupp, som fick i uppdrag att bereda en lag om räddningsväsendet som skulle ersätta den gällande lagstiftningen om brand- och räddningsväsendet samt befolkningsskyddet.

Utlåtanden om arbetsgruppens förslag begärdes sommaren 1996 av ett stort antal intressegrupper. På basis av utlåtandena fortsatte beredningen av lagen som tjänsteuppdrag vid inrikesministeriet. Sommaren 1997 begärdes utlåtanden om det reviderade utkastet till lag av de viktigaste intressegrupperna. Lagförslaget har behandlats av delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning samt av försvarsrådet.

4.2 Remissutlåtanden

Utlåtanden om det utkast till lag som inrikesministeriet berett begärdes av alla ministerier, länsstyrelserna, Ålands landskaps-

styrelse, de centralförvaltningsmyndigheter samt statliga affärsverk och bolag som sköter uppgifter som hänför sig till räddningsväsendet, Finlands Kommunförbund, de frivilliga organisationerna inom räddningsväsendets område, Räddningsinstitutet och statens försöksnödcentraler, vissa arbetsgivar- och arbetstagarförbund och andra intresseorganisationer som hänför sig till räddningsväsendets område samt vissa anläggningar som orsakar risk för storolycka. Länsstyrelserna tillställde inrikesministeriet utlåtandena av de kommuner som de valt. I utlåtandena understöddes allmänt en revidering av lagstiftningen och de föreslagna lösningarna. De korrigeringar som föreslagits i utlåtandena har till största delen kunnat beaktas i lagförslaget. De bestämmelser i lagförslaget som man främst motsatte sig var länsstyrelsens uppgift att övervaka det kommunala räddningsväsendets servicenivå och möjligheten att genom tvångsmedel ingripa i missförhållanden, ändringarna gällande systemen för ersättande av kostnader, såsom ersättningen till kommunerna för kostnader för släckning av skogsbränder i statens skogar samt grunderna för bestämmandet av de ersättningar som staten enligt förslaget betalar till kommunerna för släckningskostnader, samt i fråga om systemet för ledning, den möjlighet att ge order gällande räddningsverksamheten som föreslås för länsstyrelserna och ministeriet. Sotarna och de kommunala räddningsmyndigheterna motsatte sig i sina utlåtanden att sotningsväsendet öppnas för konkurrens på basis av kommunens beslut, och å andra sidan föreslog konkurrensmyndigheterna och Finlands Fastighetsför-

bund r.f. att sotningsverksamheten utan begränsningar skall öppnas för konkurrens. I en del utlåtanden föreslogs desutom att den som orsakar en olycka borde vara skyldig att betala ersättning för kostnaderna för räddningsverksamheten. Bestämmelsen om obligatoriska brandvarnare stötte i en del utlåtanden på motstånd närmast på grund av svårigheten att övervaka att bestämmelsen iakttas.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

I förslaget har tagits in bestämmelser för genomförande av bestämmelserna direktivet om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår, dvs. det s.k. Seveso II-direktivet, vilka hänför sig till räddningsväsendet. Sådana bestämmelser är skyldigheten för en verksamhetsidkare som hanterar eller lagrar farliga ämnen att göra upp en räddningsplan och att informera dem som riskerar att utsättas för fara om olycksriskerna och om hur de skall handla om en olycka inträffar, samt skyldigheten för den kommunala räddningsmyndigheten att göra upp en räddningsplan med tanke på olyckor. Största delen av bestämmelserna i direktivet sätts i kraft genom ändringar av kemikalielagen (744/1989) och lagen om explosionsfarliga ämnen (263/1953) samt de förordningar som givits med stöd av dem. De bestämmelser som direktivet förutsätter skall ha införts i den nationella lagstiftningen senast den 3 februari 1999.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Tillämpningsområdet för lagen om räddningsväsendet motsvarar till sitt huvudsakliga innehåll gällande lag om brand- och räddningsväsendet och lag om befolkningsskydd. I propositionen har miljön fogats till de värden som

skall skyddas med de medel som står till buds inom räddningsväsendet. Den förebyggande verksamheten utvidgas till att förutom eldsvådor omfatta också andra olyckor, i den omfattning detta är möjligt och ändamålsenligt, och dessutom under den förutsättningen att det inte föreskrivits att förebyggandet av olyckor ankommer på något annat verksamhetsområde. Räddningsverksamheten omfattar människor, egendom och miljö. Räddan-

det av människor inbegriper i dag allt oftare olika former av medicinsk räddningsverksamhet. Brandkårerna ger vid behov förstahjälpen åt olycksoffer. I många kommuner sköter brandkårerna på basis av avtal sjuktransporter och första omhändertagande, varvid deras personal också har beredskap för akutvårdsåtgärder. Lagen skall liksom i dag tillämpas på alla olyckor som kräver brådskande åtgärder i sådana fall när räddningsåtgärderna lämpligen kan vidtas av brandkår. I den gällande lagen om brand- och räddningsväsendet uppräknas eldsvåda, explosionsolycka, oljeskada, ras, trafikolycka, gas- eller vätskeläckage, översvämning, störtregn eller därmed jämförlig olycka eller naturtilldragelse. Det är inte ändamålsenligt att i lagen räkna upp olyckstyperna, eftersom förteckningen inte kan göras uttömmande på grund av att de olika slagen av olyckor är så många. På grund av att lagarna slås samman definieras räddningsväsendet som ett nytt begrepp i lagen så, att det inbegriper förhindrande av olyckor, räddningsverksamhet och befolkningsskydd.

Befolkningsskyddet omfattar en vidare skala av uppgifter än enbart räddningsverksamhet under undantagsförhållanden. Det innefattar byggande av skyddsrum och skapande av annan beredskap för undantagsförhållanden på förhand. Till det hänförs också trygghet av verksamheten under undantagsförhållanden inom sådana ämbetsverk, inrättningar och produktionsanläggningar som är viktiga med tanke på samhällsfunktionerna. I detta syfte föreskrivs nedan i lagen om skyldighet för dessa ämbetsverk och inrättningar att själva skapa beredskap med tanke på farliga situationer. I undantagsförhållanden kan det enligt propositionen bestämmas att vissa ämbetsverk, inrättningar och produktionsanläggningar vilka fastställs särskilt skall flyttas till en annan ort. Till befolkningsskyddet hänförs också förstahjälpen, röjning och rengöring samt sörjande för befolkningen. Begreppet befolkningsskydd definieras i det första tillägsprotokollet rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter till Genève-konventionerna av den 12 augusti 1949, vilket undertecknats 1977 (FördrS 81—82/1980). Enligt artikel 61 i protokollets kapitel VI avses med befolkningsskydd fullgörandet av alla eller några av de i artikeln nämnda humanitära uppgifterna i syfte att skydda civilbefolkningen mot faror i samband med fientligheter eller katastrofer,

att hjälpa den att övervinna de direkta följderna härav samt att tillgodose de nödvändiga förutsättningarna för dess överlevnad. Uppgifterna är följande: alarmverksamhet, evakuering, tillhandahållande och iordningställande av skyddsrum, genomförande av mörkläggning, räddning, sjukvård, inbegripet förstahjälpen och religiöst stöd, släckningsverksamhet, upptäckande och utmärkande av farliga områden, sanering och liknande skyddsåtgärder, förläggning och bespisning av nödställda, brådskande hjälp med återställande och upprätthållande av ordningen i olycksdrabbade områden, brådskande återställande i funktionsdugligt skick av oumbärliga allmänna anläggningar, brådskande begravningshjälp, hjälp med bevarandet av objekt av väsentlig betydelse för befolkningens överlevnad och kompletterande verksamhet som är nödvändig för fullgörandet av någon av ovanstående uppgifter, vilket inbegriper planering och organisation. I protokollet definieras dessutom befolkningsskyddsorganisationer och deras personal och materiel, vilka åtnjuter skydd enligt protokollet.

Vid definition av undantagsförhållanden iakttas bestämmelserna i 2 § beredskapslagen. Enligt den är undantagsförhållanden 1) mot Finland riktat väpnat angrepp och krig samt efterkrigstillstånd, 2) allvarig kränkning av Finlands territoriella integritet samt krigshot mot landet, 3) krig eller krigshot mellan främmande stater och annan därmed jämförbar särskild händelse som har inträffat utanför Finland, om den kan vålla allvarlig fara för de grunder för den nationella existensen och välfärden som avses i 1 § 1 mom. beredskapslagen, 4) sådant allvarligt hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv som beror på försvårad eller förhindrad import av nödvändiga bränslen och annan energi samt råvaror och andra varor eller på någon annan till sina verkningar därmed jämförbar plötslig störning i det internationella handelutbytet, samt 5) en storolycka, förutsatt i vart och ett fall att myndigheterna inte med normala befogenheter kan få kontroll över situationen.

Enligt 27 § självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om bl.a. befolkningsskyddet, dock så att beslut om förflyttning av i landskapet bosatta personer till en ort utanför landskapet endast kan fattas med landskapsstyrelsens

samtycke. Bestämmelserna om befolkningskydd i lagen om räddningsväsendet skall således tillämpas också på Åland. Beträffande brand- och räddningsväsendet har Åland egen landskapslagstiftning.

Om räddningsverksamheten föreskrivs förutom i lagen om brand- och räddningsväsendet också i en del andra lagar. Lagarna i fråga är speciallagar med avseende på lagen om brand- och räddningsväsendet och den föreslagna lagen om räddningsväsendet. Sådana lagar är bl.a. lagen om förhindrande av vattnens förorening, försakad av fartyg, lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (378/1974), lagen om sjöräddningstjänst och luftfartslagen. Oklarheter beträffande den inbördes ordningen för tillämpning av lagarna kunde uppstå främst i fråga om ledningen av räddningsverksamheten, varför lagen om räddningsväsendet är sekundär inom sjöräddningstjänsten, oljebekämpningen och flygräddningstjänsten.

2 kap. Ansvaret för räddningsväsendet

2 §. *Räddningsmyndigheter.* Räddningsmyndigheterna definieras i lagen, eftersom i lagförslaget ingår ett stort antal sådana befogenheter som förutsätter utövande av offentlig makt och som endast kan anförtros myndigheter. Myndigheterna kan inte anges enligt tjänstebestämmelse, utan inom statsförvaltningen sköts räddningsmyndigheternas uppgifter av de tjänsteinnehavare som fastställs på basis av ämbetsverkets förvaltningsförfattning och arbetsordning. I dag är inrikesministeriets räddningsavdelning statens högsta räddningsmyndighet. Inom länsstyrelserna finns en verksamhetsenhet för räddningsväsendet. I kommunen är brandchefen alltid räddningsmyndighet, och de övriga tjänsteinnehavarna inom räddningsväsendet är det i enlighet med vad kommunen bestämmer. Personalen vid en avtalsbrandkår kan inte utses till räddningsmyndighet. Trots det kan personalen vid en avtalsbrandkår vara räddningsledare och utöva de befogenheter som krävs för ett enskilt räddningsuppdrag. Beslutanderätten fördelas mellan tjänsteinnehavare som utsetts till kommunala räddningsmyndigheter och ett kollegialt organ bestående av förtroendemän enligt kommunallagen och den instruktion som kommunfullmäktige godkänt. Ledningen av räddningsverksamheten, brandkårernas operativa uppgifter och inspektionsuppgifterna

är till sin natur sådana uppgifter att beslutanderätten i fråga om dem entydigt innehas av tjänsteinnehavare.

3 §. *De statliga räddningsmyndigheternas uppgifter.* Det ministerium som svarar för räddningsväsendet skall se till att systemet för räddningsväsendet fungerar på den riksomfattande nivån. Ministeriet sköter också riksomfattande förberedelser och arrangemang. Sådana är t.ex. riksomfattande bevaknings-, alarm- och ledningssystem inom räddningsväsendet samt riksomfattande planer gällande evakuering och annat ordnande av befolkningskyddet. Med bevakningssystem avses strålningsövervakning, verksamhet för spaning efter skogsbränder samt tillsyn över kemiska ämnen. Med alarmsystem avses både det riksomfattande flyglarmssystemet samt anordningar och förbindelser som behövs för alarmering av befolkningen. Ledningssystemet omfattar bl.a. ledningscentralerna och teleförbindelserna mellan dem. Ministeriet kan för sin del också vid behov leda räddningsverksamheten.

4 §. *Det kommunala räddningsväsendets uppgifter.* Enligt 2 § kommunallagen skall om kommunernas uppgifter föreskrivas i lag. Kommunens skyldigheter samlas i denna paragraf, och bestämmelser om det närmare innehållet i dem tas in i kapitlen i fråga. Om den upplysnings- och rådgivningsuppgift som nämns i paragrafens 6 punkt finns ingen särskild bestämmelse. Syftet med upplysningen är att få människor att själva förebygga olyckor och att förbereda sig för och handla rätt i olyckssituationer och undantagsförhållanden.

5 §. *Organisering av kommunens räddningsväsende.* Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet skall en kommun ha en brandkår, som är ordinarie, halvordinarie eller avtalsbrandkår. En halvordinarie brandkårs personal är dels anställd i huvudsyssla, dels i bisyssla. En avtalsbrandkår är enligt den gällande lagen en brandkår som drar försorg om uppgifter som hör till kommunens brand- och räddningsväsende på det sätt som bestämts i avtal med kommunen.

Av kommunerna krävs enligt propositionen liksom i dag att de har en brandkår. Kommunerna kan sköta sina uppgifter gemensamt. Att flera kommuner tillsammans har en brandkår vore ändamålsenligt bl.a. med tanke på tryggheten av en tillräcklig servicenivå och av ekonomin och effektiviteten. Kommunerna kan redan i dag samarbeta

såväl inom brand- och räddningsväsendet som inom befolkningsskyddet. Målet är att kommunerna genom inbördes avtal skall upprätta permanenta samarbetsarrangemang. Om formerna för detta samarbete föreskrivs inte i lagen, utan i fråga om det iakttas bestämmelserna i kommunallagen. Dessutom bestäms nedan i lagförslaget i olika sammanhang om bistånd mellan kommunerna och om samarbetsområden.

Begreppet avtalsbrandkår omfattar de brandkårstyper som i dag finns i Finland. Med avtalsbrandkårer avses i förslaget frivilliga brandkårer som har formen av en förening och brandkårer som inrättats för ett företags eller en inrättnings eget behov och med vilka kommunen har ingått avtal om skötsel av uppgifter som hör till kommunens räddningsväsende.

Kommundirektörens nuvarande uppgift, att vara ledande tjänsteinnehavare i fråga om befolkningsskyddet, ändras så, att kommundirektören skall samordna befolkningsskyddsuppgifterna inom de olika verksamhetsområdena i kommunen. Under undantagsförhållanden leder kommundirektören befolkningsskyddet med hjälp av en ledningsgrupp bestående av cheferna inom olika verksamhetsområden.

6 §. *Andra myndigheters uppgifter.* Myndigheterna och inrättningarna inom räddningsväsendet indelas i förslaget i två grupper. I 1 mom. föreslås de myndigheter och inrättningar bli uppräknade som direkt med stöd av lagen är skyldiga att delta i räddningsverksamheten och befolkningsskyddet. I 2 mom. föreskrivs om de myndigheter som skall ge handräckning och om hur denna handräckning skall ges. Avsikten är att var och en av dessa parter skall delta i räddningsväsendet enligt de uppgifter som föreskrivits för den och utan att uppgifts- och kostnadsfördelningen mellan dem sinsemellan eller mellan de statliga och kommunala myndigheterna ändras. Enligt lagförslaget 9 § skall parterna göra upp planer för deltagande i räddningsväsendet och för handräckning.

Myndigheter samt olika offentliga och privata inrättningar är i allmänhet skyldiga att delta i räddningsverksamhet och i befolkningsskyddet på det sätt som avses i 1 mom. redan på basis av den speciallagstiftning som gäller dem, men för att man skall få ett bättre grepp om helheten och kunna tydliggöra ansvarsgränserna bör samlande bestämmelser

finnas i lagen om räddningsväsendet. Bestämmelsen betonar de olika myndigheternas och inrättningarnas skyldighet att sköta de uppgifter inom räddningsväsendet som ankommer på dem samt deras ansvar för kostnaderna härför. Närmare bestämmelser om uppgifterna kan meddelas i den förordning som kommer att utfärdas med stöd av lagen om räddningsväsendet eller i författningar som gäller förvaltningsområdet i fråga.

Det behöver inte nödvändigtvis ha föreskrivits om att myndigheten eller inrättningen i fråga skall ge handräckning, men det kan förekomma fall då ett räddningsuppdrag på grund av sin art eller sitt innehåll lämpar sig väl för den. Handräckning ges på begäran, och saken avgörs av den som begäran har riktats till. När beslutet fattas beaktas de begränsningar som de egna uppgifterna ställer. I en kritisk situation kan god förvaltningssed och en ändamålsenlig användning av samhällets totala resurser anses förutsätta att handräckningen ges företräde framom egna, mindre kritiska uppgifter, särskilt som kostnaderna härför kan ersättas enligt lagförslaget 72 §.

I den föreslagna bestämmelsens 1 mom. nämns inte försvarsmakten som en egentlig myndighet som deltar i räddningsväsendet, eftersom försvarsmakten inte har samma roll som räddningsmyndighet som t.ex. gränsbevakningsväsendet inom havsområden. Försvarsmakten har i vissa fall gett räddningsväsendet betydande handräckning, och om saken har överenskommit från fall till fall. Huvudstaben har meddelat allmänna anvisningar om handräckningen och om kostnaderna för den, och dessa anvisningar följs både vid begäran om handräckning och när sådan ges. Anvisningarna har reviderats vid behov.

Enligt lagförslaget 4 § skall kommunen samordna olika myndigheters och andras uppgifter inom räddningsväsendet. Räddningsledaren i kommunen är enligt förslaget 46 § generell ledare i samarbetssituationer, om något annat inte bestäms om ledningen i sådana fall som avses i förslaget 1 § 3 mom. Om ledningsuppgifterna på riksomfattande nivå och länsnivå bestäms i förslaget 3 § så, att inrikesministeriet och, på motsvarande sätt, länsstyrelsen har motsvarande samordningsuppgift på sina respektive förvaltningsnivåer. Dessa myndigheter skall också vid behov leda räddningsverksamheten

och befolkningsskyddet på ett sådant övergripande sätt som deras respektive förvaltningsnivå förutsätter.

Uppgiften att leda verksamheten är på det sätt som avses ovan förenad med principen om räddningsmyndighetens roll som den som samordnar och leder den verksamhet som bedrivs av de olika parterna. Räddningsmyndigheten skall dock inte i detalj ingripa i hur myndigheter, inrättningar och sammanslutningar sköter sina uppgifter. I egenskap av generell ledare skall räddningsmyndigheten på basis av lägesbilden tilldela dem uppgifter för vilkas utförande de självständigt ansvarar under sin egen ledning så, att verksamheten på ett ändamålsenligt sätt främjar bemästrandet av situationen som helhet.

De olika samarbetsparterna deltar i räddningsverksamheten enligt de uppgifter som föreskrivits för dem som följer:

Polisen ansvarar för letande efter försvunna på land och insjöområden samt för avspärrande av farliga områden och för andra uppgifter som hänför sig till upprätthållandet av ordningen och säkerheten på en olycksplats, och dessutom för undersökning av orsakerna till en olycka, om det finns anledning att misstänka brott.

Gränsbevakningsväsendet utför sjöräddningsåtgärder och leder sjöräddningstjänsten på det sätt som föreskrivs särskilt om detta samt deltar genom att ge handräckning i bekämpning av följderna av storolyckor och i räddningsverksamhet som är nödvändig för räddande av människoliv.

Hälso- och sjukvårdsmyndigheterna sköter den medicinska räddningsverksamheten och sjuktransporterna samt deltar i undersöknings- och rengöringsverksamhet som förutsätts av farliga ämnen så, att de vid behov ordnar också nödvändig hälsokontrollverksamhet.

Socialvårdsmyndigheterna svarar för inkvartering, bespisning, kläder samt annan basförsörjning och ger vid behov handräckning för försörjning av räddningspersonalen. I samarbete med hälso- och sjukvården och övriga experter sköter socialvårdsmyndigheterna ordnandet av psykosocialt stöd och dito tjänster för dem som i egenskap av offer, anhöriga eller räddningspersonal har drabbats av en olycka.

Miljömyndigheterna leder bekämpningen av olje- och kemikalieskador på det sätt som bestäms särskilt om detta samt ger expert hjälp bl.a. vid bedömningen av miljöska-

der i anslutning till räddningsåtgärder. Inom ramen för räddningsverksamheten svarar de statliga och kommunala miljömyndigheterna i enlighet med de uppgifter som föreskrivits för dem för skyddet mot översvämning, dammsäkerheten och analysen av menliga ämnen samt för ledningen och övervakningen av byggandet så, att brandsäkerheten och övriga säkerhetsfaktorer beaktas.

Jord- och skogsbruksmyndigheterna och -inrättningarna svarar för befolknings- skyddsarrangemangen i anslutning till jordbruksproduktionen samt ger expert hjälp vid bekämpning och övervakning av skogsbränder och i frågor som gäller veterinärmedicin och livsmedelshygien.

Det ministerium som svarar för person- och godstrafiken samt datakommunikationen sköter för sin del planeringen och upprätthållandet av teleförbindelserna inom räddningsverksamheten och befolkningsskyddet samt överlåtelsen av dessa förbindelser för användning av räddningsmyndigheten, och dessutom förmedlingen av nödmeddelanden och andra meddelanden från myndigheterna till allmänheten via de elektroniska massmedierna. Ministeriet ansvarar inte direkt för att dessa uppgifter sköts, men det skall se till att uppgifterna på ett lämpligt sätt beaktas i författningarna inom förvaltningsområdet eller att i de tillstånd som beviljas olika inrättningar tas in villkor som är förpliktande för verksamhetsidkaren. Ministeriet skall också sörja för ordnandet av det interna räddningsväsendet inom verksamhetsområdet och för röjningen av trafikleder, till den del denna uppgift funktionellt sett faller inom ramen för säkerhetskraven i fråga om de olika trafikformernas verksamhet. Till detta hör också att sjöfartsförvaltningen skall delta i bekämpningen av oljeskador som förorsakats av fartyg samt att den som driver en flygplats är skyldig att upprätthålla beredskap för räddningstjänst. Det ministerium som svarar för trafiken skall med tanke på olyckor och undantagsförhållanden sörja för att det finns beredskap för av myndigheterna beordrade transporter, med beaktande av samarbetsaspekterna gällande användningen av trafikleder.

För närvarande finns inom trafikministeriets förvaltningsområde ett flertal myndigheter och inrättningar som är centrala med tanke på räddningsväsendet. Bland dem kan nämnas Meteorologiska institutet, som gör upp skogsbrandsindex och vid behov utfär-

dar varning för skogsbrand och andra varningar som hänför sig till meteorologiska fenomen samt överlåter för räddningsverksamheten och befolkningsskyddet nödvändiga väderrapporter och prognoser samt bedömningar om i vilken riktning föroreningar kan väntas röra sig. Institutet deltar i strålningsövervakningen och gör bedömningar av hur radioaktiva och andra farliga ämnen rör sig i atmosfären. Luftfartsverket sköter den flygräddningstjänst som avses i luftfartslagen samt deltar i räddningsverksamheten med hjälp av flygtrafikledningsorganen och de övriga enheterna inom flygtrafiktjänsten.

Strålsäkerhetscentralen, som utövar tillsyn över säkerheten vid användning av kärnenergi och strålning och som hör till det ministeriums förvaltningsområde som svarar för hälso- och sjukvården, ansvarar för uppgifter som hänför sig till handhavandet av den riksomfattande strålningsövervakningen samt för utfärdandet av meddelanden och varningar samt rekommendationer gällande skyddsåtgärder. Strålsäkerhetscentralen sköter uppskattningarna gällande den betydelse strålningsincidenter har med avseende på säkerheten och deltar i egenskap av expert också annars i behandlingen av frågor som gäller säkerheten vid användning av kärnenergi och strålning i syfte att förhindra och begränsa strålningens skadliga verkningar.

7 §. *Frivilligarbete.* Inom räddningsväsendets område finns ett stort antal frivilligorganisationer som på lokal nivå bistår räddningsmyndigheterna med uppgifter inom utbildning och i räddningsverksamheten och som inom centralförvaltningen bistår inrikesministeriet inom främst utbildnings- och upplysningsverksamheten. Syftet med bestämmelsen är att ge organisationerna befogenheter att sköta de ovan nämnda uppgifterna. De skall dock inte anförtros uppgifter som är förknippade med utövande av offentlig makt. Ett undantag från detta är kommunernas avtalsbrandkårer, vars personal i egenskap av räddningsledare kan utöva sådana befogenheter som räddningsuppdraget förutsätter.

8 §. *Egen beredskap.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om allmän skyldighet för dem som äger fastigheter och byggnader eller som utövar industri- eller affärsverksamhet samt för ämbetsverk, inrättningar och andra sammanslutningar att sörja för att de har egen beredskap och för räddningsåtgärder. I en byggnad som omfattar flera lä-

genheter fördelas ansvaret så, att byggnadens ägare ansvarar för de gemensamma åtgärder som behövs i fråga om byggnaden, och varje lägenhetsinnehavare ansvarar och beträffande de lokaler han besitter för de specialarrangemang som hans verksamhet kräver. På grund av den föreslagna lagens tillämpningsområde gäller skyldigheterna beredskap och verksamhet under såväl normal- som undantagsförhållanden. I 88 § ges ministeriet befogenheter att vid behov meddela närmare bestämmelser och anvisningar. Beredskapsskyldigheten skall enligt förslaget stå i relation till riskfaktorerna och beredskapscapaciteten hos objektet i fråga. Nedan i lagförslaget föreskrivs i detalj om vissa skyldigheter för specialobjekt. I bostadshus kan skapandet av beredskap omfatta t.ex. beredskap för första släckning, nödmeddelanden och räddning, kunskaper i förstahjälpen och anskaffning av röjningsmateriel, ombesörjande av skyddsrum samt utnämnan- de och utbildning av skyddspersonal. För en del av de objekt som avses i bestämmelsen innebär beredskapsskyldigheten en utvidgning av nuvarande praxis, eftersom den i lagen om befolkningsskydd föreskrivna skyldigheten har gällt beredskap för situationer som kan uppstå under undantagsförhållanden.

9 §. *Planeringsskyldighet.* De nuvarande separata planerna, dvs. de planer för räddningstjänst som grundar sig på förordningen om brand- och räddningsväsendet och de skyddsplaner som grundar sig på förordningen om befolkningsskydd, frångås, och i stället skall en plan göras upp som omfattar arrangemangen inom räddningsväsendet under såväl normala förhållanden som undantagsförhållanden. I 1 mom. föreslås bestämmelser om myndigheternas skyldighet att göra upp planer samt om skyldighet för samarbetsmyndigheter och -inrättningar och för dem som ger handräckning att delta i uppgörandet av planerna. De skall planera sitt deltagande i uppgifterna inom räddningsväsendet och ge experthjälp vid planeringen samt vid behov göra utredningar för att det bistånd som skall ges räddningsmyndigheterna skall kunna identifieras och säkerställas på förhand. Räddningsmyndigheterna leder och samordnar planeringen.

I 2 mom. finns bestämmelser om den skyldighet att göra upp en räddningsplan med tanke på storolycka som föreskrivs i rådets direktiv 96/82/EG om åtgärder för att före-

bygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår, nedan direktiv Seveso II, om i kommunen finns en anläggning där stora mängder farliga ämnen hanteras eller lagras. De anläggningar som avses i direktivet definieras i förordningen om industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier. Motsvarande skyldighet gäller också kommuner i vilka finns en kärnanläggning. Med kärnanläggning avses enligt 3 § kärnenergilagen anläggningar för utvinning av kärnenergi, forskningsreaktorer medräknade, anläggningar för slutlig förvaring av kärnavfall i stor skala samt anläggningar som brukas för tillverkning, produktion, användning, behandling eller lagring av kärnämne eller kärnavfall i stor skala, med de undantag som nämns i samma lagrum. Skyldighet att göra upp räddningsplaner existerar redan i dag, men den grundar sig på normer på lägre nivå. För enhetlighetens skull föreskrivs också i fråga om kärnanläggningar på lagnivå om skyldighet att göra upp räddningsplaner liksom om skyldighet att höra befolkningen och att informera om planerna. Farliga anläggningar skall enligt lagförslaget 15 § beaktas också i andra kommuner än den i vilken en anläggning är belägen, om verkningarna av en eventuell olycka utsträcker sig till dem.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om skyldighet att göra upp planer för egen beredskap. Skyldigheten motsvarar huvudsakligen den skyldighet att göra upp planer för självskydd som avses i den nuvarande förordningen om befolkningsskydd, kompletterad med planer som skall göras upp med tanke på olyckor som kan inträffa under normala förhållanden. I dag skall en skyddsplan göras upp för sådana bostadsbyggnader och byggnadsgrupper som omfattar minst 5 bostadslägenheter. Det är inte heller med stöd av den nya lagen ändamålsenligt att ålägga bostadsbyggnader som är mindre än så en dylik skyldighet. Industrianläggningar har i olika lagar ålagts att göra upp en mängd olika planer gällande säkerheten och att vidta andra arrangemang. I det ovan nämnda direktiv Seveso II krävs av dem bl.a. en intern plan för räddningsinsatser. Om skyldigheterna enligt direktivet föreskrivs närmare i den förordning om räddningsväsendet som kommer att utfärdas med stöd av den föreslagna lagen om räddningsväsendet och i förordningen om industriell hantering och

upplagring av farliga kemikalier.

De frågor som gäller räddningsverksamheten och befolkningsskyddet kan tas in i en mera omfattande säkerhetsplan. Om omfattningen av skyldigheten att göra upp planer föreskrivs genom förordning, och det ministerium som svarar för räddningsväsendet meddelar anvisningar om innehållet i planerna.

3 kap. Kommunalt samarbete

10 §. *Bistånd.* Biståndet enligt den föreslagna bestämmelsen förutsätter inte avtal eller planer mellan kommunerna, utan en kommun är skyldig att vid behov bistå en annan kommun i mån av möjlighet. Den kommun som fått bistånd är på det sätt som anges i 72 § skyldig att ersätta de kostnader som åsamkats den kommun som gett biståndet.

11 §. *Kretsindelning.* I paragrafen föreskrivs om räddningsförvaltningens kretsindelning. Alarmeringskretsarna är nödcentralernas verksamhetsområden. Kommunerna i en alarmeringskrets skall inrätta och driva en nödcentral så som bestäms i 9 kap. Samarbetsområdena skall trygga samarbetet mellan brandkårerna på en mera permanent basis än det tillfälliga biståndet. Inom samarbetsområdet bedrivs samarbete inom räddningsverksamheten i fråga om ledningsarrangemangen, och samarbete kan också bedrivas vid anskaffning och placering av materiel. Under undantagsförhållanden sköter den kommun som är centralort inom samarbetsområdet ledningen av befolkningsskyddet inom sitt område, och dess ledningscentral är enligt 60 § kretsledningscentral inom samarbetsområdet. Det behövs flera samarbetsområden än alarmeringskretsar, eftersom avståndet har större betydelse i fråga om de operativa uppgifterna. Den föreslagna kretsindelningen motsvarar de gällande arrangemangen. Syftet med den är att säkerställa att resurserna inom räddningsväsendet är tillräckliga och att de används effektivt inom ett område som är större än en kommun.

12 §. *Regional brandchef.* Den regionala brandchefens uppgifter, som motsvarar de nuvarande uppgifterna, nämns i sin helhet i lagen, eftersom den regionala brandchefens befogenheter utsträcker sig till andra kommuners område och således utgör ett undantag från kommunens normala verksamhetsområde och dess normala system för besluts-

fattande. Avsikten är att kommunerna i samarbetsplaner och alarmeringsanvisningar tillsammans skall komma överens om den regionala brandchefens uppgifter och om alarmeringsprinciperna. Den regionala brandchefens befogenheter att leda räddningsverksamheten i kommunerna inom samarbetsområdet skall dock enligt den föreslagna lagen gälla också om kommunerna inte har kommit överens om detta.

I paragrafen föreskrivs om utnämningen av den regionala brandchefen och hans ersättare samt om den regionala brandchefens uppgifter, vilka är att vid behov leda räddningsverksamheten, att samordna planeringen av räddningsväsendet inom samarbetsområdet och att sköta andra uppgifter som kommunerna eventuellt kommer överens om. I bestämmelsen föreskrivs till skillnad från tidigare också om delning av kostnaderna.

13 §. Alarmeringsanvisningar. I paragrafen föreslås att kommunen skall vara skyldig att tillsammans med grannkommunerna, den regionala brandchefen och nödcentralen göra upp anvisningar om alarmering av enheter som behövs för räddningsverksamheten och om bistånd mellan kommunerna. Enligt förslaget skall anvisningarna utformas så, att nödcentralen på basis av dem till olycksplatsen kan alarmera de med tanke på räddningsverksamheten mest ändamålsenliga räddningsenheterna, oberoende av vilken kommun de tillhör. Den föreslagna bestämmelsen innebär en principiell förändring när det gäller de lagstiftningsmässiga utgångspunkterna för att alarmera hjälp. Det gällande systemet för alarmering av hjälp i lagstiftningen utgår från att bistånd ges inom ramen för samarbetsområdet, vilket inte alltid leder till att de med tanke på räddningsverksamheten mest ändamålsenliga enheterna kallas till en olycksplats. De med tanke på räddningsverksamheten mest ändamålsenliga enheterna kan finnas i en grannkommun till den kommun där olyckan inträffat, men grannkommunen kan dock höra till ett annat samarbetsområde eller ett annat län än den kommun där olyckan inträffat. Den mest ändamålsenliga enheten är inte nödvändigtvis alltid den snabbaste och närmaste enheten, utan vid bedömning av ändamålsenligheten kan uppmärksamhet fästas vid personalens yrkeskunskap, särskild materiel och särskilt kunnande samt vid kostnaderna för räddningsverksamheten, i sådana fall då detta inte väsentligen fördröjer hjälpen. Alar-

meringsanvisningarna är bindande för nödcentralen. En princip om den närmaste enheten liknande den som föreslås i paragrafen har med kommunernas medverkan redan tillämpats vid uppgörandet av alarmeringsanvisningarna.

Också andra än räddningsmyndigheterna skall delta i uppgörandet av alarmeringsanvisningarna i sådana fall då det hör till nödcentralens uppgifter att alarmera olika verksamhetsområden. Särskilt viktigt är det att hälsovårdscentralerna och sjukvårdsdistrikten ger klara anvisningar om alarmeringen av sjuktransportfordon i olika situationer. Likaså behövs av socialvårdsmyndigheterna anvisningar om alarmering av personer som behövs för vård av olycksoffer.

4 kap. Räddningsväsendets beredskap

14 §. *Allmänt beredskapskrav.* I paragrafen föreskrivs om ett allmänt effektivitets- och snabbhetskrav när det gäller räddningsväsendets tjänster.

5 §. *Det kommunala räddningsväsendets servicenivå.* Enligt den gällande lagen om brand- och räddningsväsendet skall en kommunal brandårs personalstyrka och den för brand- och räddningsväsendet nödvändiga materielen samt brandkårens alarmberedskap vara tillräckliga med beaktande av kommunens invånarantal, graden av tätbebyggelse, byggnadssättet, risken för skogsbrand, för personsäkerheten riskfyllda inrättningar, industrier, upplagsområden och trafiken samt riskerna för oljeskador liksom även andra omständigheter som medför risk för olyckor eller brand. Om särskilda bestämmelser har meddelats om brand- och räddningsväsendet för sådana i lagen särskilt angivna byggnader, konstruktioner och områden samt anordningar och materiel som behövs i dem, skall dessa anvisningar beaktas när den ovan nämnda styrkan, materielen och alarmberedskapen fastställs. Enligt förordningen om brand- och räddningsväsendet är en ordinarie brandkårs minimistyrka för de första åtgärder som förutsätts av släcknings- och räddningsarbetet en förman och tre män, och minimistyrkan för en annan kommunal brandkår en förman och två män, om inte särskilda skäl kräver annat. Inrikesministeriet har meddelat anvisningar om kommunala brandkårers aktionsberedskap. Enligt anvisningarna skall planeringen av aktionsberedskapen grunda sig på en analys av olycks-

riskerna i kommunen. Servicenivån i fråga om brand- och räddningsväsendet i kommunen fastställs enligt anvisningarna på basis av en riskanalys. I de nuvarande anvisningarna utgår man från en indelning av kommunerna i fyra riskområdesklasser. På basis av riskområdesklassen fastställs brandkårens aktionsberedskapstid, dvs. den tid inom vilken räddningsverksamheten skall komma igång räknat från larmet. Brandkårens utryckningar klassificeras i anvisningarna enligt olika nivåer (delutryckning, grundutryckning, regionutryckning). Typen av utryckning bestäms enligt alarmeringsobjektet.

I 1 mom. föreslås att kommunens räddningsväsende skall ha en servicenivå som motsvarar olycksriskerna inom området. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i sak definitionen i den gällande lagen.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om kommunens skyldighet att utreda och bedöma olycksriskerna (riskanalys) samt att utgående från utredningen bestämma det kommunala räddningsväsendets servicenivå. Med servicenivå avses bl.a. brandkårspersonalens antal och mängden och arten av materiel samt den tid inom vilken brandkåren kan nå det hjälpbehövande objektet med tillräckliga resurser. Det kommunala räddningsväsendets servicenivå bestäms inte enbart på basis av brandkårens beredskap att på behörigt sätt klara av operativa olyckor under normala förhållanden, utan vid fastställandet av servicenivån skall också nivån i fråga om förebyggandet av olyckor och befolkningsskyddet beaktas som en del av den.

I 3 mom. föreslås att det ministerium som svarar för räddningsväsendet skall kunna meddela bestämmelser om den lägsta godtagbara nivån för tjänsterna. Bestämmelserna kan också gälla det antal anställda som riskerna förutsätter.

16 §. *Tillsyn över det kommunala räddningsväsendets servicenivå.* Den kommunallag som trädde i kraft 1995 ändrade grunderna för den lednings- och tillsynsuppgift som länsstyrelserna skötte med avseende på kommunerna. Enligt den nya kommunallagen kan länsstyrelsen endast med anledning av klagomål undersöka om en kommun iakttagande lagar. Genom en speciallag kan länsstyrelsen dock fortfarande ges i uppgift att sköta en begränsad eller allmän lednings- eller tillsynsuppgift. Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd sköter länsstyrelsen den allmän-

na ledningen och tillsynen i fråga om brand- och räddningsväsendet samt befolkningsskyddet i kommunen. Enligt lagförslagets 3 § skall länsstyrelsen bl.a. utöva tillsyn över att tjänster inom räddningsväsendet finns att tillgå och tillsyn över nivån på dessa tjänster. I den föreslagna paragrafen finns närmare bestämmelser om denna tillsynsuppgift.

För övervakningen av servicenivån är kommunerna skyldiga att på begäran av länsstyrelsen ge uppgifter om det kommunala räddningsväsendets servicenivå och fastställandet av denna. Rätten att få uppgifter utgör en naturlig del av tillsynen över räddningsväsendet. Förutom om beredskapen och servicenivån inom räddningsväsendet i allmänhet skall kommunerna och samkommunerna också ge uppgifter om sådana omständigheter på basis av vilka tillsynsmyndigheten kan dra sina slutsatser. Uppgifterna lämnas i allmänhet i samband med inspektioner i kommunen, men också skriftliga förfrågningar skall vara möjliga.

17 §. *Inspektion av beredskapen.* I lagen om befolkningsskydd bestäms om rätten att företa inspektioner. Bestämmelsen kvarstår i den föreslagna paragrafen, och den omfattar alla arrangemang inom räddningsväsendet. De kommunala myndigheterna, ministeriet och länsstyrelsen kan med stöd av bestämmelsen utföra allmänna inspektioner av beredskapen. Inspektionerna äger inte rum med jämna mellanrum utan utförs när det av myndigheterna bedöms som nödvändigt. Med stöd av bestämmelsen kan ministeriet eller länsstyrelsen t.ex. inspektera beredskapen i hela kommunen och utreda om den är i skick med avseende på planerna, den personal som hålls i beredskap för undantagsförhållanden, alarmsystemen, de teleförbindelser som behövs vid ledningen av verksamheten och de övriga arrangemangen. Inspektionerna skall på grund av sin natur inte gälla bostäder.

18 §. *Statens bidrag till upprätthållandet av beredskapen.* Enligt lagförslagets 71 § skall den som är skyldig att vidta en åtgärd eller sköta en uppgift eller sörja för åtgärden eller uppgiften svara för räddningsväsendets kostnader, om inte något annat föreskrivs. Om de statsandelar som skall betalas till kommunerna för räddningsväsendet finns särskilda bestämmelser. Enligt dem betalas till en kommun, inom de gränser som beslutats i statsbudgeten, statsandel för betydande kostnader för anskaffning av materiel som be-

hövs för skötseln av brand- och räddningsväsendet i kommunen.

Sådan specialmateriel som avses i den föreslagna bestämmelsen kan t.ex. vara släckvattensbehållare som monteras på helikoptrar och som används vid släckning av skogsbränder eller redskap för bekämpning av kemikalieolyckor. Det kunde vara ändamålsenligt att finansiera dylika anskaffningar av statens medel t.ex. i sådana fall då materielen betjänar ett stort antal kommuner och inte på ett ändamålsenligt sätt kan anskaffas gemensamt av kommunerna. På basis av bestämmelsen kunde också materiel, utrustning och material anskaffas som betjänar räddningsverksamheten under undantagsförhållanden samt det internationella räddningsväsendet. Utöver materielanskaffningar kan med stöd av bestämmelsen sådana funktioner finansieras som syftar till upprätthållande av beredskap och som betjänar stora områden, t.ex. planering av bekämpning av exceptionella olyckor och upprätthållande av bekämpningsberedskap.

5 kap. Utbildning och behörighetsvillkor inom räddningsväsendet

19 och 20 §. *Statens ansvar för utbildningen. Kommunen ansvar för utbildningen.* I paragraferna föreskrivs om fördelningen av ansvaret för ordnande av utbildning inom räddningsväsendet mellan staten och kommunerna. Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet omhänderhas brand- och räddningspersonalens utbildning av staten. Enligt lagen om befolkningsskydd sköter staten utbildningen av ledare och övrig specialpersonal för befolkningsskyddet, medan kommunen sköter den lokala utbildningen. Ansvarsfördelningen när det gäller ordnandet av utbildning kvarstår oförändrad. Närmare bestämmelser om utbildningen finns i lagen om Räddningsinstitutet (1165/1994), enligt vilken Räddningsinstitutet skall sköta den yrkesinriktade grundutbildningen och tilläggsutbildningen för brand- och räddningsväsendets befäl, underbefäl och manskap samt alarmjourhavande, ordna utbildning för undantagsförhållanden för ledande myndigheter och specialpersonal samt vid behov även ordna annan utbildning inom räddningsområdet.

Också andra läroanstalter än Räddningsinstitutet kan fortfarande ge yrkesinriktad grundutbildning inom räddningsområdet. För

att utbildning skall kunna ges förutsätts ett särskilt godkännande av ministeriet. Helsingfors stads räddningsskola ger i dag manskap och underbefäl yrkesutbildning inom räddningsområdet.

Kommunen ansvarar för utbildningen i fråga om den egna beredskapen och kommunens egen befolkningsskyddsorganisation, med undantag av den ledande och specialiserade personalen, som utbildas av staten. Kommunen skall också se till att avtalsbrandkårens personal och personalen i bissyssla har tillräcklig utbildning. Kommunen kan antingen tillhandahålla utbildningen själv eller skaffa utbildningstjänster hos organisationerna inom räddningsområdet eller hos någon annan. Kommunen kan komma överens med en avtalsbrandkår om att denna skaffar utbildningen själv.

21 §. *Behörighetsvillkor för räddningsväsendets personal.* Också när den nya lagen träder i kraft är det motiverat att av personalen inom räddningsväsendet kräva samma behörighet som i dag, eftersom den sköter uppgifter där dess egen och de hjälpbehövandes säkerhet samt säkerheten i samhället förutsätter yrkeskunnighet på en viss nivå. I förordningen om brand- och räddningsväsendet (1237/1994) föreskrivs i dag om behörighetsvillkoren för brandkårens och kretsalarmeringscentralernas operativa personal, brandinspektörer samt, till vissa delar, sotare. Också framöver skall genom förordning bestämmas om behörighetsvillkoren för motsvarande personalgrupper.

6 kap. Förebyggande av olyckor

22 §. *Allmänt förebyggande av olyckor.* Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet är syftet med det förebyggande brandskyddet inom räddningsväsendet att på förhand hindra att elden kommer lös eller att underlätta brandsläckning eller att begränsa en brand och avvärja en därmed förenad fara. Avvärjandet av eldsvådor är endast en del av brandkårens verksamhet. Det vore ändamålsenligt att den förebyggande verksamheten utsträcktes också till sådana omständigheter och funktioner som medför risk för andra olyckor än eldsvådor, när förebyggandet av dessa olyckor är förenligt med brandkårens verksamhet. Enligt lagförslaget 1 § ankommer förebyggande av andra olyckor än eldsvådor på räddningsväsendet endast om något annat inte bestäms i en

annan lag eller förordning. Inom många förvaltningsområden finns särskilda uppgifter för förebyggande av olyckor. I fråga om objekt som orsakar fara, t.ex. inom den kemiska industrin, övervakas säkerheten vid anläggningarna av Säkerhetsteknikcentralen, som lyder under handels- och industriministeriet, av arbetarskyddsmyndigheterna, miljömyndigheterna och räddningsmyndigheterna, var och en av dessa på basis av sina egna utgångspunkter. Avsikten är inte att genom propositionen ändra den nuvarande uppgiftsfördelningen. Uppgifterna inom det allmänna förebyggandet av olyckor utgörs främst av upplysning och frivillig utbildning samt samarbete med övriga myndigheter.

23 §. Säkerhet i fråga om användning av byggnader och anordningar. I paragrafen föreskrivs om en allmän skyldighet att beakta säkerheten vid planeringen av byggnader och vid användningen av dem för boende och arbete. De egentliga brandsäkerhetsbestämmelserna i anslutning till byggande ingår i de byggbestämmelser som miljöministeriet meddelar. Vid planeringen skall bl.a. säkerställas att brandkårens fordon kommer tillräckligt nära objektet. Beträffande höga byggnader bör också användningen av hävare och stegbilar i räddningsverksamheten beaktas.

Ägaren av en byggnad åläggs dessutom att se till att de i byggnaden installerade anordningar som behövs vid avvärjandet av olyckor underhålls och inspekteras. Bestämmelsen innebär en förändring jämfört med nuvarande praxis, enligt vilken myndigheterna är skyldiga att inspektera vissa av de ovan nämnda anordningarna. Likaså är det byggnadens ägare som skall se till att eldstäder och rökkanaler samt ventilationskanaler och -anordningar sotas. Räddningsmyndigheterna kontrollerar antingen i samband med brandsynen eller på något annat sätt, t.ex. med hjälp av sotarnas sotningsförteckningar, att skyldigheterna har fullgjorts.

24—26 §. *Aktsamhetsplikt. Att göra upp öppen eld. Anmälan om hygges- och halmbränning.* Beträffande hanteringen av eld och explosiva ämnen uppställs liksom i de tidigare brandlagarna begränsningar på grund av den allmänna fara som eldsvådor utgör. Brott mot bestämmelserna kan bestraffas antingen som räddningsförseelse enligt lagförslagets 82 § eller, i grövre fall, som vållande av allmän fara eller sabotage enligt strafflagen.

Det föreskrivs om skyldighet att underrätta nödcentralen om hygges- och halmbränning för att onödiga larm skall kunna undvikas.

Sådant tillstånd att göra upp öppen eld som nämns i 25 § 2 mom. skall begäras av ägaren eller innehavaren av marken.

27 §. *Brandsäkerheten på torvproduktionsområden.* Torvproduktionsområdena utgör en betydande brandsäkerhetsrisk, och att släcka en eldsvåda som uppstått på ett sådant område är ofta en svår och långvarig process som kräver avsevärda resurser. Därför föreskrivs i lagen om särskilda krav gällande sörjande för brandsäkerheten. Enligt förslaget skall en verksamhetsidkare avbryta torvupptagningen vid uppenbar brandfara. Blåst ökar faran för antändning av torr torv avsevärt. I inrikesministeriets anvisning gällande brandsäkerhetsarrangemang på torvupptagningsplatser har upptagningsplatserna uppmanats att effektivisera brandövervakningen, om vindhastigheten är 4-6 m/s samt att avbryta upptagningen, om vindhastigheten överstiger 10 m/s. När en omedelbar fara hotar kan räddningsmyndigheten också förbjuda verksamheten med stöd av lagförslagets 37 §.

28 §. *Spaning efter skogsbränder och varning för skogsbrand.* Bestämmelserna om systemet för övervakning av skogsbränder motsvarar de nuvarande bestämmelserna. Länsstyrelserna ordnar spaning efter skogsbränder flygledes när varning för skogsbrand gäller. Vid spaningarna har i försökssyfte använts också kameror i hög terräng samt satellitövervakning. Staten svarar för kostnaderna för systemet.

29 §. *Släckvatten.* Bestämmelsen förutsätter att vattenledningsnätet dimensioneras eller vattentillgången annars ordnas så att brandkårens tillgång till vatten vid släckning av eldsvåda tryggas. Om samhällenas vattenanskaffning föreskrivs i lagen om allmänna vatten- och avloppswerk (982/1977). Med vattenanskaffning avses i lagen leverans av vatten främst för hushållsändamål. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall kommunen se till att också räddningsverksamhetens behov beaktas. Om det i en industrianläggning eller något annat objekt finns en automatisk släckningsanläggning (sprinkleranläggning), kommer vattenverket och innehavaren av sprinkleranläggningen sinsemellan överens om tillgången till vatten. Brandkåren har dessutom enligt lagförslagets 47 § rätt att få vatten och andra släckningsämnen för

räddningsverksamheten.

30 §. *Allmän handlingsskyldighet.* En bestämmelse som motsvarar den föreslagna bestämmelsen finns i den gällande lagen. Handlingsskyldigheten gäller också andra olyckor än eldsvådor. Underrättelseskyldigheten gäller inte eldsvådor som någon genast själv har kunnat släcka.

31 §. *Särskilda säkerhetskrav.* Det föreskrivs om att brandvarnare eller anordningar som ger motsvarande skydd är obligatoriska i lokaler där människor bor eller övernattar. Om antalet brandvarnare och utplaceringen av dem föreskrivs närmare med stöd av 88 §. Till sådana lokaler som redan finns när lagen träder i kraft skall en brandvarnare enligt 92 § skaffas inom en övergångstid på ett år. I nybyggnader skall brandvarnare installeras redan i byggnadsskedet. Att bestämmelsen följs övervakas bl.a. i samband med brandsynerna.

Enligt förslaget är materiel för första släckning inte obligatorisk. Ministeriet eller den kommunala räddningsmyndigheten kan med stöd av förslaget bestämma att materiel för första släckning skall skaffas till platser där det finns behov av sådan. Ett tillägg till de nuvarande bestämmelserna är att den i 2 mom. föreslagna fullmakten att bestämma om olika arrangemang som ökar säkerheten också skall gälla evenemang för allmänheten. Syftet med bestämmelserna är att ge ministeriet och den kommunala räddningsmyndigheten möjlighet att ålägga ägare och innehavare av olika objekt att förebygga och avvärja de risker deras verksamhet medför. Beträffande enskilda objekt kan dylika bestämmelser meddelas bl.a. om det inte är ändamålsenligt att säkerheten tryggas på något annat sätt, t.ex. genom att det kommunala räddningsväsendets servicenivå höjs. Som sådana andra försiktighetsåtgärder som avses i bestämmelsen kan också anses inrättandet av en brandkår för en anläggnings eget behov.

Direktiv Seveso II innehåller skyldigheter som hänför sig till räddningsväsendets område. Avsikten är att dessa skyldigheter skall verkställas genom en förordning som utfärdas med stöd av lagen om räddningsväsendet och genom inrikesministeriets bestämmelser, till den del om dem inte föreskrivs i kemikalielagen eller i lagen om explosionsfarliga ämnen och i de förordningar som utfärdats med stöd av dem. I 3 mom. ingår ett bemyndigande att utfärda förord-

ning och att meddela bestämmelser som gäller detta. De verksamhetsidkare som omfattas av direktivet definieras i förordningen om industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier.

Om den i direktivet ingående allmänna skyldigheten för sådana verksamhetsidkare (i direktivet verksamhetsutövare) som avses i direktivet att vidta alla åtgärder som krävs för att förebygga storolyckor (i direktivet allvarliga olyckshändelser) och för att begränsa följderna av dessa för människor och miljö föreskrivs i kemikalielagen.

Enligt direktivet skall en verksamhetsidkare göra en säkerhetsrapport av vilken bl.a. skall framgå att interna planer för räddningsinsatser har upprättats, och tillhandahålla underlag som gör det möjligt att utarbeta en extern plan för räddningsinsatser om en storolycka skulle inträffa. I en bilaga till direktivet räknas de uppgifter upp som skall ingå i planerna. I lagförslagets 8 § ingår en allmän skyldighet att ha egen beredskap. Skyldigheten gäller utan särskilt omnämnande också de anläggningar som avses i direktivet. Lagförslagets 9 § gäller planeringsskyldighet för de kommuner i vilka finns en sådan anläggning som avses i direktivet. Det ministerium som svarar för räddningsväsendet meddelar närmare föreskrifter om innehållet i räddningsplanerna, och dessa föreskrifter motsvarar direktivets krav beträffande planernas innehåll.

Enligt direktivet skall information om vilka säkerhetsåtgärder som skall vidtas och hur man skall förfara vid en olycka automatiskt lämnas till personer som löper risk att påverkas av en allvarlig olyckshändelse som inträffar i en anläggning. I den gällande kemikalielagen finns en bestämmelse enligt vilken en verksamhetsidkare, på det sätt som anges närmare genom förordning, i behövlig utsträckning skall informera om säkerhetsåtgärder och förhållningsregler för den händelse att en olycka som medför allvarlig fara skulle inträffa. Genom förordning bestäms att tillsynen över att information ges skall utövas av räddningsmyndigheterna. Beträffande kärnkraftverk föreskrivs om motsvarande skyldighet i statsrådets beslut om allmänna föreskrifter om beredskapsarrangemang vid kärnkraftverk (397/1991) och i inrikesministeriets föreskrift 1/97 om planering av och information om hälsoskyddsåtgärder i händelse av en nödsituation som medför strålningsfara.

32 §. *Installation av räddningsväsendets anordningar.* Sådana i paragrafen avsedda anordningar vilkas installation skall tillåtas i en byggnad är bl.a. larmanordningar för befolkningen, brandkårens larmsirener och strålningsmätare.

7 kap. Brandsyn

33 §. *Brandsynens innehåll.* Vid brandsyn skall kontrolleras att ett objekt är säkert och att beredskapsskyldigheterna i fråga om det har fullgjorts. Om dessa skyldigheter föreskrivs i gällande lagstiftning och andra bestämmelser om brandsäkerhet, byggande, användning av elektricitet, kemikalier, arbetar- och miljöskydd, explosionsfarliga ämnen och brännbara vätskor. Det föreslås att brandsynen framöver skall omfatta också granskning av skyddsrum och av beredskap för befolkningsskydd. Enligt den gällande förordningen om befolkningsskydd har befolkningsskyddsmyndigheterna befogenheter att inspektera skyddsrum och skyddsrumsbbyggen. Brandsynen är inte enbart ett medel för kontroll, utan avsikten är att i samband med den skall ges råd och upplysningar om hur olyckor kan förebyggas och hur man skall handla om en olycka inträffar.

34 §. *Platser där brandsyn skall förrättas.* Enligt förordningen om brand- och räddningsväsendet förrättas allmän brandsyn i dag med de intervaller som kommunen beslutar i bostadshus och på platser som kan jämföras med dessa, och med ett års mellanrum på platser där riskerna bedöms vara större än normalt. Särskild brandsyn skall förrättas innan verksamhet i enlighet med sitt syfte eller verksamhet vars syfte väsentligt har förändrats inleds på platser där riskerna är större än normalt. Dessutom kan extra brandsyn förrättas och genom efterbesiktningar kontrolleras att givna direktiv har iakttagits. Systemet bibehålls oförändrat, men om syneobjekten föreskrivs genom lag. Författningsnivån höjs, eftersom det bör föreskrivas genom lag om inspektioner som ingriper i hemfriden.

35 §. *Förrättande av brandsyn.* Brandsynen förrättas med den noggrannhet som objektet i fråga förutsätter. Den som förrättar brandsyn skall ha rätt att få tillgång till de uppgifter och handlingar som kan inverka på hans slutsatser. Han skall ges tillträde till de lokaler och anordningar som synen gäller. Vid behov kan handräckning i detta syfte med

stöd av den föreslagna lagens 87 § begäras av polisen. I bostäder bör syn dock inte förrättas mot de boendes vilja, om det inte finns orsak att misstänka risk för eldsvåda, explosion eller någon annan motsvarande olycka i bostaden. Eftersom synen också omfattar bostäder, vilka åtnjuter hemfridskydd, som är en grundläggande rättighet om vilken bestäms i lag, är det nödvändigt att begränsa verksamheten så, att brandsyn endast förrättas av myndigheterna. Rättssäkerheten för ägaren eller innehavaren av det objekt som inspekteras kräver att en skriftlig rapport ges också i det fallet att det inte finns någonting att anmärka. För ägaren eller innehavaren av det inspekterade objektet är protokollet ett intyg över att syn har förrättats och inga brister har upptäckts. För närvarande upprättas ett protokoll endast om det finns någonting att anmärka.

36 §. *Rätt att få upplysningar om byggnader.* Planeringen av brandsynsverksamheten och förberedelserna för de enskilda syneförrättningarna förutsätter att uppgifter på förhand fås om objekten och registreras. Basuppgifter om fastigheter finns hos den kommunala byggnadsmyndigheten, som lämnar uppgifterna till befolkningsdatasystemet. Skattemyndigheterna får uppgifter i skattedeklarationerna och dessutom basuppgifter ur befolkningsdatasystemet. Ur befolkningsdatasystemet utlämnas sådana upplysningar till myndigheterna som behövs för skötseln av uppgifter om vilka bestäms i lag. Den föreslagna bestämmelsen berättigar också till erhållande av uppgifter av skattemyndigheterna, som kan lämna uppgifterna endast om mottagaren har lagstadgad rätt att få dem. Att uppgifter om syneobjekten lämnas i form av en förteckning är viktigt med tanke på tillsynen över såväl brandsäkerheten som fullgörandet av skyldigheten att bygga skyddsrum. Om räddningsmyndigheternas förteckningar över syneobjekt föreskrivs särskilt i lagen.

37 §. *Föreläggande att avhjälpa brister.* Om vid brandsyn konstateras brister som fordrar större åtgärder än vad som omedelbart kan vidtas (uppmaning att avhjälpa brister), föreläggs ägaren eller innehavaren av objektet skriftligen att inom en utsatt tid avhjälpa bristerna. Vid brandsyn kan beslut som medför betydande kostnader fattas, och därför måste det finnas tillräckliga rättskyddsmedel för att garantera rättssäkerheten i fråga om dem som berörs av saken. I för-

slagets 80 § föreskrivs om sökande av ändring i beslut som fattats vid brandsyn. Ändring i ett beslut om föreläggande att avhjälpa brister söks hos länsrätten genom besvär. Om någon underlåter att fullgöra ett föreläggande, kan länsstyrelsen förena föreläggandet med vite eller låta utföra den nödvändiga åtgärden på den försumliges bekostnad.

Räddningsmyndigheternas nuvarande rätt att när en omedelbar fara hotar genast avbryta verksamheten utsträcks till att också gälla situationer då det är nödvändigt att förebygga andra olyckor än eldsvådor. Denna utvidgning av räddningsmyndigheternas befogenheter hänför sig till uppgiften att allmänt förebygga olyckor enligt 22 §, och utvidgningen är nödvändig för att dröjsmål skall kunna undvikas i situationer då en omedelbar fara hotar. Det kan t.ex. vara fråga om en omständighet som äventyrar liv eller hälsa. Förutsättningar för att avbryta verksamheten kan också föreligga t.ex. i sådana situationer när någon på ett grovt sätt har försummat att iaktta säkerhetsföreskrifterna eller när lokaler används för sådan verksamhet som de inte lämpar sig för och olycksrisken av denna orsak är uppenbar.

8 kap. Sotning

38 §. *Ordnande av sotning.* Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet skall eldstäder och rökkanaler sotas och ventilationskanaler rengöras enligt inrikesministeriets bestämmelser. Sotningen utförs av en sotare som är anställd av kommunen, av en distriktssotare som godkänts av brandnämnden eller av en sotare som är anställd hos denne. Enligt 23 § i den föreslagna lagen överförs ansvaret för sotningen och för rengöringen av ventilationskanaler och -anordningar från kommunen till byggnadens innehavare. Enligt den föreslagna lagen har kommunen alternativ när det gäller ordnandet av sotningstjänster. En kommun kan fortfarande ordna sotningstjänsterna i form av kommunens egen verksamhet, varvid sotarna står i anställningsförhållande till kommunen. Kommunen kan också på basis av en anbudstävling överlåta sotningsverksamheten på en privat sotare eller ett privat företag, varvid det är fråga om ett liknande system med distriktssotare som det som finns i dag. Sotningen skall liksom hittills vara avgiftsbelagd, och kommunen faststäl-

ler avgiften.

Ett alternativ till sotningsverksamhet som ordnas av kommunen enligt 2 mom. 1 och 2 punkten är det avtalsbaserade sotningssystem som avses i 3 punkten och som innebär att ägaren eller innehavaren av en byggnad själv får välja den som utför sotningen. Övergången till ett avtalsbaserat sotningssystem förutsätter att kommunen fattar beslut om detta.

Enligt gällande bestämmelser är sotning i egen regi inte tillåten. I vissa fall är det dock motiverat att tillåta att sotningen ordnas på ett sätt som avviker från 1 och 2 mom. T.ex. en industrianläggning vars personal har behörig utbildning kunde sköta den sotning som förutsätts i anläggningen.

I den föreslagna lagens 88 § ges myndigheterna befogenheter att meddela närmare bestämmelser om hur sotningen skall utföras och om rengöringen av ventilationskanaler och -anordningar. Bestämmelserna kan bl.a. gälla sotningsintervallerna.

39 §. *Sotares behörighet.* För närvarande föreskrivs om sotares behörighet i förordningen om brand- och räddningsväsendet, enligt vilken av en distriktssotare eller sotarförman fordras yrkesexamen för sotare. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall en sotare eller den som ansvarar för ett sotningsarbete ha den behörighet som föreskrivs genom förordningen om räddningsväsendet. En sotare kan således ha elever och annan bistående personal som ännu saknar behörighet.

40 §. *Underrättelse om fel.* Enligt förordningen om brand- och räddningsväsendet skall en sotare vid sotning och rengöring av ventilationsanläggningar bl.a. granska i vilket skick eldstäder samt rök- och ventilationskanaler är samt, vid särskild överenskommelse om detta, granska också övriga omständigheter. Fel och bristfälligheter skall enligt förordningen påpekas för den som saken gäller och rapporteras till brandmyndigheten. I paragrafen föreslås bestämmelser om motsvarande uppgift.

41 §. *Sotningsförteckning.* Med tanke på tillsynen över brandsäkerheten samt eventuell utredning av orsakerna till en eldsvåda eller andra åtgärder som vidtas efter en eldsvåda är det nödvändigt att sotningsuppgifter lämnas till räddningsmyndigheterna. På basis av förteckningen kan tillsyn också utövas över att sotningsskyldigheten fullgörs.

9 kap. Nödcentraler

42 §. *Nödcentraler.* Enligt det nuvarande systemet inrättar kommunerna en kretsalarmeringscentral och deltar, på det sätt som de kommer överens om, i kostnaderna för att driva denna. För anläggningskostnaderna beviljas statsandel enligt en särskild statsandelslag. De nuvarande kretsalarmeringscentralerna fortsätter enligt förslaget som nödcentraler som drivs av kommunerna.

Skyldigheten att driva en nödcentral gäller inte kommunerna i sådana alarmeringskretsar där det finns en statlig försöksnödcentral. Försöket upphör den 31 mars 2001. På basis av de resultat som fås av försöket enligt lagen om försök med nödcentraler fattas särskilt beslut om eventuella gemensamma nödcentraler för räddningsväsendet, polisen och övriga myndigheter. Beslutet skall fattas så, att det kan delges kommunerna i försöksområdena senast ett år innan försöket upphör, dvs. den 31 mars 2000. Härvid kan man också fatta beslut om huruvida försöksmodellen utvidgas till att omfatta hela landet.

43 §. *Nödcentralernas uppgifter.* Nödcentralerna skall vara allmänna centraler för nödmeddelanden på samma sätt som i dag. Till denna uppgift hör mottagande av alla slags nödmeddelanden och alarmering av hjälp under alla tidpunkter på dygnet. Alarmeringen av brådskande sjuktransporter utgör för närvarande den till antalet största gruppen av uppgifter. Polisen har, med undantag av försöksnödcentralområdena, egna nödcentraler. I försöksnödcentralerna sköts också polisalarmen. De nödmeddelanden som är avsedda för polisen förmedlas i de nuvarande kretsalarmeringscentralerna till polisen. Nödcentralerna skall fortfarande också vara sambandscentraler för räddningsmyndigheterna. Till de allmänna uppgifterna för centralerna för nödmeddelanden hör också att ta hand om alarm från brandalarmanordningar, larmanordningar och släckningsanordningar som på förordnande av myndighet har kopplats till nödcentralen via en dataöverföringsförbindelse.

En nödcentral kan i mån av möjlighet också sköta andra uppgifter som lämpar sig för den. För andra uppgifter än de som ankommer på en allmän nödcentral kan också uppbäras avgift. T.ex. alarm från olika tekniska övervakningssystem såsom larmanordningar i fastigheter skulle lämpa sig för nödcentralerna. Bestämmelsen berättigar dock

inte nödcentralerna att utöva tillsyn över tjuvarm, vilken uppgift hör till tillämpningsområdet för lagen om bevakningsföretag (237/1983), med undantag av den bevakning av egna objekt som tillåts i nämnda lag.

Med stöd av 50 § telemarknadslagen (396/1997) har ett teleföretag, utan hinder av den allmänna tystnadsplikten, rätt att till en räddningsmyndighet som tagit emot ett nödmeddelande och andra myndigheter som tar emot dylika meddelanden lämna identifieringsuppgifter om den anslutning från vilken ett nödmeddelande har kommit. Härmed avses anslutningsnummer, installeringsadressen för anslutningen och dess innehavare samt uppgift om stödstationen för en mobilteleapparat. Enligt motiveringen till bestämmelsen (RP 163/1996 rd) lämnas identifieringsuppgifterna på det sätt som teleföretagen och myndigheterna kommer överens om.

Bestämmelsen har utformats så att teleföretag har rätt att lämna ut uppgifterna men räddningsmyndigheten eller motsvarande inte har rätt att få dem. Bestämmelsen har också tolkats så att uppgifter kan lämnas ut på basis av en förfrågan i ett enskilt fall. I den praktiska alarmeringsverksamheten skall räddningsmyndigheten ha tillgång till ett telefonabonnentregister i elektronisk form på skiva eller disketter eller rätt till teknisk direktanvändning av ett teleföretags abonnentregister. Därför föreslås det att nödcentralernas verksamhetsbetingelser tryggas genom en bestämmelse som berättigar till direktanvändning av ovan nämnda register. Det är motiverat att uppgifterna fås avgiftsfritt, eftersom teleföretagen inte åsamkas några särskilda kostnader för den tekniska anslutningen.

Enligt 3 mom. kan nödcentralernas uppgifter preciseras genom förordning.

44 §. Nödcentralernas riksomfattande uppgifter. Utöver de alarmeringsuppgifter som nödcentralerna sköter inom alarmeringskretsarna behöver statens räddningsmyndigheter nödcentralernas bistånd vid skötseln av de uppgifter som ankommer på sambands- och ledningscentralerna. På länsnivå bestäms det redan nu om att denna uppgift ankommer på kretsalarmeringscentralerna. Nu föreskrivs det dessutom om en riksomfattande sambands- och ledningscentral som bl.a. skall ha i uppgift att förmedla önskemål gällande handräckning och rapporter i anslutning till internationellt bistånd samt att sköta uppgif-

ter om vilka överenskommits med tanke på storolyckor.

10 kap. Räddningsverksamhet

45 §. *Räddningsverksamhetens innehåll.* Förslaget motsvarar huvudsakligen de gällande bestämmelserna. I paragrafen uppräknas de åtgärder som hör till räddningsverksamheten. Räddningsverksamheten omfattar också efterröjning och -bevakning, men det är ägaren eller innehavaren av fastigheten eller byggnaden som skall sköta efterröjningen och -bevakningen och svara för kostnaderna för den.

46 §. *Ledning av räddningsverksamhet.* I 1 mom. föreskrivs om ledningen av räddningsverksamhet huvudsakligen på samma sätt som idag. Normalt skall ledaren komma från den kommun där olyckan har inträffat. Också någon annan än den kommunala räddningsmyndigheten kan enligt förslaget vara räddningsledare. Ledningen kan inte överlåtas enbart åt räddningsmyndigheterna, eftersom den första uttryckningen i en stor del av landet sköts av en avtalsbrandkår. Den som hör till en avtalsbrandkår skall därför ha befogenheter att vid behov vara räddningsledare. Det bör dock genom befälsjour eller beredskap ses till att befäl i tjänsteförhållande alltid kan tillkallas för att leda räddningsverksamheten om situationen så kräver. I dag är den högsta förmannen som har jour vid de halvordinarie brandkårerna och de personer som leder de övriga kommunala brandkårerna i räddningsverksamheten kommunala brandmyndigheter. Enligt förslaget skiljs myndighetsuppgiften och uppgiften att vara räddningsledare åt så, att endast personer som står i tjänsteförhållande till kommunen kan vara kommunala räddningsmyndigheter.

I 2 mom. föreskrivs om den regionala brandchefens samt inrikesministeriets och länsstyrelsens uppgifter i anslutning till ledningen av räddningsverksamhet. Enligt förordningen om brand- och räddningsväsendet skall den regionala brandchefen ta sig an ledningen av släcknings- och räddningsverksamheten i sådana situationer som avses i 18 § 2 mom. lagen om brand- och räddningsväsendet, dvs. när en eldsvåda eller en annan olycka hotar att få stor omfattning eller att annars bli avsevärt farlig. Enligt förslaget är förutsättningarna för övertagande av ledningen större än i dag, och prövningsrätten

finns entydigt hos brandchefen själv. Övertagande av ansvaret för ledningen kommer närmast i fråga vid sådana stora olyckor då ett stort antal räddningsenheter skall ledas eller då det annars behövs ytterligare en ledningsinstans och kommunens egna resurser inte är tillräckliga för att ledningen skall kunna skötas på ett ändamålsenligt sätt. Det kan vara nödvändigt att den regionala brandchefen leder räddningsverksamheten också vid olyckor som kräver särskilt kunnande eller i särskilda situationer där han har större erfarenhet och sakkunskap.

Enligt de gällande bestämmelserna kan länsstyrelsen eller inrikesministeriet förordna en behörig tjänsteman vid länsstyrelsen respektive ministeriet eller en annan statlig myndighet eller en kommunal brandmyndighet att leda släcknings- och räddningsverksamheten, när en eldsvåda eller en annan olycka hotar att få stor omfattning eller att annars bli avsevärt farlig. Det ministerium som svarar för räddningsverksamheten och länsstyrelsen skall ha möjlighet att vid behov delta i ledningen av räddningsverksamheten. Särskilt vid strålningsolyckor och olika slag av andra storolyckor kan räddnings- och skyddsåtgärder som omfattar stora områden eller t.o.m. hela landet behövas. I synnerhet i sådana situationer är det nödvändigt att det ministerium som svarar för räddningsväsendet och länsstyrelsen i lagstiftningen har garanterats en smidig möjlighet att ge befallningar och anvisningar som gäller räddningsverksamheten. De kan vid behov bestämma om en ledare för lokal räddningsverksamhet. Det föreslagna systemet är smidigare än det nuvarande, eftersom ministeriet och länsstyrelsen, utan att överföra ansvaret för ledningen, kan meddela enskilda bestämmelser och anvisningar i vilka behoven inom ett område som är större än kommunen och samarbetsområdet beaktas. Ledningsbefogenheterna inom ministeriet och länsstyrelserna bestäms enligt arbetsordningen för ämbetsverket i fråga.

I 3 mom. föreslås en ny bestämmelse, som gäller de inbördes ledningsförhållandena mellan de myndigheter som deltar i räddningsverksamheten. Räddningsmyndigheten svarar för den allmänna ledningen i en sådan situation då myndigheter från flera olika verksamhetsområden deltar i räddningsverksamheten. Det faktum att räddningsmyndigheten ansvarar för den allmänna ledningen begränsar inte det ansvar eller de rättigheter

och skyldigheter som enligt lag ankommer på de övriga myndigheterna som deltar i räddningsverksamhet. De myndigheter som deltar i räddningsverksamhet skall dock iaktta räddningsmyndigheternas föreskrifter, vilkas syfte är att säkerställa räddningsverksamheten och se till att den ordnas på ett ändamålsenligt sätt samt att samordna myndigheternas åtgärder. Bestämmelsen gäller inte sådana situationer då någon annan myndighet med stöd av annan lagstiftning bär det primära ansvaret för räddningsverksamheten, t.ex. gränsbevakningsväsendet vid sjöräddningstjänst enligt lagen om sjöräddningstjänst, en myndighet för oljeskadebekämpning vid bekämpning av oljeskador enligt lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (300/1979) eller Luftfartsverket vid flygräddningstjänst enligt luftfartslagen (281/1995). Lagen om räddningsväsendet är enligt 1 § 3 mom. sekundär med avseende på dessa lagar.

47 §. *Räddningsledarens befogenheter.* Den föreslagna bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll de gällande bestämmelserna. Den språkliga utformningen har dock komprimerats och moderniserats. I motsvarande bestämmelse i lagen om brand- och räddningsväsendet uppräknas i detalj olika åtgärder i anslutning till räddning, såsom att bryta upp dörrar, avlägsna inhägnader, gräva upp jord, ta upp grus, täppa till diken, hugga ned trädbestånd och anlägga moteldar. Syftet med befogenheterna är att skydda människor och att begränsa de skador som åsamkas människor eller egendom, eller att komplettera brandkårens utrustning och materiel eller att, i syfte att förhindra att större skador uppstår, vidta sådana släckningstekniska eller taktiska åtgärder som riktar sig mot andras egendom. Med evakuering avses i denna paragraf omedelbar förflyttning av människor och viss egendom utom räckhåll för fara. Med egendom avses också husdjur. Befogenheterna står fortfarande till buds om situationen så kräver. Övertagandet av annans egendom begränsas dock så, att sådan egendom inte får övertas som ägaren eller innehavaren samtidigt själv behöver för räddningsverksamhet, om det inte är fråga om räddande av människoliv. Till skillnad från de gällande bestämmelserna ersätts också staten, på samma grunder som övriga, för förluster enligt 1 mom. 3 och 4 punkten.

48 §. *Skyldighet att delta i räddningsverksamhet.* Den föreslagna bestämmelsen mot-

svarar till sitt huvudsakliga innehåll de gällande bestämmelserna. Avsikten är att möjligheten att bestämma att utomstående skall delta i räddningsverksamhet skall utnyttjas i allvarliga situationer där behovet av hjälp är brådskande. Skyldiga att delta i räddningsverksamhet är, på samma sätt som i dag, arbetsföra personer som befinner sig på en brand- eller olycksplats eller i närheten av en sådan. Vid behov kan också andra arbetsföra personer som uppehåller sig i kommunen åläggas att delta i räddningsverksamhet. Avsikten är att bestämmelsen skall tillämpas t.ex. vid omfattande skogsbränder, då behovet av släckningspersonal och personer som deltar i släckningsarbetet (t.ex. proviantering och annan försörjning) är stort. Det har inte ansetts motiverat att uppställa några sådana åldersgränser (18-55 år) som i den gällande lagen. Den som förordnas att delta i räddningsverksamhet skall vara arbetsför och till sina egenskaper lämna sig för uppgiften så att han inte riskerar skador vid utförandet av den. Uppgifterna skall vara sådana att de kan utföras utan utbildning inom eller erfarenhet av räddningsbranschen. Den som fått order om att delta i räddningsverksamhet kan neka till uppgiften om han har giltigt skäl härför.

Eftersom det är fråga om ett undantag från skyddet för den personliga friheten, skall i första hand andra möjligheter, t.ex. tilläggsresurser i form av handräckning, utnyttjas när det övervägs om personer skall beordras att delta i räddningsverksamhet eller inte.

Till dem som deltar i räddningsverksamhet betalas ett skäligt arvode enligt förslaget 78 §, och utrustning och arbetsredskap som har förstörts eller förkommit ersätts. Om ersättning för olycksfall föreskrivs i förslaget 79 §.

Paragrafens 2 och 3 mom. motsvarar till sitt innehåll de gällande bestämmelserna.

49 §. *Efterröjning och -bevakning.* I 1 mom. föreslås bestämmelser om en skyldighet som motsvarar den nuvarande, dock ändrad så, att efterröjningen och -bevakningen också vid skogsbränder i regel skall skötas av ägaren eller innehavaren av objektet och inte längre av den behöriga myndigheten. Genom förslaget försätts således ägare av olika slags egendom i en jämlik ställning sinsemellan.

Med efterröjning och -bevakning avses sådana åtgärder som efter att en eldsvåda har släckts behövs för att förhindra återantänd-

ning och andra ytterligare skador. Brandkårens skyldigheter kan anses ha fullgjorts när elden och de sannolika brandhårdarna har släckts eller andra brådskande åtgärder som olyckan kräver har vidtagits och de faromoment som olyckan medför har undanröjts, och situationen uppenbart är under kontroll utan att brandkårens närvaro behövs. T.ex. vid byggnadsbränder kan brandkåren avlägsna sig när objektet är fritt från rök och vatten.

I fråga om efterröjning efter skador som orsakats av olja eller någon annan kemikalie kan flera olika lagar tillämpas, och deras förhållande till efterröjningen inom räddningsverksamheten har varit oklart. Lagen om räddningsväsendet gäller endast skyldigheten att sörja för de åtgärder som skall vidtas omedelbart efter en eldsvåda. Åtgärderna är till sin natur sådana att de inte kan skjutas upp. Därför har räddningsledaren rätt att vid behov vidta åtgärderna på ägarens eller innehavarens bekostnad. Bestämmelsen gäller således inte den skyldighet att rengöra förorenad mark som avses i avfallslagen (1072/1993) eller den saneringsskyldighet som avses i kemikalielagen (744/1989).

Bestämmelsen om när skyldigheten att sörja för efterröjning och -bevakning börjar klarlägger situationen jämfört med nuläget, dvs. att ingen tidpunkt över huvud taget anges.

50 §. *Internationell räddningsverksamhet.* Den internationella räddningsverksamheten bygger på avtal mellan stater. Samarbetet mellan kommunerna i Finland och de länder som gränsar till oss grundar sig på sådana avtal. Syftet med paragrafen är närmast att reglera sådana situationer då det inte finns något avtal mellan staterna eller något annat internationellt avtal om räddningsverksamheten. För närvarande finns varken i lagen om brand- och räddningsväsendet eller i lagen om befolkningsskydd bestämmelser om internationell räddningsverksamhet. När samarbetet inom räddningstjänsten ökar bör i lagen tas in bestämmelser om utgångspunkterna för ordnandet av internationell räddningsverksamhet, bl.a. om befogenheterna.

Det ministerium som svarar för räddningstjänsten beslutar om att bistånd skall ges eller begäras, om något annat inte följer av ett avtal. I biståndet skall de kommunala brandkårernas personal anlitas på det sätt som staten och kommunerna kommer överens om. Enligt kommunallagen, som trädde i

kraft 1995, kan en kommun, till skillnad från vad som var fallet tidigare, med stöd av avtal även åta sig att sköta andra offentliga uppgifter än sådana som hör till dess självstyrelse. Bistånd kan, i enlighet med nuvarande praxis, ges också av andra än kommuner.

11 kap. Befolkningsskydd

51 §. *Skyddsberedskap.* I paragrafen föreskrivs om vilka förberedelser som skall göras för att skydda befolkningen och egendom under undantagsförhållanden. Uppgifterna utvidgas inte jämfört med i dag. Ansvaret för förberedelserna fördelar sig på myndigheter och enskilda enligt de principer som anges i lagförslagets 2 kap.

52 §. *Myndigheternas rätt att få upplysningar.* Skapandet av beredskap för befolkningsskyddet och upprätthållandet av beredskapen kräver planering med tanke på undantagsförhållanden beträffande personal, lokaler och placering av evakuerade. Behovet av planering accentueras när en kris närmar sig, men en bestämmelse som medför rätt att få upplysningar behövs redan med tanke på de förberedelser som görs under normala förhållanden. För evakueringen behövs uppgifter om den fordonspark och de förare som står till buds. Uppgifter bör fås ur datasystemet för vägtrafiken. För att trafikuppgifterna skall kunna utnyttjas har trafikministeriet gjort upp en plan gällande ett system för informationshantering. Användningen av systemet förutsätter en bestämmelse som medför sådan rätt. I systemet har den materiel som försvarsmakten håller i beredskap beaktats. Räddningsmyndigheterna har rätt att på basis av avtal få uppgifter ur detta datasystem.

Det är nödvändigt att redan under normala förhållanden reservera personal för organisationerna inom befolkningsskyddet. Dylika upprättas vid behov vid myndigheterna inom räddningsväsendet. Det är nödvändigt att i organisationerna inom förvaltningen ta in också utomstående sakkunniga. Skyldigheten att ha egen beredskap gäller också privata sammanslutningar.

I syfte att hålla personal i beredskap och utbilda personal skall den myndighet som ansvarar för beredskapen inom befolkningsskyddet få upplysningar om den personal som står till förfogande. Detta genomförs så, att de militära myndigheterna på framställ-

ning meddelar vilka av de värnpliktiga som är befriade från tjänstgöring i krigstid. Vid behov bör ur befolkningsdatasystemet fås basuppgifter om den personal som står till förfogande (personernas namn, hemkommun, adress eller andra uppgifter som behövs för identifiering av bostaden, civilstånd och yrke). Uppgifterna lämnas av de myndigheter som avses i lagen om registerförvaltningen (166/1996). Uppgifterna bör bl.a. beträffande olika branscher kunna kompletteras så, att personalen på de olika arbetsplatserna kartläggs. Det är nödvändigt att få information om beredskaps- och arbetspliktssystemet bl.a. i fråga om hälsovårdspersonalen. Av arbetsgivaren bör fås uppgifter om hur en person lämpar sig för den planerade uppgiften. Med uppgifter om arbetsförmågan avses inte sådana uppgifter om hälsan som skall hållas hemliga (diagnosuppgifter) eller uppgifter om sjukfrånvaro eller vårdåtgärder.

Befolkningsskyddsmyndigheten kan då avgöra frågan om placering av personerna i fråga i organisationerna för undantagsförhållanden så, att också det akuta behovet av personal vid ämbetsverken, inrättningarna och de privata sammanslutningarna beakta.

53 §. *Skyldighet att delta i utbildning.* I den gällande lagen åläggs ledare och annan specialpersonal inom befolkningsskyddet att, om inrikesministeriet så bestämmer, delta i befolkningsskyddsutbildning högst 10 dagar om året. Bestämmelsen preciseras så, att utbildningen varar högst 10 dygn och att de som hålls i beredskap för befolkningsskyddsuppgifter är skyldiga att delta i utbildningen. En person kan vägra att delta i utbildningen endast av särskilda skäl. Om befrielse från utbildningen och om ersättandet av kostnader bestäms i förordningen om Räddningsinstitutet.

54 §. *Befolkningsskyddsuppgifter i anslutning till anställningsförhållande.* En motsvarande skyldighet finns i lagen om befolkningsskydd. Skyldigheten gäller inte endast en inrättnings eget skydd utan också uppgifter som hänför sig till det allmänna befolkningsskyddet.

55 §. *Skyddsorтер.* Begreppet bevakningsområde i den gällande lagen om befolkningsskydd slopas såsom onödigt. Det är fortfarande nödvändigt att utse skyddsorтер på grund av de större hot som hänför sig till dessa orтер. Statsrådet har utfärdat ett beslut om de skyddsorтер som avses i lagen om

befolkningsskydd (937/1990).

I beslutet uppräknas 52 kommuner. Inrikesministeriet bestämmer närmare om gränserna för skyddsorterna i dessa kommuner. I en skyddsorтер är bl.a. kraven när det gäller skyddsrummens hållfasthet större än i andra områden, och dessutom förutsätts det att allmänna skyddsrum byggs.

56 §. *Skyldigheten att inrätta skyddsrum i samband med nybygge.* Lagen om befolkningsskydd ändrades 1990. Skyldigheten att bygga skyddsrum, som tidigare gällt endast kommuner i vilka fanns skyddsorтер, utvidgades till att omfatta hela landet. Samtidigt infördes en ny skyddsklass för skyddsrummen, lätt skyddsrum, som skall inrättas i mindre byggnader i skyddsorterna och i det övriga landet. Skyldigheten att inrätta skyddsrum är enligt förslaget huvudsakligen av samma omfattning som i dag. Utgående från tillämpningspraxis i fråga om den gällande lagen är det för tydlighetens skull nödvändigt att föreskriva om skyldighet att inrätta skyddsrum också i tillfälliga byggnader. Om en tillfällig byggnad används längre tid än fem år, skall skyddsrum krävas.

Enligt lagen om befolkningsskydd gäller skyldigheten att inrätta skyddsrum inte byggnader eller byggnadsgrupper som omfattar högst två bostäder. Man har försökt tolka bestämmelsen i avvikelse från dess syfte så, att skyddsrum inte skulle behöva byggas i t.ex. en industrianläggning där det finns en eller två bostäder. Det föreskrivs inte längre om något sådant undantag, eftersom det i praktiken har visat sig vara onödigt på grund av det ringa antalet egnahemshus och parhus med en våningsyta som överstiger 600 m². Om inrättandet av skyddsrum i något av dessa till antalet få byggnader skulle medföra oskäligen kostnader, kan länsstyrelsen med stöd av 62 § medge befrielse från skyldigheten.

Den bestämmelse enligt vilken byggnader på samma tomt skall beaktas när skyldigheten att inrätta skyddsrum fastställs, om det har förflutit kortare tid än fem år sedan de blivit färdiga, har visat sig vara problematisk t.ex. i fråga om företag som expanderar stegvis. Också en liten tillbyggnad kräver enligt lagen ett skyddsrum, även om det redan finns ett sådant i en byggnad på tomten. Enligt förslaget beaktas av de byggnader som blivit färdiga under de fem föregående åren endast de för vilka inget skyddsrum finns. Om den sammanlagda våningsytan av

dessa byggnader och nybyggnaden uppgår till minst 600 m², skall för dem byggas ett skyddsrum som motsvarar hela våningsytan.

Till skillnad från den gällande bestämmelsen föreskrivs i lagen inte om när ett egentligt skyddsrum respektive ett lätt skyddsrum skall byggas. I lagen bestäms om byggnadens minimistorlek och andra villkor på basis av vilka skyldighet att inrätta skyddsrum uppkommer. Skyddsklassen fastställs genom förordning. Skyddsklassen bestäms på basis av storleken av det skydd som byggs. Genom förordning föreskrivs också om grunderna för bestämmande av skyddets storlek. Avsikten är inte att ändra på de nuvarande kraven gällande skyddsrummens storlek och skyddsklass.

57 §. *Skyldigheten att inrätta skyddsrum i samband med ombyggnad eller reparation.* I den ändring av lagen om befolkningsskydd som gjordes 1990 skärptes skyldigheten att inrätta skyddsrum i samband med grundlig renovering så, att ett lätt skyddsrum under vissa förutsättningar skulle inrättas i samband med renoveringsarbetet, om detta var möjligt utan större svårigheter och till rimliga kostnader. Tidigare skulle skyddsrum inrättas endast efter särskilt förordnande och om det var möjligt utan större svårigheter och kostnader. Det föreslås att villkoren preciseras så, att den byggnad som renoveras skall användas som stadigvarande bostad eller arbetsplats och att renoveringen skall vara jämförbar med nybygge och omfatta minst 1 000 m² våningsyta. Skyddsrum krävs enligt 56 § endast för sådana nybyggen som används som stadigvarande bostad eller arbetsplats. Om användningsändamålet för någon annan byggnad senare ändras så, att lokalerna används som bostad eller arbetsplats, måste ett skyddsrum inrättas också för den i samband med ändringsarbetet. I fråga om alla ändrings- och reparationsarbeten kan tillståndsmyndigheten av rimlighets-skäl låta bli att kräva att ett skyddsrum inrättas.

58 §. *Undantag från skyldigheten att inrätta skyddsrum.* Skyddandet av gårdsbruksproduktionen, såsom boskap, spannmål och fodermedel, från radioaktiv strålning förutsätter särskilda åtgärder. Därför bestämdes i samband med ändringen av lagen om befolkningsskydd att om det konstruktiva skyddet för produktionen inom gårdsbruket föreskrivs särskilt. Det är ändamålsenligt att i samband med bestämmelserna om jord-

och skogsbruket reglera skyddet för produktionen inom jordbruket. Därför avviker man i den föreslagna lagen också från skyldigheten att inrätta skyddsrum vad gäller produktionsbyggnader inom jordbruket. Produktionsbyggnader inom gårdsbruket beaktas inte heller när skyldigheten att inrätta skyddsrum för andra byggnader på lägenheten fastställs. T.ex. trädgårdsbyggnader och pälsdjursfarmer anses höra till produktionsbyggnaderna inom gårdsbruket, däremot inte sågverk.

59 §. *Allmänna skyddsrum.* På skyddsorterna finns områden där ägare av byggnader inte har behov inrätta skyddsrum på grund av att de byggnader som finns där är så små. I tätorterna behövs skyddsrum också för dem som rör sig utomhus. Om det på en skyddsart inte annars finns tillräckliga möjligheter att söka skydd, skall kommunen bygga allmänna skyddsrum på orten, på samma sätt som i dag.

60 §. *Ledningslokaliteter.* Kommunen skall ha en ledningscentral för ledningen av befolkningsskyddet. De flesta kommuner har redan en sådan central. Ledningscentralerna skall inrättas i ett skyddsrum, eftersom ledningsorganisationen inom kommunens räddningsväsende måste kunna arbeta också under undantagsförhållanden. Samma krav gäller lokalerna för ledningsorganisationen inom det statliga befolkningsskyddet och nödcentralerna. I fråga om de nuvarande kretsalarmeringscentralerna finns inget krav på att lokalerna skall vara lämpade för undantagsförhållanden, och avsikten är att kravet endast skall gälla nödcentraler som inrättas eller renoveras först efter att lagen trätt i kraft. I dag har en del av kretsalarmeringscentralerna förberett sig på att under undantagsförhållanden arbeta i reservlokaler på ett annat ställe, vilket inte längre kan betraktas som en ändamålsenlig lösning. Tekniken är i dag så avancerad att det inte är rationellt att upprätthålla system på två platser samtidigt. En lamslagning av nödcentraler under undantagsförhållanden skulle utgöra ett allvarligt hot mot räddningsverksamheten, och skyddade lokaler är en absolut förutsättning för att verksamheten skall kunna bedrivas utan avbrott. Avsikten är att genom förordning föreskriva om särskilda krav för lokaler för lednings- och nödcentraler. Lokalerna kunde, oberoende av deras storlek, byggas så att de överensstämmer med hållfasthetskraven för skyddsrum i klass S 1.

I 2 mom. föreskrivs om kretsledningscentraler för befolkningsskyddet. Ledningscentralen i den kommun som länsstyrelsen enligt 11 § utser till centralort inom samarbetsområdet skall ha sådan utrustning att den vid behov kan bistå länsstyrelsen vid ledningen av befolkningsskyddet. Kretsledningscentralerna behövs i befolkningsskyddet som mellaninstans för förmedling av meddelanden mellan länsstyrelsen och kommunerna och som stöd för den övriga ledningsverksamheten. Med stöd av 65 § 7 punkten i den föreslagnalagen kan kretsledningscentralerna vid behov också anförtros självständiga ledningsuppgifter inom befolkningsskyddet. Kostnaderna för utrustande av kretsledningscentralerna kan betalas av statens medel på basis av 74 §.

61 §. *Hur skyddsrum skall byggas.* Om kraven på hållfastheten hos skyddsrum skall liksom i dag föreskrivas genom förordning, och mera detaljerade bestämmelser meddelas genom inrikesministeriets tekniska föreskrifter. Skyddsklasserna är lätt skyddsrum samt skyddsrum i klasserna S 1, S 3 och S 6. Enligt den gällande förordningen om befolkningsskydd skall skyddsrum skydda för radioaktiv strålning, giftiga ämnen, byggnadsras och verkningar av vapen. Skyddsrum av klass S 1, S 3 och S 6 skall dessutom motstå belastningar av en 1, 3 och 6 atmosfärens tryckvåg. In- och utgångsvägar samt ventilationen skall tryggas.

62 §. *Beviljande av lätnader.* Bestämmelserna om inrättande av skyddsrum kan i en del fall leda till ett oskäligt slutresultat, t.ex. om skyddsrummet enligt huvudregeln skulle vara väsentligt större än vad skyddsbehovet förutsätter eller om kostnaderna för inrättandet av skyddsrummet skulle bli mycket höga i förhållande till kostnaderna för uppförandet av byggnaden. I sådana fall kan länsstyrelsen medge befrielse från skyldigheten att inrätta skyddsrum. Den myndighet som beviljar byggnadslov kan medge undantag från krav som en förordning eller tekniska föreskrifter ställer på ett skyddsrum, t.ex. beträffande skyddsrummets storlek eller skyddsklassen.

63 §. *Användning av skyddsrum och befolkningsskyddsmateriel under normala förhållanden.* Skyddsrummen kan redan i dag användas för andra ändamål. Genom förordning bestäms att de skall kunna tas i användning för befolkningsskyddet inom ett dygn.

64 §. *Styrning av beredskapsplaneringen.* Befolkningsskyddsarrangemangen skall samordnas så, att verksamhet kan bedrivas under undantagsförhållanden. Det är därför nödvändigt att meddela förhållandevis detaljerade föreskrifter och anvisningar om organisationen samt om material och teleförbindelser. Ministeriet och länsstyrelsen har redan i dag motsvarande rätt.

65 §. *Särskilda befogenheter under undantagsförhållanden.* Under undantagsförhållanden kan man för att skydda befolkningen bli tvungen att vidta sådana åtgärder som begränsar medborgarnas i grundlagen skyddade rättigheter. I 32 § lagen om befolkningsskydd bestäms om exceptionella befogenheter för myndigheterna i sådana undantagsförhållanden som avses i 2 § beredskapslagen och 1 § lagen om försvarstillstånd. Vid införandet av dessa befogenheter iakttas de principer och förfaringssätt om vilka föreskrivs i beredskapslagen. Genom förordning bestäms att statsrådet får utöva ovan nämnda befogenheter. Förordningen föreläggs riksdagen. Riksdagen beslutar om förordningen får bli i kraft utan ändringar eller om den helt eller delvis skall upphävas. Om befogenheterna föreskrivs närmare genom statsrådets beslut. Undantagsförhållanden enligt beredskapslagen är krig, krigshot, krig eller krigshot mellan främmande stater, en plötslig störning i det internationella handelsutbytet eller en storolycka. Beträffande storolyckor förutsätts dock att verkningarna av olyckan är vittomfattande och att myndigheternas normala befogenheter inte räcker till för att skydda befolkningen. Det föreslås att de befogenheter under undantagsförhållanden om vilka föreskrivs i lagen om befolkningsskydd huvudsakligen skall bibehållas oförändrade.

I 1 mom. 1 punkten föreskrivs om skyldighet att delta i uppgifter inom räddningsväsendet under undantagsförhållanden. Åldersgränserna har ändrats så att de motsvarar åldersgränserna för arbetspliktiga enligt beredskapslagen. Till uppgifterna förordnas sådana personer som hålls i beredskap för räddningsväsendets organisation med tanke på undantagsförhållanden och också andra personer som absolut behövs i den rådande situationen. Räddningsväsendet under undantagsförhållanden omfattar ett större antal funktioner än räddningsväsendet under normala förhållanden. Dit hänförs också första hjälps-, försörjnings-, röjnings- och rengö-

ringsuppgifter. I planerna har man förberett sig på att inrätta skyddsenheter för alla dessa uppgifter. I 1 mom. 2 punkten föreskrivs om förflyttning av befolkningen. Förflyttningen av befolkningen sker i form av skyddsundanflyttning, beredskaps-evakuering eller regional evakuering. Skyddsundanflyttning tillgrips vid överhängande fara eller vid utrymning av ett nedsmutsat område och beredskaps-evakuering och regional evakuering i fråga om mera långvariga situationer. I nödsituationer har också räddningsledaren på basis av den föreslagna 47 § rätt att evakuerar människor och egendom. Med avvikelser från bestämmelserna i den gällande lagen om befolkningsskydd kan, i den ordning som lagen om räddningsväsendet föreskriver, också produktionsanläggningar, ämbetsverk och inrättningar samt egendom flyttas i den omfattning som situationen kräver. Syftet med bestämmelsen är att garantera att ämbetsverk, inrättningar och produktionsanläggningar som är viktiga för samhällsfunktionerna i funktionsdugligt skick kan flyttas från ett område som evakueras till tryggare ort. I fråga om inledandet av produktionen och ordnandet av ämbetsverkens och inrättningarnas verksamhet efter flyttningen tillämpas bestämmelserna i beredskapslagen. För den allmänna ledningen vid evakuering svarar inrikesministeriet, som i egenskap av den myndighet som leder befolkningsskyddet har överblick över situationen. De övriga ministerierna beslutar om evakuering inom sina respektive verksamhetsområden. På inrikesministeriet ankommer evakuering av befolkningen och myndigheterna inom ministeriets förvaltningsområde. Statsrådets kansli och finansministeriet beslutar vilka statliga förvaltningsmyndigheter och affärsverk som skall evakueras, handels- och industriministeriet bestämmer om evakuering av affärsföretag och affärsverk samt deras lager och andra enheter inom näringslivet, jord- och skogsbruksministeriet bestämmer om evakuering av sådana produktionsmaskiner och -anordningar, lager samt husdjur som hänför sig till jord- och skogsbruksproduktionen, social- och hälsovårdsministeriet om evakuering av vårdinrättningar och -anstalter, trafikministeriet om evakuering av transport- och teleutrustning och justitieministeriet om evakuering av domstolar och enheter inom fängsväsendet.

Enligt 1 mom. 3 punkten kan befolkning-

ens rätt att röra sig fritt begränsas för dess egen säkerhets skull eller för att evakuering skall kunna genomföras på ett säkert sätt. Enligt 1 mom. 4 punkten kan det bestämmas att på hotade områden skall byggas tillfälliga skyddslokaler och -konstruktioner. Enligt 1 mom. 5 punkten får, för utförande av räddningsmyndigheternas uppgifter, tas i bruk materiel och redskap samt lokaler liksom även egendom som behövs för försörjning av evakuerad befolkning. Med stöd av 1 mom. 6 punkten kan också andra åtgärder vidtas som behövs för att skydda befolkningen. Enligt 1 mom. 7 punkten får ändringar göras beträffande myndigheternas skyldigheter och uppgifter samt befäls- och subordinationsförhållandena. Ändringarna kunde t.ex. gälla arrangemang beträffande behörighetsförhållandena mellan myndigheter inom olika verksamhetsområden. Beslutanderätten kan också delegeras. Vid utövandet av befogenheterna skall enligt lagförslaget de allmänna principer om vilka bestäms i 3 kap. beredskapslagen följas. Enligt 8 § beredskapslagen får statsrådet under undantagsförhållanden berättigas att utöva endast sådana befogenheter som är nödvändiga för att lagens syfte skall kunna nås. Befogenheterna får utövas och verkställighet ske endast på ett sådant sätt som är nödvändigt för att lagens syfte skall kunna nås. I 9 § beredskapslagen ingår ett förbud mot att vid utövandet av befogenheterna diskriminera någon på grund av ras, hudfärg, börd, kön, språk, nationalitet, religion, ålder, politisk eller annan åskådning eller av någon annan därmed jämförbar orsak. Enligt samma bestämmelse får ingens grundlagsenliga rättigheter eller andra rättigheter begränsas i större utsträckning än vad situationen oundgängligen förutsätter. Dessutom skall enligt 10 § beredskapslagen de begränsningar av tillämpningsområdet för finsk lag iaktas som följer av internationella avtal som är förpliktande för Finland eller av allmänt erkända folkrättsliga regler. När bestämmelser om överlåtelse av egendom meddelas skall dessutom iaktas de begränsningar om vilka föreskrivs i 36 § beredskapslagen. Om ersättandet av kostnaderna för de åtgärder som nämns i paragrafen bestäms i förslagets 76, 78 och 79 §.

12 kap. Räddningsväsendets personregister

66 §. *Alarmeringsdataregister*. En nödcen-

tral skall inleda räddningsverksamheten och bistå de enheter som alarmeras. Härvid erhåller nödcentralen information om centrala objekt, körrutter samt om problem man stött på i räddningsverksamheten. För effektivisering av verksamheten och för att man skall kunna dra nytta av tidigare erfarenheter är det nödvändigt att spara uppgifterna i form av ett register. I en del fall är det också nödvändigt att lagra uppgifter om personer som man stött på i räddningsverksamheten. Dessa uppgifter kan vara av betydelse t.o.m. med tanke på arbetarskyddet. Det är nödvändigt för räddningspersonalen att på förhand känna till om en person som konstaterats vara våldsam bor i det objekt som ett nödmeddelande gäller. Beträffande uppgifterna om objekt behövs i allmänhet adressuppgifter, vilka också omfattar ägarens och innehavarens namn. Med en teknisk upptagning som införs i registret avses en upptagning av ett nödmeddelande eller en upptagning som fåtts på något annat sätt och som senare kan användas som tekniskt hjälpmedel.

Det är nödvändigt att en förteckning förs över de nödmeddelanden som mottagits och de åtgärder som vidtagits på basis av dem. Denna är till nytta såväl vid uppföljningen och utvecklandet av verksamheten som vid eventuella rättsliga eller andra efterspel. De uppgifter som en nödcentral vid förmedlingen av ett alarm har fått ur andra register eller av behöriga instanser bör kunna lagras som kompletterande uppgifter.

Nödcentralerna är i administrativt hänseende självständiga enheter med avseende på räddningsmyndigheterna i kommunerna inom alarmeringskretsen. Enligt förslaget skall varje kommun föra ett åtgärdsregister över sina prestationer, på basis av vilket brandkåren skall utarbeta statistik och också annars utnyttja erfarenheterna. De uppgifter som i nödcentralen införs i alarmeringsdataregistret kan på ett väsentligt sätt komplettera den kommunala räddningsmyndighetens uppgifter. Därför är det nödvändigt att bestämma om rätt att använda dem vid inrättande eller komplettering av den kommunala räddningsmyndighetens åtgärdsregister. På motsvarande sätt kan nödcentralerna, i egenkap av alarmeringsenheter som betjänar brandkårerna, använda kommunernas åtgärdsregister, om vilket föreskrivs i det lagrum som gäller åtgärdsregistret.

Med tanke på eventuella senare utredningar kunde uppgifterna sparas också en längre

tid än vad som föreslås, men i praktiken framkommer behoven innan den allmänna preskriptionstiden går ut. I första hand grundar sig begränsningen av tiden dock på att uppgifterna föräldras.

67 §. *Åtgärdsregister.* Vid sidan av nödcentralerna behöver också de kommunala brandkårerna uppgifter om sin åtgärds historia. Dessa uppgifter är av betydelse för att tidigare erfarenheter skall kunna utnyttjas och för att noggrannare uppgifter om objekt skall kunna antecknas. Brandkårerna är också skyldiga att föra statistik, och uppgifterna kan behövas i rättsliga undersökningar, i undersökningar som gäller orsakerna till en olycka eller i andra senare undersökningar. Uppgifterna kan inte utnyttjas till fullo om de inte specificeras enligt person, med undantag av statistiska sammanställningar. I åtgärdsregistret införs inte patientuppgifter som räddningsmyndigheten kan få i samband med sjuktransporter och vid s.k. första omhändertagande. Registren i fråga är å andra sidan nödvändiga basregister vid uppgörandet av statistik.

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet fastställer behovet av statistik. Härvid utgår man från både statistiska behov och sådana behov som hänför sig till verksamheten. För närvarande grundar sig olycksfallsstatistiken på de anvisningar gällande utarbetandet av rapporter över alarm och olyckor jämte blanketter som ministeriet fastställt. Den sistnämnda kompletteras vid behov med en byggnadsrapport. Den nuvarande indelningen i rapporter över alarm och olyckor motsvarar till sina huvuddrag de föreslagna alarmeringsdata- och åtgärdsregistren.

Utlämnandet av uppgifter ur åtgärdsregister till nödcentralerna eller till andra räddningsmyndigheter motsvarar deras egen rätt att upprätta register. Att uppgifter kan lämnas ut till en nödcentral är nödvändigt och ändamålsenligt, eftersom nödcentralen skall bistå brandkårerna och ta emot nödmeddelanden för deras räkning. Också den högre räddningsmyndighet som svarar för tillsynen samt polisen och andra som utreder orsakerna till en olycka behöver uppgifter. Ur registren måste också kunna lämnas ut uppgifter till tekniska forskningsinstitut för deras forskningsverksamhet.

68 §. *Befolkningsskyddets personregister.* Inom befolkningsskyddet förutsätter förberedelserna för undantagsförhållanden att or-

ganisationer bildas redan under normala förhållanden och att personer reserveras för dem. Beredskapen skall skapas på förhand, eftersom enheterna vid behov måste kunna upprättas snabbt och personalen i enheterna också måste få utbildning för uppgifterna under undantagsförhållanden. De befolkningsskyddsenheter som svarar för ämbetsverkens och inrättningarnas egen beredskap skall huvudsakligen bestå av deras ordinarie personal, som arbetsgivaren också annars kan föra register över.

I paragrafen föreskrivs i detalj om de uppgifter som skall införas i registret. I lagförslaget 52 § bestäms om myndigheternas rätt att få uppgifter ur registret. Åtminstone uppgifterna om arbetsförmåga och om försörjningsplikt begärs främst av den berörda personen själv, t.ex. genom att saken kontrolleras i samband med utbildningen. Uppgifterna om arbetsförmåga förutsätts inte omfatta detaljerade medicinska uppgifter. Grunderna för att personerna i registret hålls i beredskap för befolkningsskyddsuppgifter skall kontrolleras senast fem år efter införandet i registret eller efter föregående kontroll. Om ingen kontroll görs, skall personen strykas ur registret. I ministeriets anvisningar kommer man att rekommendera att uppgifterna kontrolleras med två års mellanrum.

69 §. *Befolkningsskyddets fastighetsregister.* På motsvarande sätt som vad som i samband med den föregående paragrafen konstaterats om behovet av att reservera personal för befolkningsskyddsuppgifter redan under normala förhållanden, bör man reservera lokaler för befolkningsskyddsorganisationerna samt kartlägga de platser till vilka evakuering av människor, ämbetsverk och inrättningar, produktionsanläggningar, lager och andra motsvarande enheter kan ske. Om myndigheternas rätt att få uppgifter om byggnader och lokaliteter för kartläggning och planering av användningen av lokaliteterna föreskrivs i 52 §. En nödvändig förutsättning för att ett fastighetsregister för befolkningsskyddet skall kunna upprättas är att uppgifter om fastigheternas ägo- och besittningsförhållanden samt om deras nuvarande användning och användningsmöjligheter finns att tillgå. Upprättandet av ett register förutsätter i praktiken basuppgifter som fås i form av massutlämnande. För att säkerställa att uppgifterna är aktuella föreslås att uppgifterna i registret skall sparas i fem år.

70 §. *Övervakningsregister.* För förrättande

av brandsyn är det nödvändigt att den kommunala räddningsmyndigheten för ett register över brandsynsobjekten samt om deras ägare och innehavare. Vid upprättandet av registret bör räddningsmyndigheten kunna utnyttja befintliga befolknings- och fastighetsregister samt enskilda fastigheters beredskapsplaneringsregister. I registret kan antecknas faromoment och andra särskilda drag hos en fastighet och dessutom uppgifter om förrättad och planerad brandsyn, föreskrifter och anvisningar som meddelats för objektet i fråga samt andra uppgifter om person- och brandsäkerheten och om befolkningskyddsberedskapen.

13 kap. Finansiering av räddningsväsendet, arvoden och ersättningar

71 §. *Ansvar för räddningsväsendets kostnader.* Huvudregeln för fördelningen av kostnaderna är densamma som i den gällande lagen om befolkningsskydd, dvs. för kostnaderna svarar den myndighet på vilken åtgärden eller uppgiften ankommer eller vilken det åligger att dra försorg om den. I räddningsväsendets uppgifter deltar myndigheter från många olika verksamhetsområden såväl inom den statliga som inom den kommunala organisationen. Var och en av dessa svarar för kostnaderna för de uppgifter som enligt lagen ankommer på dem. Handräckning ersätts på det sätt som de berörda parterna kommer överens om. Bestämmelsen gäller till skillnad från i dag också kostnadsansvar för privata. Privata grupper svarar bl.a. för kostnaderna för inrättandet av egna skyddsrum och för anskaffning av olika slag av materiel och utrustning samt redskap.

Kommunerna får i dag inom ramen för statsbudgeten statsandel för anläggningskostnaderna för kretsalarmeringscentraler och för kostnaderna för anskaffning av särskilt dyr materiel för brand- och räddningsväsendet. Om detta föreskrivs särskilt i lagen om statsandelar och -understöd åt kommunerna för kostnaderna för brand- och räddningsväsendet (560/1975). Lagen ändrades till väsentliga delar genom en lag som gavs i samband med statsandelsreformen år 1995. Enligt lagförslaget 18 § kan staten dessutom bidra till att upprätthålla den beredskap som behövs inom räddningsverksamheten genom att skaffa specialmateriel eller finansiera särskilda funktioner.

72 §. *Ersättning för bistånd vid räddnings-*

verksamhet. Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet är den kommun som anhallit om hjälp skyldig att betala full ersättning för hjälp vid släcknings- och räddningsverksamhet, om inte något annat överenskomms. Denna princip föreslås kvarstå. Enligt lagförslaget 13 § skall till olycksplatsen alarmeras de med tanke på räddningsverksamheten mest ändamålsenliga enheterna, oberoende av i vilken kommun dessa finns. Ofta innebär den mest ändamålsenliga enheten den enhet som är närmast. När alarmeringsanvisningarna görs upp är det, för undvikande av senare tvister, skäl för att kommunerna att komma överens om ersättningsgrunderna. På basis av principen om ömsesidighet eller av någon annan orsak kan kommunerna också låta bli att bära upp ersättningar. Ibland kan verkningarna av en olycka sträcka sig över ett större område än enbart olycksplatsen. Den kommun i vilken olyckan inträffat svarar då för kostnaderna för de bekämpningsåtgärder som den själv är skyldig att sörja för. De övriga kommuner till vilka verkningarna av olyckan sträcker sig ansvarar för kostnaderna för räddningsverksamheten inom sitt område. Sådana situationer kunde uppstå t.ex. vid strålningsolyckor och omfattande kemikalieolyckor.

I 2 mom. föreslås en ny bestämmelse om ersättning för handräckning.

73 §. *Släckningskostnader för skogs- och terrängbränder.* I paragrafen bestäms om hur släckningskostnaderna skall fördelas vid en skogs- eller terrängbrand som har spritt sig till flera än en kommun. Kommunerna kan komma överens om delning av kostnaderna. Om de inte gör det, skall man förfara på det sätt som anges i paragrafen. En bestämmelse med samma innehåll gäller i dag.

74 §. *Statsbidrag för kommunernas befolkningsskyddsutgifter.* Om kostnaderna för konstruktiva eller andra befolkningsskyddsåtgärder blir särskilt betungande för en kommun eller en enskild, kan enligt lagen om befolkningsskydd en skälig andel av dem ersättas. I lagförslaget avviker man från denna bestämmelse genom att bidrag endast beviljas kommuner, och det beviljas endast inom de ramar som anges i statsbudgeten. Hittills har bidrag främst beviljats mindre bemedlade kommuner för kostnader för bygande av ledningscentraler. Med stöd av denna paragraf kan bidrag också beviljas för utrustning av kretsledningscentralerna inom samarbetsområdena.

75 §. *Ersättning av statsmedel för kostnader som ett räddningsuppdrag har medfört.* Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet betalar staten vid storolyckor ersättning för kostnader för släcknings- och räddningsverksamhet till sådana kommuner som har bistått vid verksamheten och som inte hör till samarbetsområdet för den kommun i vilken olyckan inträffat. Denna grund är inte tillräckligt rättvis och står inte i relation till det faktiska stödbehovet. Statens ersättningsansvar bibehålls i lagen, men det skall grunda sig på förhållandet mellan släckningskostnaderna och skatteinkomsterna i kommunen i fråga. Det föreslås att kommunens självriskandel i fråga om ett enskilt räddningsuppdrag skall vara 1 % av kommunens kalkylerade skatteinkomster och de utjämnningar som grundar sig på dessa. Ersättning betalas för extra kostnader som överstiger självrisken, med vilka avses sådana kostnader för räddningsverksamhet som går utöver kostnaderna för användning av kommunens normala beredskapsresurser, t.ex. ersättningar för bistånd från andra kommuner, ersättningar för handräckning och för släckningsämnen samt eventuella ersättningar för användning av luftfartyg för släckning. Enligt det beslut av inrikesministeriet gällande utjämnning av statsandelarna på basis av skatteinkomsterna som tillämpas 1997 är gränsen för självriskandelen i genomsnitt ca 100 mk/invånare. Merparten av kommunerna, dvs. 346 kommuner, får utjämnings tillägg på basis av skatteinkomsterna, och för dem alla skulle självriskgränsen på 1997 års nivå vara 97 mk/invånare. För kommuner där den kalkylerade skatteinkomsten överstiger den utjämningsgräns som används vid utjämnningen är självrisken något högre beroende på skatteinkomsterna. Som högst är självriskgränsen 117 mk/invånare. Självriskandelen utvecklas årligen främst i enlighet med skatteinkomstutvecklingen i kommunerna. Härvid sker sannolikt inga väsentliga förändringar i dess reella värde.

76 §. *Ersättningar som betalas under undantagsförhållanden.* Principen i den gällande lagen om befolkningsskydd är att den på vilken en åtgärd eller en uppgift ankommer också skall svara för kostnaderna för den. I avvikelse från bestämmelserna om ersättande av kostnader i lagen om befolkningsskydd kan statsrådet bestämma att kostnader som uppstått på grund av utövande under undantagsförhållanden av sådana befogenheter om

vilka föreskrivs genom statsrådets beslut helt eller delvis skall ersättas av statsmedel. I lagförslaget dels preciseras bestämmelserna om ersättning, dels samordnas de med motsvarande bestämmelser i beredskapslagen. Enligt förslaget betalas för egendom som myndigheterna omhändertagit skadeersättning, antingen full ersättning eller, om stats- eller samhällsekonomiska skäl på grund av skadornas stora mängd oundgängligen kräver detta, skälig ersättning. Med full ersättning avses att den skadelidande återfår den ställning han hade innan skadan inträffade. Full ersättning kan sannolikt tillämpas endast när undantagsförhållandena är tillfälliga och kortvariga och berör endast en del av medborgarna. Om en mycket omfattande och långvarig kris inträffar kan antalet skadelidande bli så stort att det inte är möjligt att betala full ersättning.

Vid utövandet av befogenheter enligt lagförslagets 65 § kan också många andra typer av skador uppstå. När ersättningsskyldigheten i fråga om dem fastställs bör de omständigheter som råder under undantagsförhållanden kunna beaktas så, att man på grund av allmänt intresse kan ingripa i ett enskilt intresse upp till en viss gräns också utan att ersättning behöver betalas. Om statsrådet så beslutar, kan ersättning betalas också för andra åtgärder än de som avses i 65 § 1 mom. 5 punkten eller avvikelser göras från vad som i lagförslaget bestäms om delning av kostnader. För närvarande gäller en del statsandels- och understödssystem enligt vilka kommunerna kan beviljas utgiftsbaserad finansiering för driftskostnader, bl.a. för anskaffning av dyr materiel för räddningsväsendet i kommunerna. Om åtgärder om vilka bestämts med stöd av 65 § orsakar kostnader som kan finansieras enligt en lag om statsandel eller statsunderstöd, skall dessa författningar iakttas vid ersättandet av kostnaderna för verkställighet av befolkningsskyddet.

77 §. *Skadestånd.* Skadeståndslagen skall tillämpas till de delar som i den föreslagna lagen inte särskilt föreskrivs annorlunda om ersättande av en skada. Skadeståndsansvaret enligt skadeståndslagen grundar sig på uppsåt eller vållande. Ett exempel på en skada om vilken föreskrivs särskilt i lagen om räddningsväsendet och som kommunen ersätter är en i lagen närmare definierad skada som åsamkats en person som fått order att delta i räddningsuppgifter. Oberoende av lagen om räddningsväsendet skall särskilda

författningar iakttas, såsom lagen om ersättning för miljöskador (737/1994).

78 §. *Arvode och ersättningar till den som fått order att delta i räddnings- eller befolkningsskyddsuppgifter.* Den myndighet som leder räddningsverksamheten kan med stöd av lagförslagets 48 § ge order om att personer som befinner sig på en brand- eller olycksplats och personer som uppehåller sig i kommunen skall delta i räddningsverksamheten. I paragrafen föreskrivs om de arvoden och andra ersättningar som skall betalas till dem. Ersättningen gäller också skadad personlig egendom. Möjligheten att få ersättning för skadad egendom gäller också brandkårsmedlemmarna, om de inte är berättigade till ersättning på någon annan grund. Ersättningen är motiverad på grund av räddningsarbetets natur och de svåra förhållandena. Enligt motsvarande bestämmelse i lagen om brand- och räddningsväsendet har också en sådan person ansetts ha rätt till ersättning som på eget initiativ börjar släcka en brand som han upptäckt och i samband med detta lider skada. För att ersättning skall fås krävs dock tillräckliga bevis, såsom att nödmeddelande har lämnats och att brandkåren har varit på platsen. Till dem som enligt 65 § har fått order att delta i befolkningsskyddsuppgifter betalas avlöning enligt principerna i 24 § beredskapslagen, dvs. avlöningen och de övriga förmånerna bestäms enligt det inom branschen gällande arbets- eller tjänstekollektivavtalet. Om denna grund inte kan tillämpas, skall till personen betalas lön och ges övriga förmåner enligt vad som skäligen motsvarar de uppgifter som han förordnats att utföra. Avlöningen skall betalas av den arbetsgivare för vilken arbetet utförs. Kommunen betalar således avlöningen till personerna i kommunens befolkningsskyddsorganisation.

79 §. *Ersättning för olycksfall i samband med räddningsverksamhet och befolkningsskydd.* I denna paragraf samlas de nuvarande bestämmelserna i lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd som gäller olycksfallsersättning i fråga om personer som deltar i räddningsverksamhet och i befolkningsskyddsuppgifter men som inte har ett arbetsförhållande och således inte omfattas av det lagstadgade olycksfallsförsäkringsskyddet. Bestämmelsen skall till skillnad från i dag inte gälla sotare, eftersom sotarna enligt förslaget antingen skall stå i anställningsförhållande till kom-

munen eller ett företag eller vara självständiga företagare.

Staten betalar ersättning för olycksfall och yrkessjukdomar som drabbar ovan nämnda personer. Personalen vid en ordinarie brandkår står i tjänsteförhållande till brandkåren och är försäkrad med tanke på olycksfall i arbetet. Personalen vid en avtalsbrandkår är försäkrad med tanke på olycksfall i arbetet endast om den står i arbetsförhållande till kommunen eller avtalsbrandkåren. Ett stort antal medlemmar av frivilliga brandkårer faller utanför tillämpningsområdet för lagen om olycksfallsförsäkring. Till dem skall liksom i dag betalas ersättning också för olycksfall som inträffat vid utbildning, materiellvård och sjuktransport. Till en medlem av en industribrandkår betalas ersättning av statens medel, om skadan har inträffat i räddningsverksamhet utanför anläggningen i fråga. Bestämmelsen gäller också dem som på order av räddningsledaren deltar i släckningsarbete, liksom även dem som under undantagförhållanden med stöd av lagens 65 § har fått order om att delta i befolkningsskyddsuppgifter och dem som deltar i befolkningsskyddsutbildning.

I 3 mom. hänvisas beträffande arbetsgivarens rätt till lagen om olycksfallsförsäkring. I 4 mom. föreskrivs att behandlingen av ersättningar skall skötas av Statskontoret, på vilket dessa ärenden ankommer också i dag.

14 kap. Sökande av ändring, tvångsmedel och straff

80 §. *Ändringssökande.* Ändring i beslut av en kommunal myndighet som fattats med stöd av lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd söks enligt kommunallagen, eftersom om ändringssökandet inte föreskrivs särskilt. Enligt den föreslagna författningen söks ändring i beslut av en kommunal myndighet i regel enligt kommunallagen. I de fall som anges särskilt i paragrafen skall dock förvaltningsprocesslagen iakttagas. Länsrätten är således första besvärsinstans i de ärenden som avses i paragrafen. Om det inte skulle föreskrivas om ändringssökandet på det föreslagna sättet, skulle enligt kommunallagen t.ex. ändring i brandinspektörens beslut sökas hos en högre kommunal myndighet. Den juridiska och brandtekniska sakkunskapen beaktas dock på ett bättre sätt om de ärenden som avses i förslaget koncentreras

till länsrätterna. Enligt det föreslagna fullföljdsförfarandet har en part som anser att ett beslut kränker hans rätt besvärsmätt. I fråga om kommunalbesvär finns besvärsmätten däremot hos kommunmedlemmarna. De beslut som avses i paragrafen inverkar närmast på individens (fastighetsägares) rättssäkerhet, och det är på grund av beslutens natur således inte motiverat att ändring i dem söks genom kommunalbesvär.

81 §. *Vite och hot om tvångsutförande.* I paragrafen föreskrivs om möjlighet att tillgripa vite och hot om tvångsutförande i samband med verksamhet som strider mot de bestämmelser som anges i paragrafen. Skillnaden jämfört med de gällande bestämmelserna är att de gärningar och försummelser på basis av vilka tvångsmedel kan tillgripas specificeras. Om tvångsmedel föreskrivs dessutom i förslaget 16 §, enligt vilken länsstyrelsen kan förplikta en kommun att avhjälpa brister i fråga om räddningsväsendets servicenivå.

Vid tvångsmedelsförfarande skall bestämmelserna i viteslagen (1113/1990) iakttagas.

82 §. *Straff.* Enligt lagen om brand- och räddningsväsendet skall, om inte någon annan föreskrivs om strängare straff för gärningen, den som bryter mot brand- och räddningsbestämmelserna till böter eller, vid försvårande omständigheter, till fängelse i högst fyra månader. Enligt lagen om befolkningsskydd skall brott mot lagen, om omständigheterna är synnerligen försvårande, bestraffas med fängelse i högst sex månader.

De straffbara gärningarna och försummelserna specificeras enligt gängse lagstiftningspraxis. Brottetsbeteckningar i lagen om räddningsväsendet är enligt förslaget räddningsförseelse och förseelse mot befolkningsskyddet, för vilka endast bötesstraff kan dömas ut. Räddningsförseelser är försummelser och förseelser som gäller säkerhet i fråga om användning av byggnader och anordningar (23 §), aktsamhetsplikt vid hantering av öppen eld och farliga ämnen (24 §), förbud mot att göra upp öppen eld (25 §), skyldighet att anmäla hygges- och halmbränning (26 §), krav gällande brandsäkerheten vid torvproduktion (27 §), skyldighet att göra nödanmälan (30 §), särskilda säkerhetskrav, såsom anskaffning av brandvarnare (31 §), sådana förelägganden att avhjälpa brister som räddningsmyndigheten meddelat vid brandsyn (37 §) eller skyldighet att delta i

räddningsverksamhet (48 §). Förseelser mot befolkningsskyddet är vägran utan giltigt skäl att delta i utbildning som beordrats av myndighet (53 §).

Dessutom föreskrivs i lagen om räddningsväsendet om brott mot befolkningsskyddet, för vilket kan dömas ut bötesstraff eller fängelsestraff om högst sex månader. Brott mot befolkningsskyddet är underlåtelse att iaktta sådana särskilda ålägganden och förbud som utfärdas vid undantagsförhållanden (65 §).

83 §. *Domseftergift.* Enligt gängse praxis har det varit sällsynt att vite och straff har använts samtidigt. Genom bestämmelsen befästs således gällande praxis. I en del fall, t.ex. om arten den fara som orsakats talar för det, är det motiverat att parallellt använda vite och straff.

15 kap. Särskilda bestämmelser

84 §. *Tystnadsplikt.* Räddningsmyndigheten kan i sin uppgift få sådana upplysningar om myndighetsverksamhet, affärsverksamhet eller enskilda personer som inte är offentliga eller beträffande vilka det särskilt har föreskrivits att de skall hållas hemliga. Också i lagen om räddningsväsendet är det nödvändigt att bestämma om tystnadsplikt och om villkoren för utlämnande av uppgifter. Uppgifter som myndigheterna har i sin besittning omfattas av lagen om allmänna handlingars offentlighet. I strafflagen föreskrivs att brott mot tjänstehemlighet liksom även kränkning av informations- och kommunikationshemlighet är straffbara gärningar. Det föreslås att också andra personer som deltar i räddningsverksamhet skall omfattas av samma tystnadsplikt som den som gäller tjänstemän.

85 §. *Skyldighet att lämna statistiska uppgifter.* Enligt gällande praxis tillställer de kommunala räddningsmyndigheterna inrikesministeriet och länsstyrelsen de uppgifter som nämns i den föreslagna bestämmelsen. De uppgifter som samlas in används för bedömningar av och tillsyn över räddningsväsendets tjänster, för forskning och utveckling samt för utvecklande av förebyggandet av olyckor.

86 §. *Undersökning av olyckor.* Polisen undersöker orsakerna till en eldsvåda, om det finns skäl att misstänka brott. Enligt lagen om undersökning av olyckor (373/1985) skall, för att öka den allmänna säkerheten och förebygga olyckor, storolyckor samt

olyckor som har inträffat vid luftfart och spårtrafik undersökas. Olyckor eller olyckstillbud undersöks av centralen för undersökning av olyckor eller av en undersökningskommission.

Om andra undersökningsorganisationer inte utreder orsaken till en eldsvåda eller någon annan olycka, kan ministeriet bestämma att en undersökning skall verkställas och för ändamålet utse en undersökningsgrupp bestående av sakkunniga. Kommunens räddningsmyndighet skall enligt bestämmelsen alltid bedöma orsakerna till en eldsvåda.

87 §. *Handräckning av polisen.* Handräckning enligt paragrafen kan användas, om räddningsmyndigheten inte kommer åt att utföra sådan inspektion om vilken föreskrivs i lagen eller om en farlig verksamhet måste förhindras. Handräckning är nödvändig, om det finns orsak att misstänka att på platsen för inspektionen bedrivs sådan verksamhet som äventyrar säkerheten för människor eller miljön. I polislagen (493/1995) föreskrivs också om handräckning av polisen. Enligt polislagen skall polisen på begäran lämna andra myndigheter och privatpersoner handräckning enligt vad som bestäms särskilt därom. Vidare skall polisen också lämna andra myndigheter handräckning för fullgörandet av en lagstadgad tillsynsskyldighet. För tydlighetens skull föreslås också i lagen om räddningsväsendet bestämmelser om handräckning av polisen. I synnerhet handräckning som hänför sig till förbud mot sådan verksamhet som medför olycksrisk kan kan anses förutsätta att i lagen om räddningsväsendet tas in en särskild bestämmelse som berättigar till handräckning av polisen.

88 §. *Bemyndigande att meddela bestämmelser.* I paragrafen föreskrivs om vissa specificerade frågor beträffande vilka inrikesministeriet kan meddela bestämmelser. Bemyndigandet att meddela bestämmelser motsvarar till stor del bemyndigandena att meddela bestämmelser i lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd. De frågor beträffande vilka inrikesministeriet kan meddela bestämmelser är antingen av teknisk natur eller annars så detaljerade att det inte är nödvändigt att ta in bestämmelserna i lag eller förordning.

89 §. *Närmare bestämmelser.* Avsikten är att genom förordning föreskriva om bl.a. behörighetsvillkoren för personalen inom det kommunala räddningsväsendet, uppgifterna för de myndigheter som sköter uppgifter

som räddningsmyndighet eller andra uppgifter inom räddningsförvaltningen samt om skyddsrummens storlek och hållfasthetskrav.

16 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

90-95 §. I lagförslaget 90 § har tagits in en sedvanlig ikraftträdelsebestämmelse.

I övergångsbestämmelsen föreskrivs om en övergångstid för fastställandet av räddningsväsendets servicenivå, uppgörandet av alarmeringsanvisningar, anskaffningen av brandvarnare och byggandet av ledningscentraler för befolkningsskyddet samt uppfyllandet av kraven gällande byggandet av nödcentraler, vilka innebär nya eller ökade krav. Dessutom preciseras tillämpningen av bestämmelserna om ersättningar av staten så, att den olycka som ersättningarna grundar sig på skall ha uppstått efter att lagen trätt i kraft. De ändrade bestämmelserna om ändringssökande tillämpas bara i fråga om beslut som fattats efter att lagen trätt i kraft.

2. Närmare bestämmelser

Enligt lagförslaget 89 § meddelas närmare bestämmelser vid behov genom förordning. I flera paragrafer i lagförslaget ingår dessutom ett bemyndigande att föreskriva om saken genom förordning. Enligt 2 § kan om räddningsmyndigheternas uppgifter föreskrivas genom förordning. Avsikten är att i förordning skall räknas upp de olika räddningsmyndigheternas uppgifter och, för tydlighetens skull, konstateras sådana uppgifter som den kommunala räddningsmyndigheten sköter på grundvalen av annan lagstiftning, t.ex. oljebekämpning och sjuktransport. Avsikten är att med stöd av förslaget 6 § föreskriva om sådana uppgifter som skall skötas och sådan handräckning som skall ges av andra myndigheter som deltar i räddningsverksamheten. De uppgifter som skall skötas av andra myndigheter räknas upp i detaljmotiveeringen till 6 §.

På basis av 9 § 3 mom. meddelas närmare bestämmelser om hurdana planer som skall göras upp med tanke på olyckor och farliga situationer och definieras närmare vem som är skyldig att göra upp dem. Beträffande det kommunala räddningsväsendets servicenivå meddelar ministeriet enligt 15 § vid behov bestämmelser om den lägsta godtagbara nivån för tjänsterna. I bestämmelserna fast-

ställs bl.a. de aktionsberedskapstider som krävs i fråga om de olika riskområdena, minimiantalet anställda i enheterna inom räddningsverksamheten samt det antal dylika enheter som behövs beträffande olyckor av olika grad och enheternas sammansättning.

Enligt 21 § bestäms om behörighetsvillkoren för räddningsväsendets personal i huvudsyssla genom förordning. Avsikten är att av en brandkårs personal kräva sådan vid räddningsläroanstalt avlagd examen som motsvarar tjänsten i fråga. Genom förordning föreskrivs också om behörighetsvillkoren för alarmjourhavande och sotare på samma sätt som i dag.

Enligt 31 § 3 mom. bestäms genom förordning om specialarrangemang för förhindrande och begränsning av följderna av olyckor vid anläggningar som medför risk för storolyckor. En del av bestämmelserna ingår i förordningen om industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier, såsom definitionen av de anläggningar som avses i bestämmelsen, och om en del föreskrivs i den förordning om räddningsväsendet som kommer att utfärdas med stöd av lagförslaget. Ministeriet kan dessutom meddela närmare bestämmelser med stöd av paragrafen.

Enligt 34 § föreskrivs genom förordning om de platser där brandsyn skall förrättas årligen och innan verksamhet inleds. Avsikten är att det skall föreskrivas om att med sådana platser avses på basis av storlekskriterier fastställda hotell och andra inkvarteringslokaler, sjukhus, vårdinrättningar, samlings- och affärslokaler, t.ex. butiker, skolor, teatrar, restauranger och trafikstationer, större produktions- och lagerlokaler, lokaler i vilka brand- eller explosionsfarliga kemikalier hanteras, lagras eller tillverkas samt lokaler som kopplats till en nödcentral genom en automatisk brandlarmanläggning. Enligt 43 § kan närmare bestämmelser om nödcentralens uppgifter meddelas genom förordning. Genom förordning specificeras vilka alarmeringsuppdrag en allmän central för nödmeddelanden sköter, vilka meddelanden den vidarebefordrar och vad uppgiften att vara sambandscentral omfattar.

Om grunderna för dimensioneringen av skyddsrum bestäms enligt 56 § genom förordning, och om hur skyddsrummen skall byggas bestäms genom förordning och genom ministeriets tekniska föreskrifter. Avsikten är att genom förordning föreskriva att

grunden för dimensioneringen liksom i dag är två procent av byggnadens sammanlagda våningsyta och, i fråga om industri-, produktions- och samlingsbyggnader samt förrådsutrymmen, en procent av våningsytan. Hållfasthetskraven är beroende av skyddsrummets storlek och av om byggnaden är belägen på en skyddsort. Genom förordning föreskrivs om maximistorlekarna för respektive skyddsklass. Avsikten är att genom ministeriets föreskrifter meddela närmare bestämmelser om byggandet och utrustningen av skyddsrum. I förordningen nämns också de viktigaste skälen för beviljande av lättnader i fråga om byggandet av skyddsrum. Sådana skäl är bl.a. att byggnadskostnaderna i förhållande till kostnaderna för uppförandet av byggnaden i fråga skulle vara betydligt högre än normalt, att antalet skyddsplatser i ett skyddsrum som byggts tidigare är tillräckligt eller att ett skyddsrum vars storlek bestäms enligt våningsytan skulle vara onödigt stort med tanke på det antal människor som normalt vistas i byggnaden. Med stöd av lagförslaget 55 § får ministeriet fastställa skyddsorterna, och med stöd av 64 § får det meddela föreskrifter om befolkningsskyddets personalstyrkor och materialmängder. Motsvarande föreskrifter har meddelats på basis av de gällande bestämmelserna.

En sådan förordning som avses i 65 § kan endast utfärdas under undantagsförhållanden. På basis av förordningen kan statsrådet bestämma om sådana åtgärder för skyddande av befolkningen om vilka föreskrivs i paragrafen.

I 89 § ingår dessutom en särskild fullmakt att vid behov genom förordning meddela närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen. Sådana bestämmelser kan t.ex. behövas om förfarandet vid sökande av olika slag av understöd och ersättningar och om olika uppgifter och skyldigheters närmare innehåll. I 88 §, som gäller bemyndigande att meddela bestämmelser, har tagits in en förteckning över de frågor beträffande vilka det är nödvändigt att meddela förpliktande bestämmelser. Bemyndigandet motsvarar huvudsakligen de nuvarande bestämmelserna som meddelas av ministeriet.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av det kalenderår som följer efter det att den har antagits. Om lagen stiftas i vanlig lag-

stiftningordning kunde den träda i kraft vid ingången av 1999. Om lagen stiftas i grundlagsordning kunde den träda i kraft vid ingången av 2000. Med stöd av lagen om brand- och räddningsväsendet och lagen om befolkningsskydd har meddelats bestämmelser som är centrala för verksamheten inom räddningsväsendet. Befogenheter att meddela sådana bestämmelser ingår också i den föreslagna lagen. Det föreslås att dessa bestämmelser skall vara i kraft i högst två år efter att lagen trätt i kraft. De bestämmelser som förblir i kraft står inte i strid med den föreslagna lagen, varför det är ändamålsenligt att de revideras inom ramen för den ursprungliga tidtabellen. I övergångsbestämmelserna utsätts en skälig tid för vidtagande av de nya arrangemangen enligt lagförslaget.

4. Lagstiftningsordning

I lagförslaget ingår bestämmelser som i någon mån innebär begränsningar av de grundläggande rättigheterna enligt regeringsformen. Begränsningarna gäller den personliga friheten enligt 6 § 1 mom., friheten att förflytta sig och att välja boningsort enligt 7 § 1 mom., skyddet för hemfrid enligt 8 § samt skyddet för egendom enligt 12 § regeringsformen. Förslaget innehåller också bestämmelser vilkas förhållande till kommunernas självstyrelse (regeringsformen 51 § 2 mom.) måste granskas med tanke på lagstiftningsordningen.

Om de särskilda befogenheterna under undantagsförhållanden som avses i 65 § i den föreslagna lagen och om den skyldighet att delta i befolkningsskyddsutbildning som avses i 53 § föreskrivs i lagen om befolkningsskydd, som har stiftats i grundlagsordning. Enligt grundlagsutskottets tolkning kan en lag som stiftats som undantag från grundlagen ändras i vanlig lagstiftningordning, om den lag som ändrar den inte utvidgar det undantag som gjorts genom den tidigare lagen. Enligt den uppfattning som kommer till uttryck i utlåtandet (GrUU 1/1988 rd) skall denna princip tillämpas också när bestämmelser som stiftats som undantag från grundlagen överförs till en ny lag så att den ursprungliga undantagslagen upphävs. Enligt 16 a § regeringsformen kan genom lag föreskrivas om sådana tillfälliga undantag från grundlagen som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp, eller om det råder undantagsförhållanden som är så

allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp och som hotar nationen. Bestämmelserna i den föreslagna 65 § är till största delen likadana som bestämmelserna i 32 § i den gällande lagen om befolkningsskydd. De preciseringar som föreslagits i befogenheterna under undantagsförhållanden utvidgar inte väsentligt de undantag från de grundläggande rättigheterna om vilka föreskrivs i 32 § lagen om befolkningsskydd. När dessa undantag införs och tillämpas skall dessutom iaktas de allmänna principerna enligt beredskapslagen, bland annat ändamålsbundenhetsprincipen, som förutsätter att åtgärderna är nödvändiga, proportionalitetsprincipen, som innebär att åtgärderna skall dimensioneras enligt den rådande situationen och förbudet mot diskriminering, dvs. att de som åtgärderna berör behandlas rättvist.

Den personliga friheten

Skyldigheten att utföra sådant arbete som är nödvändigt för att skydda befolkningen (65 § 1 mom. 1 punkten), vilken begränsar den personliga friheten, grundar sig på lagen om befolkningsskydd. Det föreslås inte att skyldigheten skall utvidgas, men den nedre åldersgränsen för skyldigheten att utföra arbete höjs med ett år. Denna bestämmelse förutsätter således inte grundlagsordning. Bestämmelsen står inte heller i strid med den europeiska människorättskonventionen eller den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, eftersom krissituationer i konventionerna räknas upp bland de omständigheter som inte omfattas av förbudet mot tvångsarbete.

Syftet med deltagande i befolkningsskyddsutbildning (53 §) är att skapa beredskap för befolkningsskyddsuppgifter under undantagsförhållanden. Skyldigheten att delta i utbildningen gäller den ledande och specialiserade personal som hålls i beredskap för befolkningsskyddsuppgifter. Skyldigheten grundar sig på lagen om befolkningsskydd. Skyldigheten att delta i utbildning utvidgades beträffande längden genom en ändring av lagen om befolkningsskydd (304/1990), som stiftades såsom vanlig lag. Grundlagsutskottets ställningstagande till lagändringen (GrUU 6/1989 rd) var att skyldigheten att delta i befolkningsskyddsutbildning inte kräver grundlagsordning, eftersom det är fråga om en tidsmässigt obetydlig begränsning

som gäller förhållandevis få personer och som förutsätts av ett viktigt allmänt intresse.

Syftet med den i 47 § föreslagna rätten för räddningsledare att befälla människor att söka skydd samt att förflytta människor, djur och egendom från ett område som hotas av fara är att skydda människornas liv, hälsa och egendom, och bestämmelsen kan därför inte anses innebära ett undantag från den personliga friheten enligt regeringsformen. En motsvarande bestämmelse finns i lagen om brand- och räddningsväsendet, som har stiftats i vanlig lagstiftningordning.

Om den skyldighet att delta i räddningsverksamhet som ingår i lagförslagets 48 § föreskrivs också i lagen om brand- och räddningsväsendet. Grundlagsutskottet gav när lagen stiftades inget utlåtande om lagstiftningsordningen. Syftet med denna skyldighet är att skydda människors liv, hälsa och egendom samt miljön i nödsituationer. I 21 kap. 15 § strafflagen sägs att försummande av att hjälpa någon som befinner sig i livsfara eller allvarlig fara för hälsan är en straffbar gärning (försummande av räddningsåtgärd). Den begränsning av den personliga friheten som skyldigheten att delta i räddningsverksamhet innebär gäller dem som befinner sig på en olycksplats och är således tillfällig och kortvarig. Rätten att ge order om att personer som uppehåller sig i en kommun skall delta i räddningsuppgifter omfattar ett större antal personer, och endast sådana som har myndighetsställning skall ha dylika befogenheter. Sådana olyckor där förstärkning behövs är t.ex. omfattande skogsbränder, översvämningar och andra förödande storolyckor eller naturkatastrofer, då det behövs mycket arbetskraft för räddningsuppgifterna. Den begränsning av friheten som beror på skyldigheten att delta i räddningsverksamhet är tillfällig, och en person har rätt att vägra delta om han har giltigt skäl härför. En storolycka kan jämföras med en i människorättskonventionerna avsedd krissituation, då man kan göra undantag från förbudet mot tvångsarbete. Det är ytterst sällan som personer som uppehåller sig i en kommun beordras att bistå vid räddningsverksamhet, men ett viktigt allmänt intresse talar för att denna möjlighet bibehålls i lagen.

Rörelsefriheten

Enligt 65 § 1 mom. 2 och 3 punkten kan

statsrådet under undantagsförhållanden be- myndigas att bestämma att befolkningen eller en del därav, produktionsanläggningar, ämbetsverk och inrättningar samt egendom i den omfattning situationen kräver skall flyttas från ett bestämt område eller att det är förbjudet att vistas på en bestämd ort eller att avlägsna sig därifrån eller att rätten att göra detta är begränsad. Bestämmelserna begränsar den frihet att förflytta sig om vilken föreskrivs i 7 § regeringsformen, men syftet med åtgärderna enligt bestämmelsen är att skydda människors liv och hälsa. När ett område evakueras för att boende eller vistelse där äventyrar människors säkerhet måste, för att syftet med evakueringen skall kunna tryggas, rätten att röra sig inom det farliga området kunna förbjudas eller begränsas. Syftet med förbudet mot att avlägsna sig från en ort är att förhindra okontrollerad förflyttning av befolkningen från ett område i en sådan situation då befolkningen på vägen skulle utsättas för fara, t.ex. på grund av strålning eller krigsoperationer. Om de i 65 § 1 mom. 2 och 3 punkten föreslagna begränsningarna av befolkningens rörelsefrihet har föreskrivits i grundlagsordning i lagen om befolkningsskydd och de kan därför införas genom vanlig lag. Bestämmelsen om förflyttning av ämbetsverk, inrättningar och egendom till annan ort innebär en utvidgning av bestämmelserna i lagen om befolkningsskydd. Staten, kommunerna och de offentligt rättsliga samfunden omfattas enligt grundlagsutskottets tolkning inte av skyddet för de grundläggande rättigheterna, varför det är möjligt att genom vanlig lag föreskriva om flyttning av dem till annan ort. Produktionsanläggningarna omfattas indirekt av de grundläggande rättigheterna. Genom att man ingriper i en juridisk persons ställning påverkas rättigheterna för de individer som ingår i den. Vid evakuering måste dess personal i vilket fall som helst flyttas till trygga ort. Genom att produktionsanläggningen i sin helhet överförs tryggas förutom människornas säkerhet också den rätt att idka näring och att arbeta på placeringsorten om vilken föreskrivs i 15 § regeringsformen. Eftersom den ovan nämnda utvidgningen av befogenheterna gäller undantagsförhållanden kan om den i vilket fall som helst med stöd av 16 a § regeringsformen föreskrivas genom vanlig lag.

Skyddet för hemfrid

Sådana befogenheter för myndigheterna som begränsar det skydd för hemfriden som avses i 8 § regeringsformen ingår i lagförslagets 17 §, enligt vilken räddningsmyndigheterna kan göra inspektioner för att kontrollera arrangemangen inom räddningsverksamheten och befolkningsskyddet, och i 35 §, där det föreskrivs om förrättande av brandsyn. Enligt 86 § har den som utför en undersökning i syfte att utreda orsakerna till en olycka rätt att få tillträde till olycksplatsen. Polisen är enligt 87 § skyldig att vid behov ge handräckning vid utförandet av inspektion eller syn enligt 17 och 35 §. Om bransynen föreskrivs i den gällande lagen om brand- och räddningsväsendet och om beredskapsinspektioner i lagen om befolkningsskydd. Beredskapsinspektionerna kan omfatta också annat än beredskapsarrangemang för undantagsförhållanden, vilket innebär en utvidgning av det nuvarande systemet för inspektioner. Brandsynerna och inspektionerna i anslutning till undersökning av orsakerna till en olycka kan också gälla bostäder. Enligt grundlagsutskottets tolkning (GrUU 19/1985 rd, GrUU 1/1986 rd, GrUU 3/1987 rd) ingriper en inspektion av en bostad i själva kärnan i skyddet för de grundläggande rättigheterna. I 8 § regeringsformen finns en begränsningsklausul enligt vilken genom lag kan föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. Innan bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformen ändrades (969/1995) tillämpade grundlagsutskottet en fast praxis beträffande lagstiftningordningen i fråga om bestämmelser som innebar ett undantag från hemfridsskyddet. Enligt utskottet kunde också andra undantag göras från hemfridsskyddet än husrannsakan, men om undantaget måste föreskrivas genom lag, och undantag kom i regel i fråga endast om ett viktigt allmänt intresse krävde det. Under den tid som de nuvarande bestämmelserna om de grundläggande rättigheterna har varit i kraft har grundlagsutskottet tagit ställning till när det är möjligt att genom vanlig lag föreskriva om inspektioner som behövs för utredning av brott, men däremot har utskottet inte tagit

ställning till när detta är möjligt för tryggnad av de grundläggande rättigheterna. Syftet med brandsynerna är att garantera människors säkerhet genom att förebygga eldsvådor och andra olyckor. Syftet med den bestämmelse som införs är att skydda människors liv, hälsa och egendom samt miljön, och den begränsning av hemfriden som bestämmelsen innebär kan anses ske i syfte att trygga de grundläggande rättigheterna. En brand- eller olycksrisk äventyrar inte enbart ett objekts egen säkerhet, utan en eldsvåda, explosion eller annan motsvarande olycka drabbar också dem som bor eller vistas i närheten av det. Ett viktigt allmänt intresse kan således också anses förutsätta inspektioner.

Avsikten med de undersökningar av olyckor som räddningsmyndigheterna startar är att utreda orsaken till en eldsvåda eller någon annan olycka, så att man får information för förebyggande av motsvarande olyckor. I 86 § föreslås att den som utför en undersökning skall ha rätt att få tillträde till olycksplatsen samt att ta prover. Om det finns skäl att misstänka brott, utför polisen undersökningen och vidtar de föreslagna åtgärderna. Syftet med de inspektioner som utförs i samband med utredningen av orsaken till en eldsvåda är således att främja människors säkerhet, och den begränsning av hemfriden som de innebär är relativt liten i förhållande till den allmänna nytta som de medför. Beredskapsinspektionerna skall inte omfatta bostäder, varför de inte innebär begränsningar i själva kärnan i hemfridsskyddet.

Egendomsskyddet

I 47 § föreskrivs om befogenheter för räddningsledaren att ta i bruk byggnader, kommunikations- och dataförbindelser och -medel samt materiel, redskap och förnödenheter, livsmedel, bränsle och smörjmedel samt släckningsämnen som behövs för räddningsverksamheten, om situationen inte annars kan bemästras. För dessa förnödenheter skall betalas full ersättning, och eventuella skador på egendomen skall ersättas. Syftet med befogenheterna är att göra det möjligt att komplettera räddningsmännens materiel, utrustning, om det finns ett tvingande och brådskande behov av detta och om sådan finns att tillgå i närheten av olycksplatsen. Egendom kan endast tas i bruk i exceptionella nödsituationer när människor, egendom

eller miljön är hotad och om större skador kan förhindras genom åtgärden. Den begränsning av skyddet för egendom som bestämmelsen innebär kan anses vara ringa, eftersom den gäller exceptionella situationer och ett begränsat antal människor eller juridiska personer som befinner sig i närheten av en olycksplats och eftersom full ersättning betalas.

I räddningsverksamheten kan också sådana åtgärder vidtas som skadar olycksobjektet eller egendom i närheten av det men som är nödvändiga för att en eldsvåda skall kunna släckas eller någon annan skada avvärjas. I dessa fall är det fråga om en nödsituation då man genom åtgärder som hänför sig till en taktik eller teknik inom släcknings- eller räddningsverksamheten förhindrar uppkomsten av en större skada. För sådana åtgärder betalas inte ersättning, utan de utgör en del av skadorna vid olyckan i fråga.

Enligt 65 § 1 mom. 5 punkten kan statsrådet under undantagsförhållanden berättigas att bestämma om ibruktagande av olika slag av egendom för befolkningsskyddet. Bestämmelsen ingår i den gällande lagen om befolkningsskydd, men systemet för ersättningar som betalas för att egendomen tas i bruk (76 §) föreslås bli ändrat. Undantag kan göras från principen om full ersättning och skälig ersättning betalas, om skadan med beaktande av den skadelidandes förmögenhetsförhållanden och andra omständigheter skall anses vara liten eller om stats- eller samhällsekonomiska skäl på grund av skadornas stora mängd oundgängligen kräver det. Ersättningssystemet överensstämmer med systemet enligt beredskapslagen. I beredskapslagen har man utgått från att inskränkningar i ett enskilt intresse under undantagsförhållanden till en viss gräns måste kunna göras till förmån för ett allmänt intresse. Beredskapslagen har stiftats i grundlagsordning. Bestämmelsen om systemet för ersättning för egendom som tagits i bruk kräver inte nödvändigtvis grundlagsordning, eftersom bestämmelsen gäller undantagsförhållanden, under vilka det enligt 16 a § regeringsformen är möjligt att genom lag föreskriva om sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är nödvändiga.

Grundlagsutskottet har vid behandlingen av en ändring av lagen om befolkningsskydd tagit ställning till utvidgningen av skyldigheten att inrätta skyddsrum, om vilken före-

skrivs i 9 § i nämnda lag, som en fråga som gäller begränsning av ägarens frihet att använda en byggnad. Grundlagsutskottet ansåg (GrUU 6/1989 rd) att grundlagsordning inte krävdes för att skyldigheten att bygga skyddsrum då utvidgades från att ha gällt begränsade områden till att omfatta hela landet. I lagen om räddningsväsendet föreslås att det undantag från skyldigheten att bygga skyddsrum som gäller egnahemshus och parhus slopas i lagen, vilket innebär att skyddsrum krävs i fråga om ett litet antal sådana bostadshus vilka beträffande sin storlek når upp till den gräns då skyddsrum enligt huvudregeln skall byggas, dvs. 600 m². Syftet med skyldigheten att inrätta skyddsrum är att främja skyddet för liv, om vilket föreskrivs i 6 § regeringsformen, och den kan med avseende på hur betungande den är jämföras med de övriga skyldigheter som begränsar användningsfriheten vilka skall beaktas vid nybyggnad. Också om denna utvidgning kan således föreskrivas genom vanlig lag. Skyldigheten att skaffa brandvarnare till samtliga bostäder och övernattningsställen (31 §) kan på motsvarande sätt betraktas som en begränsning av ägarens rätt att använda lokalerna. Den begränsas inte till att endast gälla bostäder och lokaler som byggs efter att lagen trätt i kraft utan omfattar också redan befintliga lokaler. Åtgärden är inte särskilt betungande, men dess verkningar när det gäller räddandet av människoliv vid eldsvåda är betydande.

Kommunernas självstyrelse

Lagförslaget innehåller bestämmelser enligt vilka uppgifterna inom räddningsväsendet vid behov skall skötas utan hinder av kommungränserna så, att nödcentralen alarmerar den närmaste ändamålsenliga enheten (13 §) och den regionala brandchefen vid behov kan ta sig an ledningen av räddningsverksamheten (46 §). För bistånd skall full ersättning betalas, om kommunerna inte har kommit överens om något annat. Den regionala brandchefen kan vid ledningen av verksamheten också bestämma om åtgärder som medför kostnader för en annan kommun. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis

när det gäller kommunernas självstyrelse (RF 52 § 2 mom.) består det grundlagsskyddade innehållet i kommunernas självstyrelse av förhindrande av att det genom vanliga lagar görs ingrepp i självstyrelsens viktigaste särdrag på ett sätt som sakligt sett gör självstyrelsen betydelselös (GrUU 14/1986). Som sådana delområden inom kommunernas självstyrelse som åtnjuter grundlagsskydd har betraktats bl.a. kommunernas beskattningsrätt och kommuninvånarnas rätt till egenhändigt valda förvaltningsorgan. De ovan nämnda punkterna i lagförslaget begränsar sig till operativ verksamhet, dvs. räddning av människor och egendom i händelse av en olycka, och de bidrar till att trygga människors liv och personliga säkerhet, och verksamheten enligt de föreslagna bestämmelserna kan inte anses inskränka kommunernas administrativa beslutanderätt. En nödcentral utövar vid alarmering inte administrativ beslutanderätt, utan den sänder till olycksplatsen en eller flera enheter i enlighet med de alarmeringsanvisningar som på förhand gjorts upp tillsammans med de kommunala räddningsmyndigheterna, och om olyckan sprider sig alarmeras flera enheter. Om den regionala brandchefens ledningsuppgift och om kommunernas skyldighet att ge bistånd föreskrivs i den gällande lagen om brand- och räddningsväsendet. Den princip om alarmering av den närmaste enheten, oberoende av kommungränser, som föreslås i bestämmelsen om alarmeringsanvisningar (13 §) innebär att det genom lag föreskrivs om den verksamhetsmodell som i dag på basis av avtal tillämpas inom ett flertal områden. Kommunerna kan ges uppgifter genom lag. De uppgifter som här föreslås är inte av sådan natur att de skulle ingripa i självstyrelsens grundläggande särdrag. Till dessa delar bör grundlagsordning således inte krävas.

Regeringen anser att den föreslagna lagen av de orsaker som anges ovan kan stiftas som en vanlig lag. Eftersom frågan ger rum för tolkning bör utlåtande av riksdagens grundlagsutskott inhämtas.

Med stöd av vad som anförs ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om räddningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas i fråga om

1) *förhindrande* av eldsvådor och andra olyckor, om inte annat bestäms i någon annan lag eller i förordning,

2) *räddningsverksamhet*, varmed avses sådana skyndsamma åtgärder till följd av en olycka eller en hotande olycka som vidtas för att skydda och rädda människor, egendom och miljön samt för att begränsa skadorna och lindra följderna, och

3) *befolkningsskydd*, varmed avses att människor och egendom skyddas, verksamheten inom ämbetsverk, inrättningar och produktionsanläggningar som är viktiga för samhällsfunktionerna tryggas och uppgifter som nämns i 2 punkten utförs under undantagsförhållanden som avses i 2 § beredskapslagen (1080/1991) och 1 § lagen om försvarstillstånd (1083/1991) samt att beredskap skapas för detta.

De funktioner som nämns i 1 mom. bildar ett verksamhetsområde som kallas *räddningsväsendet*.

Denna lag tillämpas inte på sådan verksamhet som avses i lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (300/1979), lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (378/1974), lagen om sjöräddningstjänst (628/1982) eller luftfartslagen (281/1995).

2 kap.

Ansaret för räddningsväsendet

2 §

Räddningsmyndigheter

Statliga räddningsmyndigheter är det ministerium som svarar för räddningsväsendet samt länsstyrelserna.

Kommunala räddningsmyndigheter är brandchefen och de tjänsteinnehavare inom räddningsväsendet som kommunen har förordnat att sköta dessa uppgifter samt kommunens behöriga kollegiala organ.

Närmare bestämmelser om räddningsmyndigheternas uppgifter utfärdas vid behov genom förordning.

3 §

De statliga räddningsmyndigheternas uppgifter

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet skall sköta räddningsväsendets riksomfattande förberedelser och organisering samt samordna sådana uppgifter inom räddningsverksamheten och befolkningsskyddet vilka hör till olika ministeriers förvaltningsområden, leda räddningsväsendet samt utöva tillsyn över att räddningsväsendets tjänster finns att tillgå och tillsyn över nivån på dessa tjänster.

I länen sköter länsstyrelserna inom sitt område de uppgifter som nämns i 1 mom.

4 §

Det kommunala räddningsväsendets uppgifter

Kommunen svarar för räddningsväsendet inom sitt område och skall i detta syfte

- 1) sörja för de uppgifter som hör till räddningsverksamheten,
- 2) upprätthålla beredskapen inom befolkningsskyddet och vid behov sörja för de uppgifter som hör till det,
- 3) samordna olika myndigheters och andra berörda instansers uppgifter inom räddningsväsendet,
- 4) sörja för brandsyn och andra åtgärder som räddningsmyndigheterna är skyldiga att vidta för att förebygga olyckor,
- 5) för sitt vidkommande sörja för personalutbildningen inom räddningsväsendet samt
- 6) bedriva upplysning och rådgivning i frågor som gäller räddningsväsendet.

5 §

Organisering av kommunens räddningsväsende

Varje kommun skall ha en brandkår. Brandkåren kan vara kommunens egen brandkår eller en frivillig brandkår, anstaltsbrandkår eller industribrandkår som har ingått avtal med kommunen.

Den verksamhet som olika verksamhetsområden i kommunen bedriver inom ramen för befolkningsskyddet samordnas av kommundirektören.

Kommunerna kan samarbeta för skötseln av räddningsväsendets uppgifter enligt vad som föreskrivs i kommunallagen (365/1995).

6 §

Andra myndigheters uppgifter

Polisen, gränsbevakningsväsendet, social- och hälsovårdsmyndigheterna, de myndigheter och inrättningar som ansvarar för jord- och skogsbruket, miljöförhållningsmyndigheterna, de myndigheter som ansvarar för passagerar- och godstransport eller datakommunikation samt de ämbetsverk och inrättningar som ansvarar för strålsäkerheten och väderleks-tjänsten är vid sidan av räddningsmyndigheterna skyldiga att delta i räddningsverk-

samheten och befolkningsskyddet enligt vad som bestäms om deras uppgifter.

Statliga och kommunala myndigheter och inrättningar skall dessutom på begäran ge räddningsmyndigheterna handräckning som hör till myndighetens eller inrättningens verksamhetsområde eller annars är förenlig med det.

Om deltagande och handräckning enligt 1 och 2 mom. meddelas vid behov närmare bestämmelser genom förordning.

7 §

Frivilligarbete

Organisationer som är verksamma på räddningsväsendets område kan av räddningsmyndigheterna anföras uppgifter inom utbildning, rådgivning och upplysning. Frivilliga kan anlitas för att bistå räddningsväsendet i dess uppgifter.

8 §

Egen beredskap

De som äger eller inneharen byggnaden eller som utövar industri- eller affärsverksamhet samt ämbetsverk, inrättningar och andra sammanslutningar är skyldiga att ha beredskap att när fara hotar skydda människor och egendom som finns på ifrågavarande plats samt miljön och att vidta sådana räddningsåtgärder som de på egen hand förmår genomföra.

9 §

Planeringsskyldighet

Räddningsmyndigheterna samt andra myndigheter och sammanslutningar som har uppgifter eller handräckningsuppgifter inom räddningsväsendet är skyldiga att tillsammans göra upp behövliga planer för räddningsväsendet.

De kommuner i vilka finns en i 3 § 5 punkten kärnenergilagen (990/1987) avsedd kärnanläggning eller en i förordning särskilt definierad anläggning som medför risk för storolycka skall göra upp en räddningsplan för den händelse en olycka inträffar i anläggningen. När planen görs upp skall de invånare som riskerar att utsättas för fara höras, och det skall sörjas för att informa-

tion ges om planen.

De som äger eller inneharen byggnaden eller som utövar industri- eller affärsverksamhet samt ämbetsverk, inrättningar och andra sammanslutningar skall göra upp en plan för de åtgärder som avses i 8 § om vilken bestäms i förordning.

3 kap.

Kommunalt samarbete

10 §

Bistånd

En kommun skall vid behov bistå en annan kommun i fråga om räddningsverksamhet och befolkningsskydd.

11 §

Kretsindelning

För organisering av alarmeringsverksamheten indelas landet i alarmeringskretsar, vilka fastställs av statsrådet.

För säkerställande av ledningen samt för effektivisering av samarbetet indelas länen i samsamarbetsområden. Länsstyrelserna fastställer indelningen i samsamarbetsområden och bestämmer vilken kommun som skall vara centralort inom samsamarbetsområdet.

12 §

Regional brandchef

Ett samsamarbetsområde skall ha en regional brandchef, som skall samordna planeringen inom räddningsväsendet och vid behov leda räddningsverksamheten inom samsamarbetsområdet. Kommunerna kan också komma överens om att anförtro den regionala brandchefen andra uppgifter.

Den regionala brandchefen och ett nödvändigt antal ersättare utses av länsstyrelsen bland befälen i huvudsyssla i kommunerna inom samsamarbetsområdet.

Kostnaderna för skötseln av den regionala brandchefens uppgifter delas mellan kommunerna enligt vad dessa avtalar. Kan kommunerna inte komma överens om detta, avgör länsstyrelsen hur kostnaderna skall delas.

13 §

Alarmeringsanvisningar

En kommun skall tillsammans med grannkommunerna, den regionala brandchefen, de myndigheter som deltar i räddningsverksamheten, de myndigheter som ger handräckning samt nödcentralen göra upp anvisningar om alarmering av resurser som behövs för räddningsverksamheten samt om bistånd mellan kommunerna. Alarmeringsanvisningarna skall avfattas så att nödcentralen kan alarmera de närmaste ändamålsenliga enheterna oberoende av vilken kommun dessa tillhör.

4 kap.

Räddningsväsendets beredskap

14 §

Allmänt beredskapskrav

Räddningsväsendet skall planeras och organiseras så att de åtgärder som hänför sig till detta kan vidtas utan dröjsmål och effektivt.

15 §

Det kommunala räddningsväsendets servicenivå

Kommunens räddningsväsende skall ha en servicenivå som motsvarar olycksriskerna på kommunens område.

Kommunen skall utreda och bedöma olycksriskerna inom sitt område samt utgående från dessa bestämma räddningsväsendets servicenivå, vilken innefattar brandkårens personal, materiel och utryckningstid. Servicenivån innefattar också planering, förebyggande av olyckor, befolkningsskydd samt stödfunktioner som behövs i räddningsverksamhet.

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet meddelar vid behov bestämmelser om den lägsta godtagbara nivån för tjänster.

16 §

Tillsyn över det kommunala räddningsväsendets servicenivå

Länsstyrelsen skall utöva tillsyn över att kommunens räddningsväsende håller i gällande lagstiftning och andra bestämmelser föreskriven servicenivå. I detta syfte har länsstyrelsen rätt att av kommunerna och samkommunerna få behövliga uppgifter och utredningar.

Om kommunens räddningsväsende uppvisar avsevärda brister som kommunen inte avhjälper inom en tid som länsstyrelsen bestämmer, kan länsstyrelsen enligt 81 § förplikta kommunen att vidta åtgärder för att den servicenivå som lagen föreskriver skall uppnås.

17 §

Inspektion av beredskapen

Räddningsmyndigheterna kan göra inspektioner för att förvissa sig om att arrangemangen inom räddningsväsendet uppfyller lagens krav. Den som förrättar inspektionen har rätt att få tillträde till de lokaliteter som skall inspekteras samt att få uppgifter om planer och andra arrangemang som krävs enligt denna lag eller i en förordning eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Bestämmelsen gäller inte försvarsmakten.

18 §

Statens bidrag till upprätthållandet av beredskapen

Staten kan bidra till att upprätthålla räddningsväsendets beredskap genom att skaffa specialmateriel eller finansiera bestämd verksamhet, om det av någon särskild anledning är ändamålsenligt att materielen skaffas eller verksamheten finansieras av statens medel.

5 kap.

Utbildning och behörighetsvillkor inom räddningsväsendet

19 §

Statens ansvar för utbildningen

Staten sköter yrkesutbildningen inom räddningsväsendet samt utbildningen av den ledande och specialiserade personalen inom befolkningsskyddet. Närmare bestämmelser om hur utbildningen ordnas ingår i lagen om Räddningsinstitutet (1165/1994) och förordningen om Räddningsinstitutet (1237/1994).

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet kan också bemyndiga någon annan läroanstalt än Räddningsinstitutet att ge yrkesinriktad grundutbildning inom räddningsområdet.

20 §

Kommunens ansvar för utbildningen

Kommunen skall

1) ordna utbildning för dem som har ansvar för skydd av bostadshus och kommunens inrättningar samt för andra personer inom kommunens befolkningsskyddsorganisation än sådana som avses i 19 § 1 mom.,

2) leda den utbildning som syftar till skapande av egen beredskap hos företag och inrättningar,

3) se till att avtalsbrandkårernas personal och den kommunala brandkårens personal i bisyssla har tillräcklig utbildning.

21 §

Behörighetsvillkor för räddningsväsendets personal

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för räddningsväsendets personal i huvudsyssla meddelas genom förordning.

Bestämmelser om vilken utbildning som krävs av personal som inte är anställd i huvudsyssla meddelas vid behov av det ministerium som svarar för räddningsväsendet.

6 kap.

Förebyggande av olyckor

22 §

Allmänt förebyggande av olyckor

Räddningsmyndigheterna skall förebygga eldsvådor samt bidra till att förebygga andra olyckor enligt vad som nedan föreskrivs.

23 §

Säkerhet i fråga om användning av byggnader och anordningar

Byggnader och konstruktioner samt deras omgivning skall planeras och hållas i skick så att risken för att en eldsvåda uppstår eller sprider sig är liten och så att räddningsverksamhet är möjlig om en olycka inträffar.

Ägaren eller innehavaren skall se till att

1) sådan av myndigheterna eller i gällande bestämmelser föreskriven släcknings-, räddnings- och bekämpningsmateriel, föreskrivna anordningar som underlättar släcknings- och räddningsarbetet, branddetektorer och larmanordningar samt övrig apparatur som röjer hotande fara, skyltar som anger utgångar och säkerhetsbeteckningar samt skyddsrummens utrustning och anordningar är funktionsdugliga och att de underhålls och inspekteras så som det ministerium som svarar för räddningsväsendet vid behov bestämmer, att

2) eldstäder och rökkanaler sotas samt att

3) ventilationskanaler och -anordningar regelbundet underhålls och rengörs.

24 §

Aktsamhetsplikt

Eld samt lättantändliga och explosiva eller annars farliga ämnen skall hanteras varsamt och med iakttagande av tillräcklig försiktighet.

När en reparation eller annan åtgärd medför avsevärd ökning av brandrisken eller risken för en annan olycka, skall tillräckliga försiktighetsåtgärder vidtas.

Var och en är skyldig att så långt han för-

mår se till att bestämmelserna om förebyggande av eldsvåda och andra olyckor iakttas där han har bestämmanderätt.

25 §

Att göra upp öppen eld

Lägereld eller annan öppen eld får inte göras upp i skog eller i närheten av skog, om förhållandena på grund av torka, vind eller av någon annan orsak är sådana att risken för skogsbrand är uppenbar.

På annans mark får öppen eld inte utan tvingande skäl göras upp utan lov.

På skogsmark får hyggesbränning även under torka utföras med iakttagande av särskild försiktighet och under tillsyn av en yrkesman inom skogsbranschen.

26 §

Anmälan om hygges- och halmbränning

Nödcentralen skall på förhand underrättas om hyggesbränning av skogsmark samt halmbränning.

27 §

Brandsäkerheten på torvproduktionsområden

Den som producerar torv skall i sin verksamhet fästa särskild uppmärksamhet vid förebyggande av eldsvåda. Torvupptagningen skall avbrytas när vinden eller andra orsaker medför uppenbar brandfara.

28 §

Spaning efter skogsbränder och varning för skogsbrand

När risken för skogsbrand är uppenbar skall länsstyrelsen på glest bebodda områden ordna effektiv spaning efter skogsbränder.

Om väderleken anses medföra uppenbar fara för skogsbrand, skall den myndighet som svarar för väderlekstjänsten se till att varning för skogsbrand utfärdas för området.

29 §

Släckvatten

Kommunen skall se till att tillräckligt med

vatten för räddningsverksamhetens behov finns att tillgå.

30 §

Allmän handlingsskyldighet

Var och en som märker eller får veta att en eldsvåda har brutit ut eller att någon annan olycka har inträffat eller är överhängande och som inte genast kan släcka branden eller avvärja faran är skyldig att utan dröjsmål underrätta dem som svävar i fara, göra nödanmälan samt efter förmåga vidta räddningsåtgärder.

31 §

Särskilda säkerhetskrav

I byggnader och lokaliteter där människor bor eller övernattar skall finnas ett tillräckligt antal brandvarnare eller anordningar som ger minst motsvarande skydd.

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet kan bestämma att till platser där verksamheten eller förhållandena medför större risk än vanligt för brand eller människors säkerhet eller för miljön skall skaffas ändamålsenlig släckningsmateriel och annan utrustning som underlättar räddningsarbetet, samt att på platserna i fråga skall vidtas även andra nödvändiga försiktighetsåtgärder för tryggnad av människoliv och egendom vid olyckor. För en enskild plats kan kommunens räddningsmyndighet meddela motsvarande bestämmelser.

Om arrangemang för förhindrande av storolyckor som beror på farliga ämnen och för begränsning av följderna av sådana olyckor föreskrivs genom förordning. Det ministerium som svarar för räddningsväsendet kan meddela närmare bestämmelser om arrangemangen.

32 §

Installation av räddningsväsendets anordningar

Ägaren av en byggnad är skyldig att tillåta att de kommunala räddningsmyndigheterna i byggnaden installerar anordningar som räddningsväsendet behöver, om dessa inte vållar oskäligen olägenhet. Om ingen överenskomst nås om placeringen av anordningarna,

beslutar byggnadslovsmyndigheten om saken.

7 kap.

Brandsyn

33 §

Brandsynens innehåll

Syftet med brandsyn är att förebygga faror som eldsvådor och andra olyckor medför för människor, egendom eller miljön.

Vid brandsyn skall kontrolleras att byggnaden eller konstruktionen, dess omgivning samt de övriga förhållandena på platsen är säkra samt att fastighetens ägare eller innehavare på föreskrivet sätt har beredskap att förebygga olyckor och avvärja skador och beredskap för befolkningsskydd.

I samband med brandsyn skall också fastighetens skyddsrum granskas samt kontrolleras att utrustningen i skyddsrummet fungerar.

I samband med brandsynen ges vid behov råd om hur eldsvådor och andra olyckor kan avvärjas.

34 §

Platser där brandsyn skall förrättas

Brandsyn skall förrättas

1) i boningshus och på platser som med hänsyn till personsäkerheten och brandsäkerheten kan jämföras med boningshus, med intervaller som kommunen bestämmer,

2) på platser som bestäms genom förordning och på vilka riskerna för personsäkerheten och brandsäkerheten eller för miljön kan anses vara större än vanligt, årligen och vid behov oftare, samt

3) på platser som bestäms genom förordning innan verksamheten på platsen inleds eller när den väsentligt ändras.

Vid behov förrättas efterbesiktningar genom vilka kontrolleras att föreskrifter som har meddelats vid brandsynen har iaktagits.

Av särskilda skäl kan brandsyn vid behov förrättas också vid andra tidpunkter.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte områden eller egendom som försvarsmakten besitter, om dessa skall hemlighållas med hänsyn till rikets säkerhet och försvarsmakten meddelar att den sköter brandsynen.

35 §

Förrättande av brandsyn

Brandsyn får förrättas av kommunens räddningsmyndighet.

Den som förrättar brandsyn skall ges tillträde till samtliga de lokaliteter som synen gäller. En representant för syneobjektet skall dessutom förevisa de planer samt övriga handlingar och arrangemang som krävs enligt denna lag och enligt en förordning eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

Över brandsyn skall upprättas ett protokoll, som skall delges den som äger eller innehar syneobjektet eller dennes företrädare.

36 §

Rätt att få upplysningar om byggnader

För brandsynerna har en kommunal räddningsmyndighet rätt att trots sekretessbestämmelser ur myndigheternas byggnadsregister få upplysningar om byggnader samt om deras ägare och innehavare samt att få förteckningar där uppgifterna är grupperade enligt område, byggnadstyp eller på annat sätt, dock inte ur byggnadsregister som gäller sådan egendom som avses i 34 § 4 mom.

37 §

Föreläggande att avhjälpa brister

Om brister konstateras vid en brandsyn, skall myndigheten bestämma att dessa skall avhjälpas. Kan en brist inte avhjälpas genast, skall en frist utsättas för detta.

Om en brist eller ett felaktigt förfarande som konstaterats i samband med brandsyn eller annars medför omedelbar olycksrisk, får kommunens räddningsmyndighet genast avbryta verksamheten och bestämma vilka åtgärder som nödvändigt måste vidtas för att olyckor skall förebyggas. Myndighetens beslut skall iaktas omedelbart.

8 kap.

Sotning

38 §

Ordnande av sotning

Kommunen beslutar om ordnandet av sotningstjänsterna i kommunen.

Kommunen kan

- 1) sköta sotningen själv,
- 2) skaffa sotningstjänsterna hos en privat tjänsteproducent, eller
- 3) tillåta att ägare eller innehavare av byggnader i kommunen eller i en del av den träffar avtal om sotningen med en privat tjänsteproducent.

När kommunen ordnar sotningsservicen på det sätt som avses i 2 mom. 1 eller 2 punkten kan den också bestämma sötningssavgiften.

En kommunal räddningsmyndighet kan tillåta att ett enskilt objekt sotas av någon annan än en sotare.

39 §

Sotares behörighet

En sotare eller den som ansvarar för ett sotningsarbete skall ha den behörighet som föreskrivs genom förordning.

40 §

Underrättelse om fel

Konstaterar sotaren sådana brister i eldstäder och rökkanaler som kan medföra brandfara, skall han skriftligen underrätta den som representerar sotningsobjektet och den kommunala räddningsmyndigheten om förhållandet.

41 §

Sotningsförteckning

Den som utövar sotaryrket skall föra för-

teckning över de objekt som han har sotat och på begäran avgiftsfritt ge räddningsmyndigheten uppgifter ur förteckningen. Uppgifterna skall sparas tio år efter att en åtgärd vidtogs.

9 kap.

Nödcentraler

42 §

Nödcentraler

För mottagning av nödmeddelanden och för alarmering skall de kommuner som hör till en sådan alarmeringskrets som avses i 11 § inrätta och driva en nödcentral. Nödcentralen placeras i den kommun som det ministerium som svarar för räddningsväsendet bestämmer.

Om de statliga försöksnödcentralerna bestäms särskilt.

Kan kommunerna inte komma överens om inrättandet och drivandet av en nödcentral och om delningen av kostnaderna, beslutar länsstyrelsen om saken.

På staten ankommer att anordna teleförbindelser mellan nödcentralerna samt mellan nödcentralerna och länsstyrelserna och att hålla dessa förbindelser i skick.

43 §

Nödcentralernas uppgifter

En nödcentral skall ta emot nöd- och olycksmeddelanden vid alla tidpunkter på dygnet och larma den hjälp som behövs samt fungera som sambandscentral för räddningsverksamheten. Nödcentralen kan också sköta andra uppgifter, om dessa inte är till förfång för nödcentralens verksamhet enligt denna lag.

En nödcentral har för utförandet av sina uppgifter oberoende av tystnadsplikt rätt att av ett teleföretag som avses i telemarknadslagen (396/1997) avgiftsfritt få identifieringsuppgifter om den anslutning från vilken ett nödmeddelande har kommit. En nödcentral har rätt att få motsvarande uppgifter om ett teleföretags anslutningar också genom teknisk anslutning eller annars i form av massutlämnande.

Närmare bestämmelser om nödcentralernas

uppgifter meddelas vid behov genom förordning.

44 §

Nödcentralernas riksomfattande uppgifter

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet får bestämma att en nödcentral som anses lämplig för ändamålet skall bistå länsstyrelsen såsom länets sambands- och ledningscentral samt att en nödcentral som anses lämplig för ändamålet skall bistå ministeriet såsom riksomfattande sambands- och ledningscentral. Till länets nödcentral och till den riksomfattande nödcentralen betalas en skälig årlig ersättning av statens medel.

10 kap.

Räddningsverksamhet

45 §

Räddningsverksamhetens innehåll

Till räddningsverksamheten hör att ta emot nödmeddelanden, larma räddningsenheter och annan hjälp, varna befolkningen, avvärja hotande olyckor, skydda och rädda människor, miljö och egendom som hotas av fara, att släcka eldsvådor samt avvärja och begränsa andra skador, efterröjning och efterbevakning samt ledning, information, underhåll, försörjning och andra stödfunktioner i anslutning till detta.

46 §

Ledning av räddningsverksamhet

Om kommunerna inte kommer överens om annat, skall räddningsledaren komma från den kommun där olyckan eller farosituationen har uppstått. Räddningsverksamheten leds av räddningsmyndigheten eller av någon annan som hör till den kommunala brandkåren till dess att räddningsmyndigheten övertar ledningen av verksamheten.

Den regionala brandchefen kan överta ledningen av räddningsverksamhet inom samarbetsområdet. Av särskilda skäl, har länsstyrelsen eller det ministerium som svarar för räddningsväsendet rätt att ge befallningar om räddningsverksamheten och att till räddningsledare utse någon annan än en person

som avses ovan i denna paragraf.

Om myndigheter från flera verksamhetsområden deltar i räddningsverksamheten, är räddningsledaren i den situationen allmän ledare.

47 §

Räddningsledarens befogenheter

För släckning av en brand och förhindrande av att elden sprider sig samt för avvärjande av andra olyckor och begränsande av skador har räddningsledaren och en myndighet som avses i 46 § 2 mom., om situationen inte annars kan bemästras, rätt att

1) befalla människor att söka skydd samt evakuera människor och egendom,

2) vidta sådana nödvändiga åtgärder som kan medföra skada för fast eller lös egendom,

3) bestämma att byggnader, kommunikations- och dataförbindelser och redskap för dessa samt materiel, redskap och förnödenheter, livsmedel, bränsle och smörjmedel släckningsämnen som behövs för räddningsverksamheten ställs till förfogande,

4) vidta andra åtgärder som är nödvändiga för räddningsverksamheten.

Det får inte krävas att sådan i 1 mom. 3 punkten avsedd egendom som ägaren eller innehavaren samtidigt själv behöver för att avvärja en eldsvåda eller någon annan olycka skall överlätas, om detta inte är nödvändigt för räddande av människoliv. Kommunen skall betala full ersättning för egendom som tas i bruk samt ersätta eventuella skador på egendomen.

48 §

Skyldighet att delta i räddningsverksamhet

Räddningsledaren har rätt att ge order om att en arbetsför person som befinner sig på en brand- eller olycksplats eller i dess närhet och som inte hindras av ett giltigt skäl skall delta i räddningsverksamheten, om detta är nödvändigt för att en människa skall kunna räddas eller någon annan olycka avvärjas. I motsvarande situation har en räddningsmyndighet, om situationen inte annars kan bemästras, rätt att ge order om att arbetsföra personer som uppehåller sig i kommunen ofördröjligen skall infinna sig på brand- eller olycksplatsen och delta i räddningsverksam-

heten. En person har rätt att vägra att delta endast om han har giltigt skäl härför.

Vid olyckor och i farosituationer har räddningsledaren allmän bestämmanderätt också över andra än kommunala brandkårer, dock så att en industribrandkår eller annan anstaltsbrandkår får anlitas endast om anstalts säkerhet inte därigenom äventyras.

Den som har fått order att delta i räddningsverksamhet får inte lämna brand- eller olycksplatsen förrän räddningsledaren har givit honom lov att avlägsna sig.

49 §

Efterröjning och efterbevakning

Efter att brandkårens åtgärder inte längre behövs är den som äger eller innehar objektet skyldig att svara för efterröjning och efterbevakning efter en eldsvåda. Tidpunkten avgörs av räddningsledaren.

Kan ägaren eller innehavaren av objektet inte nås eller svarar han inte för efterröjningen och efterbevakningen, har räddningsledaren rätt att vidta nödvändiga åtgärder på ägarens eller innehavarens bekostnad.

50 §

Internationell räddningsverksamhet

Utöver vad som har överenskommits i internationella fördrag kan det ministerium som svarar för räddningsväsendet på begäran av en annan stat eller en internationell organisation besluta att genom räddningsväsendet ge bistånd till utlandet, när detta är motiveerat för att skydda människor, miljön eller egendom. På motsvarande sätt kan ministeriet vid behov begära bistånd från utlandet.

11 kap.

Befolkningsskydd

51 §

Skyddsberedskap

Utöver vad som i denna lag annars bestäms om räddningsväsendets uppgifter skall med tanke på undantagsförhållanden uppgöras behövliga planer, byggas skyddskonstruktioner samt lednings-, bevaknings- och

alarsystem och för befolkningsskyddet nödvändiga dataförbindelser samt skapas beredskap för evakuering, första hjälp och försörjning samt röjning och rengöring.

52 §

Myndigheternas rätt att få upplysningar

I syfte att hålla personal i beredskap för befolkningsskyddsuppgifter har en myndighet som svarar för befolkningsskyddet rätt att få behövliga befolkningsdata av de myndigheter som avses i lagen om registerförvaltningen (166/1996). Dessutom har den myndighet som svarar för befolkningsskyddet oberoende av tystnadsplikt rätt att av andra myndigheter och sammanslutningar avgiftsfritt få uppgifter om vilka personer som är anställda hos dessa och huruvida personerna i fråga hålls i beredskap för säkerställande av sammanslutningens verksamhet under undantagsförhållanden. Beträffande de personer som hålls i beredskap gäller rätten att få uppgifter också ålder, utbildning, yrke och arbetsförmåga.

För befolkningsskyddet har en räddningsmyndighet oberoende av tystnadsplikt rätt att ur register som myndigheter förfogar över få uppgifter om byggnader, fastigheter och lokaliteter, deras ägare, innehavare och användningsändamål, individualiserade och grupperade på det sätt som behövs för befolkningsskyddet och dess förberedelser.

För evakuering och för befolkningsskyddet har en räddningsmyndighet och en myndighet som svarar för person- och godstrafik oberoende av tystnadsplikt rätt att avgiftsfritt få uppgifter ur fordons- och körkortsregistren inom datasystemet för vägtrafiken. Rätten att få uppgifter gäller fordonet och dess typ, identifieringsuppgifter och uppgifter om ägare och innehavare samt uppgifter om körkortsinnehavare och hur dessa kan kontaktas. Myndigheten har oberoende av tystnadsplikt rätt att få uppgifter också ur trafikförvaltningens övriga datasystem på det sätt som överenskomms med den registeransvarige.

Rätten att få de uppgifter som avses ovan i denna paragraf gäller också uppgifter som lämnas genom teknisk anslutning eller annars i form av massutlämnande.

53 §

Skyldighet att delta i utbildning

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet och länsstyrelserna kan förordna en person som hålls i beredskap för befolkningsskyddsuppgifter att delta i befolkningsskyddsutbildning under högst tio dygn om året.

54 §

Befolkningsskyddsuppgifter i anslutning till anställningsförhållande

Befolkningsskyddsuppgifter som staten, en kommun, samkommun eller ett annat offentligt samfund, ett ämbetsverk eller en inrättning eller ett statligt affärsverk ansvarar för samt beredskap för sådana uppgifter hör till deras tjänsteinnehavares och befattningshavares tjänsteåligganden och till arbetsuppgifterna för personer i arbetsavtalsförhållande till dem. Detsamma gäller deltagande i utbildning som behövs för utförandet av dessa uppgifter.

55 §

Skyddsorter

För beredning och verkställighet av befolkningsskyddet kan det ministerium som svarar för räddningsväsendet föreskriva att ett bosättnings-, industri- eller trafikcentrum eller annat därmed jämförligt centrum skall vara skyddsort.

56 §

Skyldigheten att inrätta skyddsrum i samband med nybygge

Ägaren till en byggnad skall, när det är fråga om ett nybygge, i byggnaden eller dess närhet inrätta ett skyddsrum som är dimensionerat enligt grunder som fastställs genom förordning. Skyldigheten att inrätta skyddsrum gäller dock inte en tillfällig byggnad som är i användning högst fem år.

Skyddsrum skall inrättas för en byggnad eller byggnadsgrupp på samma tomt eller

byggnadsplats, om våningsytan är minst 600 m² och byggnaden eller byggnadsgruppen används såsom bostad eller arbetsplats.

När skyldigheten att inrätta skyddsrum för en nybyggnad bestäms beaktas inte byggnader som redan finns på samma tomt eller byggnadsplats och för vilka ett skyddsrum finns eller byggnader från vilkas färdigställande vid den tidpunkt när byggnadslov söks har förflutit längre tid än fem år.

Den myndighet som beviljar byggnadslov kan tillåta att ett gemensamt skyddsrum inrättas för två eller flera byggnader, förutsatt att skyddsrummet inrättas inom fem år från det att den första byggnaden färdigställts.

57 §

Skyldigheten att inrätta skyddsrum i samband med ombyggnad eller reparation

Om på en skyddsort i en färdig byggnad som saknar skyddsrum utförs en med nybygge jämförbar ombyggnad eller reparation som gäller minst 1 000 m² våningsyta och förutsätter byggnadslov, och byggnaden därefter används såsom bostad eller arbetsplats, skall ett skyddsrum inrättas i samband med ombyggnaden eller reparationen, om detta är möjligt utan stora svårigheter och till rimliga kostnader.

Om användningsändamålet för en på en skyddsort belägen färdig byggnad vars våningsyta omfattar minst 1 000 m² och som inte används som bostad eller arbetsplats ändras så, att byggnadslov eller åtgärdsstillstånd krävs, och byggnaden därefter används som bostad eller arbetsplats, skall ett skyddsrum inrättas i samband med ändringsarbetet, om detta är möjligt utan stora svårigheter och till rimliga kostnader.

58 §

Undantag från skyldigheten att inrätta skyddsrum

Bestämmelserna i denna lag om skyldigheten att bygga skyddsrum gäller inte skydd av gårdsbruksproduktion genom särskilda konstruktioner.

Produktionsbyggnader för gårdsbruk beaktas inte när skyldigheten att inrätta skyddsrum enligt denna lag bestäms.

59 §

Allmänna skyddsrum

Om de som bor på en skyddsort eller uppehåller sig där eller de som rör sig utomhus inte kan anses bli tillräckligt skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel och om deras säkerhet inte heller annars kan tryggas, skall kommunen bygga behövliga skyddsrum för dem.

60 §

Ledningslokaliteter

Kommunen skall ha en ledningscentral för befolkningsskyddet.

Nödcentralerna och ledningscentralerna för befolkningsskyddet skall byggas så att verksamhet kan bedrivas vid dem också under undantagsförhållanden.

Ledningscentralen för befolkningsskyddet i den kommun som utgör centralort inom samarbetsområdet skall ha sådan utrustning att den vid behov kan bistå länsstyrelsen i ledningen av befolkningsskyddet i kommunerna inom samarbetsområdet (kretsledningscentral).

61 §

Hur skyddsrum skall byggas

Ett skyddsrum skall ge dem som uppehåller sig i skyddsrummet säkerhet mot eventuella verkningar av vapen. Om kraven på hur skyddsrum skall byggas bestäms närmare genom förordning och genom tekniska föreskrifter av det ministerium som svarar för räddningsväsendet.

62 §

Beviljande av lättnader

Länsstyrelsen kan av synnerligen vägande skäl i enskilda fall bevilja befrielse från den lagstadgade skyldigheten att bygga skyddsrum.

Den myndighet som beviljar byggnadslov kan medge undantag från krav som en förordning eller byggnadsbestämmelser ställer på ett skyddsrum, om det finns motiverad anledning till ett sådant undantag och detta

inte väsentligt försvårar möjligheterna att få skydd.

63 §

Användning av skyddsrum och befolkningsskyddsmateriel under normala förhållanden

Skyddsrum samt redskap och anordningar som är avsedda för befolkningsskyddet får användas för annan verksamhet om de utan dröjsmål kan ställas till befolkningsskyddets förfogande.

64 §

Styrning av beredskapsplaneringen

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet kan meddela föreskrifter om befolkningsskyddets personalstyrkor och materialmängder samt om övriga grunder för befolkningsskyddsarrangemangen.

Ministeriet kan också meddela myndigheter och enskilda allmänna anvisningar om beredningen och verkställigheten av befolkningsskyddet samt om det samarbete detta förutsätter. Länsstyrelsen har motsvarande rätt inom länet.

65 §

Särskilda befogenheter under undantagsförhållanden

Om det i undantagsförhållanden som nämns i 2 § beredskapslagen eller 1 § lagen om försvarstillstånd är nödvändigt att inleda effektiviserad verksamhet eller införa skärpt beredskap inom räddningsväsendet, kan statsrådet genom förordning bemyndigas att bestämma

1) att varje finsk medborgare som har fyllt 17 men inte 65 år är skyldig att utföra sådana för skyddet av befolkningen nödvändiga arbetsuppgifter som han med beaktande av kroppskrafter och hälsotillstånd är förmögen att utföra,

2) att befolkningen eller en del därav, produktionsanläggningar, ämbetsverk och inrättningar samt egendom i den omfattning situationen kräver skall flyttas från ett bestämt område,

3) att det är förbjudet att vistas på en bestämd ort eller att avlägsna sig därifrån eller

att rätten att göra detta är begränsad,

4) att för tryggnad av befolkning och egendom utöver vad som ovan i denna lag bestäms skall byggas och ordnas behövliga skyddskonstruktioner och -anläggningar, och

5) att för befolkningsskyddet får tas i bruk byggnader och lägenheter, transport-, släcknings-, röjnings-, förstahjälps- och kommunikationsmedel och andra redskap, samt egendom och förnödenheter som behövs för inkvartering, bespisning och annan försörjning av förflyttad befolkning,

6) att andra åtgärder som behövs för att skydda befolkning och egendom skall vidtas samt bestämma

7) om räddningsmyndigheternas och andra myndigheters skyldigheter och uppgifter samt om befäls- och subordinationsförhållandena inom befolkningsskyddet.

Om beslutsfattande och verkställighet av befogenheter enligt 1 mom. gäller i tillämpliga delar på motsvarande sätt 2 och 3 kap. samt 36 § och 41—46 § beredskapslagen.

12 kap.

Räddningsväsendets personregister

66 §

Alarmeringsdataregister

En nödcentral får föra personregister över nödmeddelanden och de åtgärder som har vidtagits med anledning av dessa. I registret får införas anmälarens och mottagarens namn, uppgift om hur anmälan har gjorts, kompletterad med uppgifter för identifiering av telefon samt adressuppgifter, en beskrivning av händelsen och av det objekt som meddelandet gäller jämte namn- och adressuppgifter, vilka åtgärder som har vidtagits inom ramen för räddningsverksamheten samt de kompletterande data som nödcentralen har inhämtat för uppgiften. I registret får också införas tekniska upptagningar av nödmeddelandet. Känsliga uppgifter som avses i 6 § 2 mom. 3 punkten personregisterlagen får registreras i sådana fall då de kan ha avgörande betydelse för att ett uppdrag skall kunna utföras på ett säkert sätt.

Registeruppgifterna får överlåtas till en räddningsmyndighet för att sammanställas med åtgärdsregistret.

En personuppgift skall utplånas ur alarmeringsdataregistret när det inte längre kan an-

ses motiverat att i ovan nämnda syfte spara den, dock senast när fem år har gått sedan nödmeddelandet eller en annan uppgift motogs.

67 §

Åtgärdsregister

För uppföljning och utvecklande av räddningsväsendet får den kommunala räddningsmyndigheten enligt vad det ministerium som svarar för räddningsväsendet bestämmer, föra ett personregister, i vilket införs behövliga uppgifter om nödmeddelanden, begäran om åtgärder samt de åtgärder som har vidtagits. I registret får utöver de uppgifter vilka enligt bestämmelserna ovan får ingå i alarmeringsdataregistret även införas närmare uppgifter om de åtgärder som har vidtagits samt om objektet. I registret får införas uppgifter om vilken typ av olycka det är frågan om samt tekniska detaljer om olyckan och olyckans förlopp, uppgifter om skador som olyckan har vållat samt om orsakerna till olyckan. Dessutom får i registret införas uppgifter om vilka resurser som har använts samt om räddningsverksamhetens resultat.

Uppgifterna i registret får utlämnas till en nödcentral eller en räddningsmyndighet för räddningsverksamhet eller tillsyn och till andra myndigheter och forskningsinstitut för undersökning av olyckor eller vetenskaplig forskning. Åtgärdsregistret får användas för statistikföring, förutsatt att inga personer kan identifieras i statistiken.

Uppgifterna i åtgärdsregistret skall bevaras den tid som anges i 66 § 3 mom.

68 §

Befolkningsskyddets personregister

I syfte att upprätthålla en befolkningskyddsenhet får en myndighet, anstalt eller sammanslutning som ansvarar för befolkningsskyddsuppgifter eller för att beredskap skapas för dessa inrätta ett personregister över de personer som hör till enheten eller reserverats för denna. I registret får utöver personens namn antecknas hans födelsetid, civilstånd, yrke, utbildning, adress och annan kontaktinformation samt uppgifter om körkort, arbetsförmåga och försörjningsplikt. Uppgifterna i ett personregister för befolk-

ningsskyddet skall kontrolleras med högst fem års mellanrum efter det anteckningen gjorts eller utplånas.

69 §

Befolkningsskyddets fastighetsregister

För befolkningsskyddet och förberedelser som gäller detta får den myndighet som ansvarar för verksamheten inrätta ett register över skyddsrummen samt över fastigheter, byggnader och lokaliteter i vilka evakuerade och förflyttad egendom kan inrymmas. I registret får införas uppgifter om vem som äger eller innehar lokaliteterna, i vilket skick dessa är samt för vilket ändamål de för tillfället används och hur många personer som bor i dem. På motsvarande sätt får i registret införas uppgifter om byggnader i vilka produktionsanstalters, myndigheters och inrättningars driftställen samt ledningscentraler och enheter temporärt kan inrymmas under undantagsförhållanden.

Vid inrättandet av register får användas uppgifter som utlämnats av den myndighet som ansvarar för registrering av fastigheter, byggnader och lokaliteter. Uppgifterna i ett register skall kontrolleras med fem års mellanrum efter det anteckningen gjorts eller utplånas.

70 §

Övervakningsregister

För förrättande av brandsyn samt övervakning av säkerheten hos byggnader och anordningar kan kommunens räddningsmyndighet föra ett personregister i vilket antecknas övervakningsobjekten samt deras ägare och innehavare. För inrättandet av registret får användas i 36, 41 och 52 § avsedda uppgifter som har erhållits för tillsyn.

13 kap.

Finansiering av räddningsväsendet, arvoden och ersättningar

71 §

Ansvar för räddningsväsendets kostnader

För räddningsväsendets kostnader svarar den som är skyldig att vidta en åtgärd eller

sköta en uppgift eller sörja för åtgärden eller uppgiften, om inte annat föreskrivs i denna lag.

72 §

*Ersättning för bistånd vid
räddningsverksamhet*

Om en kommun bistår en annan kommun med materiel och manskap eller på något annat sätt, skall den mottagande kommunen betala full ersättning om inte annat avtalas.

Om eventuell ersättning för handräddning som ges enligt 6 § 2 mom. skall den som lämnar handräddningen avtala med räddningsmyndigheten.

73 §

*Släckningskostnader för skogs- och
terrängbränder*

Om en skogs- eller terrängbrand har spritt sig till flera än en kommun, betalas släckningskostnaderna av den kommun på vars område branden började, om inte annat avtalas. De övriga kommunerna skall ersätta sistnämnda kommun för sin andel av dessa kostnader i förhållande till den eldhärjade arealen eller enligt någon annan skälig grund.

74 §

*Statsbidrag för kommunernas
befolkningsskyddsutgifter*

Om befolkningsskyddsåtgärder vållar en kommun särskilt betungande kostnader, kan kommunen inom de gränser som anges i statsbudgeten beviljas understöd för dessa.

Om de statsandelar för räddningsväsendet som betalas till kommunerna bestäms särskilt.

75 §

*Ersättning av statsmedel för kostnader som
ett räddningsuppdrag har medfört*

Om ett räddningsuppdrag har vållat en kommun kostnader som är exceptionellt stora med hänsyn till dess ekonomiska bärkraft, har kommunen rätt till ersättning av statens

medel för de extra kostnader som räddningsverksamheten medför till den del dessa kostnader överstiger självriskgränsen. Ersättning- en beviljas av länsstyrelsen.

Självriskgränsen utgör en procent av det sammanlagda beloppet av kommunens i 7 § lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996) avsedda kalkylerade skatteinkomst och den utjämning som grundar sig på denna. Självriskgränsen bestäms på basis av den fastställda utjämningen av statsandelarna och den skatteinkomst som utgör grund för utjämningen för det finansår under vilket de kostnader uppstod som ersättningen gäller.

Om kommunerna huvudsakligen sköter räddningsväsendet tillsammans, bestäms självriskgränsen utgående från det sammanräknade beloppet av kalkylerade skatter och utjämningsposter enligt 2 mom.

76 §

*Ersättningar som betalas under
undantagsförhållanden*

Har någon med anledning av föreskrifter som har meddelats enligt 65 § 1 mom. 5 punkten lidit skada som inte ersätts honom med stöd av någon annan lag, skall till honom av statsmedel betalas full ersättning för skadan.

Om skadan med beaktande av den skadelidandes förmögenhetsförhållanden och andra omständigheter skall anses vara liten eller om stats- eller samhällsekonomiska skäl på grund av skadornas stora mängd oundgängligen kräver det, skall skälig ersättning betalas.

Statsrådet meddelar vid behov närmare föreskrifter om på vilka grunder och enligt vilket förfarande ersättningen skall bestämmas.

Statsrådet meddelar vid behov föreskrifter om att ersättning kan betalas av statsmedel också med anledning av andra föreskrifter än sådana som avses i 1 mom. eller med avvikelse från vad som i denna lag föreskrivs om delning av kostnader. Om en kommun för kostnaderna för skötseln av en uppgift får statsandel eller

statsunderstöd enligt någon annan lag, iaktas vid ersättandet av kostnaderna vad som bestäms om nämnda statsandelar eller statsunderstöd.

77 §

Skadestånd

Beträffande skadestånd gäller i övrigt bestämmelserna i skadeståndslagen (412/1974).

78 §

Arvode och ersättningar till den som fått order att delta i räddnings- eller befolkningsskyddsuppgifter

Till den som med stöd av 48 § har fått order att delta i räddningsuppgifter betalar kommunen ett skäligt arvode.

Till dem som med stöd av 65 § har fått order att delta i befolkningsskyddsuppgifter betalas lön enligt samma principer som till dem som förordnats till arbetspliktiga enligt 24 § beredskapslagen.

För kläder, utrustning och arbetsredskap som har förstörts eller förkommit betalar kommunen ersättning till den som deltagit i räddningsverksamhet förutsatt att skadeanmälan så snart som möjligt har gjorts till räddningsledaren. Ersättning skall sökas skriftligen hos kommunen inom tre månader efter skadefallet.

79 §

Ersättning för olycksfall i samband med räddningsverksamhet och befolkningsskydd

För olycksfall eller yrkessjukdom som drabbat en person i räddningsverksamhet eller befolkningsskyddsuppgifter betalas ersättning av statens medel enligt samma grunder som för olycksfall i arbetet eller yrkessjukdom, till den del som den skadade inte har rätt till en minst lika stor ersättning enligt någon annan lag, till dem som

1) med stöd av 48 § har fått order att bistå vid räddningsverksamhet,

2) med stöd av 65 § har fått order att delta i befolkningsskyddsuppgifter,

3) med stöd av 53 § har fått order att delta i befolkningsskyddsutbildning,

4) hör till en kommunal avtalsbrandkår men inte är berättigade till ersättningar enligt 1 § lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948) eller

5) hör till en industri- eller anstaltsbrandkår som inte är kommunens avtalsbrandkår, när olyckan har inträffat då brandkåren har

deltagit i räddningsverksamhet utanför anstalten.

Till den som hör till en kommunal avtalsbrandkår och som avses i 1 mom. 4 punkten betalas ersättning av statens medel också för ett olycksfall som har inträffat i samband med utbildning inom den kommunala brandkåren, vård av fastigheter och utrustning eller sjuktransport.

Om den skadades arbetsgivare med anledning av ett olycksfall för vilket ersättning betalas med stöd av denna lag har erlagt lön, förskott eller andra betalningar, gäller i fråga om arbetsgivarens och kommunens rätt vad som i lagen om olycksfallsförsäkring bestäms om arbetsgivarens rätt.

Ett ärende som gäller betalning av ersättning av statens medel med stöd av denna paragraf behandlas i första instans av Statskontoret.

14 kap.

Sökande av ändring, tvångsmedel och straff

80 §

Ändringssökande

Ett beslut som en statlig myndighet har fattat med stöd av denna lag eller som en kommunal myndighet har fattat med stöd av 31 § 2 mom., 37 §, 47 § 2 mom., 49 § 2 mom. eller 78 § får överklagas hos länsrätten enligt vad som i förvaltningsprocesslagen (586/1996) bestäms om sökande av ändring.

Om inte besvärsmyndigheten bestämmer annat, skall ett förvaltningsbeslut utan hinder av besvär iakttas omedelbart.

Ett förvaltningsbeslut av statsrådet som skall föras till riksdagen för behandling får inte överklagas genom besvär.

Ändring i beslut som byggnadslovsmyndigheten fattar med stöd av denna lag söks på det sätt som bestäms i byggnadslagen (370/1958).

81 §

Vite och hot om tvångsutförande

Om någon bryter mot bestämmelserna i 9 §, 16 §, 23 § 2 och 3 mom., 31, 37, 41, 56, 59 eller 60 § eller mot bestämmelser som har meddelats med stöd av dessa eller un-

derlåter att iaktta bestämmelserna, kan länsstyrelsen tvinga den tredskande att rätta sig efter dem genom att utsätta vite eller hot att det som den försumlige har lämnat ogjort utförs på hans bekostnad.

När ett ärende enligt denna lag gäller vite eller hot om tvångsutförande eller avbrytande, iakttas i övrigt bestämmelserna i viteslagen (1113/1990).

82 §

Straff

Den som

1) åsidosätter skyldigheter enligt 23, 24, 26, 27, 30, 31 eller 37 § eller 48 § 1 mom. eller enligt bestämmelser som meddelas med stöd av nämnda lagrum eller annars handlar i strid med en skyldighet som föreskrivs i nämnda lagrum eller i bestämmelser som har meddelats med stöd av dem eller

2) bryter mot förbuden i 25 § eller 48 § 3 mom., skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs i någon annan lag, för *räddningsförseelse* dömas till böter.

Den som åsidosätter sin skyldighet att delta i utbildning enligt 53 § skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs i någon annan lag, för *befolkningsskydds förseelse* dömas till böter.

Den som åsidosätter en skyldighet som statsrådet har påfört honom med stöd av 65 § 1 mom. punkt 1—5 eller som annars bryter mot ett förbud eller en begränsning som har meddelats genom en bestämmelse som avses i nämnda paragraf skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs i någon annan lag, för *brott mot befolkningsskyddet* dömas till böter eller högst sex månaders fängelse.

83 §

Domseftergift

När någon har brutit mot ett förbud som har meddelats med stöd av denna lag och förstärkts med vite, kan domstolen avstå att döma honom till straff för samma gärning.

15 kap.

Särskilda bestämmelser

84 §

Tystnadsplikt

Den som hör till räddningsväsendets personal eller deltar i räddningsverksamhet får inte på ett sätt som inte räddningsväsendet förutsätter utnyttja eller olovligen för andra röja omständigheter som han har fått kännedom om vid skötseln av uppgifterna och beträffande vilka genom lag har föreskrivits eller med stöd av lag bestämts att de skall hållas hemliga, eller som gäller en enskild persons affärs- eller yrkeshemlighet, ekonomiska ställning, personliga förhållanden eller hälsotillstånd.

Om röjande av uppgifter som skall hållas hemliga för en myndighet eller ett organ som sköter ett offentligt uppdrag föreskrivs genom lag. Trots tystnadsplikten får i enskilda fall sådana uppgifter röjas som är nödvändiga för att skydda liv eller hälsa eller avvärja betydande skador på miljö eller egendom.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna paragraf döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen.

85 §

Skyldighet att lämna statistiska uppgifter

Kommunens räddningsmyndighet skall för statistiska ändamål tillställa det ministerium som svarar för räddningsväsendet och länsstyrelsen uppgifter om räddningsväsendets prestationer, resurser, arrangemang och andra beredskapsåtgärder samt om uppgifter som myndigheten antecknat i åtgärdsregistret.

86 §

Undersökning av olyckor

Kommunens räddningsmyndighet skall

bedöma orsaken till att en eldsvåda har uppstått. Om det finns skäl att misstänka att en eldsvåda eller någon annan olycka har orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet, skall räddningsmyndigheten informera polisen om saken.

Det ministerium som svarar för räddningsväsendet kan bestämma att en särskild undersökning skall verkställas för undersökning av en eldsvåda eller annan olycka.

Den som utför undersökningen har rätt att få tillträde till olycksplatsen, av företrädaren för denna få handlingar och av kommunens räddningsmyndigheter uppgifter som behövs för undersökningen samt att ta prover av olycksobjektet. En kommunal räddningsmyndighet som utreder orsaken till en eldsvåda har motsvarande rätt.

87 §

Handräckning av polisen

Polisen är skyldig att ge sådan handräckning som behövs för utförande av inspektion eller syn enligt 17 och 35 § och för förhindrande av en sådan olycksrisk som avses i 37 § 1 mom.

88 §

Bemyndigande att meddela bestämmelser

Utöver vad som ovan i denna lag föreskrivs, har det ministerium som svarar för räddningsväsendet även rätt att meddela bestämmelser om egen beredskap enligt 8 §, planer som avses i 9 §, brandsäkerheten på torvproduktionsområden, mängden materiel och anordningar som enligt denna lag skall finnas för att förebygga och avvärja olyckor samt hur materielen och anordningarna skall placeras, hur brandsyn och sotning skall utföras, hur ventilationskanaler och ventilationsanordningar skall rengöras och vilken behörighet en sotare skall ha, vilka allmänna principer som skall iakttas vid beviljande av ersättningar och bidrag samt om statistiska uppgifter som avses i 85 §.

89 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten

av denna lag utfärdas vid behov genom förordning.

16 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

90 §

Ikraftträdelsebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 .

Genom denna lag upphävs lagen den 4 juli 1975 om brand- och räddningsväsendet (559/1975) och lagen den 31 oktober 1958 om befolkningsskydd (438/1958) jämte ändringar.

De föreskrifter som inrikesministeriet meddelat med stöd av de upphävda lagarna och som gäller behörigheten för brandkårernas personal i bisyssla, arrangemang som ökar brand- och personsäkerheten i särskilda objekt, tekniska krav i fråga om vissa anordningar samt kvalitetskrav i fråga om materiel, anordningar och material, sotning och rengöring av ventilationsanordningar, planering av befolkningsskyddet, arrangemang för egen beredskap, befolkningsskyddets personalstyrkor och materialmängder samt övriga verksamhetsbetingelser inom befolkningsskyddet, konstruktiva krav gällande skyddsrum samt statsrådets beslut om de skyddsorter som avses i lagen om befolkningsskydd och inrikesministeriets beslut om indelningen i alarmeringskretsar gäller fortfarande till dess att den utsatta giltighetstiden för dem går ut eller till dess att det ministerium som svarar för räddningsväsendet upphäver dem, dock i högst två år efter att denna lag har trätt i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

91 §

Fastställandet av servicenivån och alarmeringsanvisningar

De alarmeringsanvisningar som avses i 13 § samt den utredning och det beslut om servicenivå som avses i 15 § 2 mom. skall vara färdiga inom ett år efter att lagen har trätt i kraft.

92 §

Brandvarnare

De brandvarnare eller motsvarande anordningar som avses i 31 § skall vara installerade inom ett år efter att lagen har trätt i kraft.

93 §

Byggandet av skyddsrum och konstruktionskrav gällande vissa lokaler

Bestämmelserna i 56—57 § om skyldighet att bygga skyddsrum tillämpas på byggnader för vilka sökts byggnadslov efter att denna lag har trätt i kraft.

De i 60 § avsedda arrangemang som gäller ledningscentralerna för befolkningsskyddet skall vidtas inom tre år efter att lagen har trätt i kraft.

De krav som enligt 60 § ställs på lokalerna i nödcentraler tillämpas på anläggningsprojekt för vilka sökts byggnadslov efter att denna lag har trätt i kraft.

94 §

Ersättningar

Lagens 75 § samt de övriga bestämmelserna om ersättningar som betalas av staten i 13 kap. tillämpas i fråga om kostnader som föranletts av olyckor som uppstått efter att lagen har trätt i kraft.

För projekt som avses i 22 § lagen om befolkningsskydd och för vilka har sökts byggnadslov innan lagen har trätt i kraft betalas ersättning av statens medel enligt bestämmelserna i lagen om befolkningsskydd, förutsatt att skyddsrummet har färdigställts och ibruktagningskontroll utförts inom ett år efter att lagen har trätt i kraft.

95 §

Ändringssökande

Ändringssökandet enligt 80 § 1 mom. tillämpas inte vid sökande av ändring i beslut som meddelats innan denna lag trätt i kraft.

Helsingfors den 29 maj 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Jouni Backman